

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

**Metodika k předmětu „Úvod do světa práce“ a její aplikace do
ŠVP**

Diplomová práce

Autor: Lenka Prokúpková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Sapík, PhD.

České Budějovice 2009

Prohlašuji, že diplomovou práci s názvem Metodika k předmětu „Úvod do světa práce“ a její aplikace do ŠVP jsem vypracovala samostatně pouze na základě uvedené literatury a pokynů vedoucího diplomové práce.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích.

V Českých Budějovicích, 9. 4. 2009

.....

Lenka Prokúpková

Mé poděkování patří především vedoucímu diplomové práce PhDr. Miroslavu Sapíkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky při zpracování a čas, který mi věnoval. Dále děkuji ZŠ Na Chodovci v Praze, která mi umožnila realizaci praktické části. V neposlední řadě chci poděkovat Mgr. Aleně Prokúpkové za cenné rady z oblasti pedagogiky a Ladislavu Prokúpkovi za podporu během mých studií na vysoké škole.

Anotace

Diplomová práce je především prací didaktickou, jelikož hlavním tématem je Metodika k předmětu Volba povolání podle Rámcového vzdělávacího programu. Jedná se tudíž o metodické zpracování vyučovacích hodin k předmětu Volba povolání a s tím spojena obhajoba tohoto předmětu.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, na část teoretickou a praktickou. V části teoretické pronikám do Rámcového vzdělávacího programu ve vztahu k Občanské výchově a dále pak i k tématu Člověk a svět práce. Potom objasňuji téma práce v zahraničí a nakonec teoretické části rozebírám teorii, bez které by se metodika k předmětu Volba povolání neobešla. Jedná se o pochopení duševního vývoje jedince na 2. stupni základní školy, kde může učitel předmětu Volba povolání čerpat informace a nakonec proniknutí do klíčových kompetencí, které nám předkládá Rámcový vzdělávací program.

V části praktické představuji nejdříve vlastní koncept hodnocení ke své metodice k předmětu Volba povolání. Další kapitolou je samotná metodická příprava, která se skládá z 10 vyučovacích hodin. Hodiny jsou založené na aktivním vyučování opřené o klíčové kompetence. Z těchto hodin jsem v praxi absolvovala 3 hodiny, které následovně hodnotím.

Cílem mé práce bylo především usnadnit učitelům přípravy na předmět Volba povolání. Snažila jsem se vysvětlit smysl použití jednotlivých aktivit ve vztahu ke klíčovým kompetencím. A v neposlední řadě poukazuji na důležitost tohoto předmětu, který by měl mít své místo na každé základní škole v 8. a 9. třídě.

Annotation

The present thesis is, above all, of a didactic nature. It deals mainly with the methodology related to the subject Vocational Selection as per the Framework Educational Programme. The thesis therefore contains a methodology of individual classes in the Vocational Selection subject and the related explanations.

The thesis is divided into two parts, a theoretical one and a practical one. In the theoretical part I deal with the Framework Educational Programme in respect of the Civics Education and with the subject Man and Labour. I further elaborate on working abroad and in the theoretical part I analyse a theory which is essential for the methodology of the Vocational Selection. It is the understanding of the mental development of an individual in the grades six to nine in the primary school which is a valuable source of information for the teacher of the Vocational Selection subject and then dealing with the key competencies as per the Framework Educational Programme.

In the the practical part I first introduce my own evaluation concept related to my methodology. The next chapter contains the very methodic training consisting of 10 classes. The classes are based on active education and are supported by the key competencies. I have conducted three of those classes practically and the evaluation is attached.

The purpose of my work was the faciliation of the preparatory works for teaching the Vocational Selection. I have attempted to explain the purpose of the application of the individual activites as related to the key competencies. Last but not least I point out at the significance of this subject which should be taught at every primary school in the 8th and the 9th grade.

Úvod.....	7
1. Teoretická část	9
1.1 Práce v zahraničí.....	16
1.1.1 První kroky při hledání práce v zahraničí	17
1.1.2 Paralela práce v zahraničí se studiem v zahraničí	22
1.2 Teorie k metodice pro výuku předmětu Volba povolání.....	23
1.2.1 Duševní vývoj dospívajících na 2. stupni.....	24
1.2.2 Kde čerpat informace k tématu Volba povolání?.....	26
1.2.3 Naplnění klíčových kompetencí	29
2. Praktická část	43
2.1 Hodnocení	43
2.1.1 Nástin teorie hodnocení	44
2.1.2 Portfolio	45
2.2 Metodická příprava vyučovacích hodin	50
2.3 Praxe.....	78
Závěr.....	88
Seznam použité literatury.....	92
Internetové zdroje.....	94
Přílohy	96

Úvod

*Motto: „L'homme est né pour l'action, comme le feu tend en haut et la pierre en bas.
N'être point occupé et n'exister pas est la même chose pour l'homme.“¹*

Každý člověk hledá smysl svého života. Většinou ho naplňuje láska, spokojenost a jeho práce. Především práce člověku zabírá většinu jeho času během života, a proto je součástí uspokojení sama sebe. Ovšem k tomu bych ještě přidala, jak praví české přísloví: „Bez práce nejsou koláče“. V dnešní době je to víc než pravda. Proto dalším důvodem proč pracovat, je, aby si člověk vydělal na své živobytí. Tím chci ukázat, že práce je neodmyslitelnou součástí života každého z nás. Přesto jsou lidé, kteří se práci vyhýbají, kradou, podvádějí nebo jsou jednoduše nezaměstnaní. Proč? Možná bych měla jednu z možných odpovědí. Není to právě proto, že nenašli pravou práci, nenašli svůj smysl života, který by je uspokojil? Možná neměli prostor na poznání sama sebe, pro co mají vlohly a co by je mohlo bavit. V práci většina takových lidí vidí pouze peníze, které by jim měly nahradit opravdové uspokojení z vykonané práce a zdánlivě jim usnadnit život. Ale zkušenost za celá staletí dokládá něco jiného. Pokud má člověk práci jako svého koníčka, je jistě šťastný.

Já svůj smysl života stále hledám, ale myslím si, že alespoň vím, jakým směrem se vydat. Je to především v předání vědomostí a poznatků druhým. Tím pomáhám ostatním najít smysl života, aby pro ně bylo jednodušší najít uplatnění ve světě práce. Domnívám se, že jako budoucí učitelka mám pro to jedinečnou příležitost. Proto i má diplomová práce je spíše založena prakticky. Tématem mé práce je nápomoc při volbě povolání pro žáky posledních ročníků základní školy (dále jen ZŠ). Jedná se o konkrétní přístup ke konkrétnímu tématu. Cílem této práce je především obhájit důležitost předmětu Volba povolání už na ZŠ. Člověk se formuje celý život, ale své vlohly a dovednosti je nutné odhalit co nejdříve, aby byl vývoj osobnosti dokonalý.

Cílem této práce je pokus o vytvoření metodiky k předmětu Volba povolání, která bude splňovat jisté požadavky, které nám předkládá reforma školství a s tím spojen

¹ Překlad: „Člověk se narodil k činnosti, jako oheň směřuje nahoru a kámen dolu. Nebýt ničím zaměstnán a neexistovat znamená pro člověka totéž.“

Citace z francouzského originálu: Voltaire: *Lettres philosophiques*. 1734 z internetového zdroje: http://fr.wikisource.org/wiki/Lettres_philosophiques, kapitola: Vingt-cinquième lettres sur les pensées de M. Pascal [16. 3. 2009].

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání² (dále jen RVP ZV). Mým úkolem je obhájit důležitost tohoto předmětu, který je prozatím součástí dnešní podoby občanské výuky. Uvádím zde důvody i konkrétní realizaci předmětu Volba povolání.

Především bych chtěla zdůraznit, že se jedná o didaktickou práci, jejímž hlavním cílem jsou vzorové hodiny, které splňují podmínky dané RVP ZV, a proto je zde jen nezbytný výčet odborné literatury. Nejedná se totiž o rozbor odborné literatury, ale o didaktické zpracování tématu volby povolání. Práce se zakládá na poznacích, které jsem získala během studií na pedagogické fakultě. Především se jedná o psychologii, pedagogiku a zároveň i některé znalosti z oboru občanské výchovy. Diplomová práce je zpracována metodou komparativní. Jedná se o komparaci vlastních zkušeností, instinktů, získaných poznatků s odborným materiálem, což je v tomto případě RVP ZV. Díky této metodě jsem vypracovala svou praktickou část diplomové práce, která je stěžejní.

Práce je hodně členěna, a to z důvodu přehlednosti. Má dvě hlavní kapitoly; část teoretická a praktická. V části teoretické představuji Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, na kterém nyní stojí novodobý školský systém. Jeho součástí je tématická oblast Člověk a svět práce, do které zapadá předmět Volba povolání. Další kapitolou teoretické části je Práce v zahraničí. Je to téma, které neodmyslitelně patří k dnešní době ve světě práce. Poslední částí je teoretický přístup k samotné metodice, jedná se především o to, jakým způsobem je nutné postupovat při tvorbě vyučovacích hodin, jaká kritéria a kompetence plnit, psychologický přístup a odkud čerpat.

Druhou část diplomové práce naplňuje konkrétní vytvoření metodiky k předmětu Volba povolání. Nejdříve jsou vysvětleny různé přístupy při hodnocení daných vyučovacích hodin, dále je představena ukázka 10 vyučovacích hodin, ze kterých jsem 3 prakticky realizovala a následně zhodnotila.

Celá práce by měla být novým přístupem v dnešním vzdělávání, které je zaměřené na aktivní vyučování se splněním klíčových kompetencí. Tím bych chtěla podat pomocnou ruku učitelům občanské výchovy při vytváření hodin, které se týkají volby povolání. Práce je tak určena pro 8. – 9. ročník ZŠ.

² Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.

1. Teoretická část

Od 1. září roku 2007 je v plném proudu reforma vzdělávání na základních školách, na kterou je potřeba reagovat, jak ze strany učitelů, tak i při tvorbě nových učebnic. Učitel by měl dát nyní nový rozměr svému předmětu, který vyučuje. Už nestačí, aby byli učitelé mistři ve svých oborech po odborné stránce, ale jsou na ně kladeny i jiné nároky. Především na jejich pedagogické schopnosti, které musí naplno využít. Učitel je totiž člověk, který musí kvalitně předávat své znalosti dalším generacím. K tomu je zapotřebí být výborným didaktikem, metodikem, organizátorem, musí rozumět dětské psychice, sociologii a technickým vymoženostem poslední doby. Ovšem tyto osobnostní požadavky ještě samy o sobě nestačí. Celé vzdělávání by nefungovalo, pokud by nebyly dány konkrétní cíle, ke kterým učitel musí se svými žáky dojít. Právě v tomto okamžiku je změna. V nové podobě vzdělávání jsou dány nové cíle a učitelé jsou nuceni přehodnotit svou dosavadní práci. Právě na to bych chtěla reagovat ve své diplomové práci. Chtěla bych pomoci především učitelům, kteří vystudovali obor občanská výchova a vyučují téma volby povolání. Jedním z důvodů je, že na českém trhu není dostatečný výběr kvalitních učebnic, které by jednoznačně odpovídaly požadavkům RVP ZV, a proto v praktické části předkládám návrh na 10 vyučovacích hodin, které se zabývají pouze volbou povolání.

1. 9. 2005 vstoupil v platnost na pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nový národní vzdělávací program. Týká se vzdělávání žáků ve věku od 3 do 19 let. Na základě nových kurikulárních dokumentů musel vzniknout do roku 2007 *Národní program vzdělávání a Rámcový vzdělávací program* (dále jen RVP) na všech základních školách. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. Na úrovni školní se jedná o „*školní vzdělávací programy*“, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.“³ V podstatě má každá škola svůj jedinečný program, podle kterého se řídí při vzdělávání svých žáků.

Tento program si stanovil mnoho cílů. Především využít nové metody k získání určitého množství vědomostí, dovedností a znalostí, a zároveň vychovat z dětí dospělé osobnosti, které se dokáží samy dobře uplatnit v moderní společnosti. Jedna z věcí, která mě hodně oslovila, je důraz na provázanost či propojenost všeho získaného. Tudíž by se mělo odbourat vyučování tzv. po kouskách či vytržené z kontextu. Podle RVP by vše na

³ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: INFRA, 2004, s. 1.

sebe mělo navazovat a především to, co se žáci naučí, by měli být schopni uplatnit v praktickém životě. „Formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.“⁴

RVP je naplňován ve třech etapách vzdělávání. Jedná se o předškolní, základní a střední vzdělávání. Je to celek a součást systému vzdělávání, postupem času by tyto etapy měly na sebe plynule navazovat. Mým oborem je občanská výchova a francouzský jazyk pro vzdělávání na 2. stupni ZŠ. Proto se zaměřím pouze na tuto etapu.

Na 2. stupni ZŠ by žáci měli „získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů, které vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie.“⁵

Tato reforma vznikla z podnětu Evropské unie a jedná se o nový přístup učitele k žákům tak, aby u nich byly rozvíjeny různé schopnosti. Je zde často kladen důraz na individualitu žáka, který je osobností a zasluhuje tak i různé přístupy. Právě tento individuální přístup pomůže dětem s rozdílnými úspěchy a nadáním. Ať už se jedná o žáka s nadprůměrnými schopnostmi nebo méně nadaného, je na učiteli, aby našel vhodné prostředky a metody k neustálému rozvíjení obou extrémních případů. Díky RVP zde může vzniknout nová atmosféra ve vzdělávání, která je přijatelná jak pro učitele, tak i pro žáky. Tímto způsobem můžeme odstranit zastaralé metody, které dnes již nejsou funkční. Nyní mají učitelé v rukou nástroj, který mohou plně využít na základě svých schopností, a dokázat tak, že učení není jen o znalostech, ale také o různých přístupech. Mimo toho se zde klade důraz také na aktivní spolupráci žáka s učitelem a žáka se spolužáky. Žák by neměl být jen pasivním příjemcem teorií, ale měl by se naučit samostatně zpracovávat a využívat tyto informace. Díky aktivní výuce žák nerozvíjí pouze svou inteligenci, ale také své chování, svůj postoj k životu a rozvíjí tak i zdravého ducha v těle.⁶

⁴ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 2.

⁵ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 4.

⁶ Základní cíle vzdělávání:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný

Nedílnou součástí RVP ZV jsou průřezová témata⁷ a klíčové kompetence.⁸ Obě složky by měly jít napříč spektrem ve vzdělávání, a zároveň by měly být naplňovány v každém předmětu.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila především na klíčové kompetence, které jsem se přímo snažila naplnit. Chci hlavně vyzdvihnout provázanost jednotlivých kompetencí a ukázat přesně v hodinách, jak je lze jednoduše začlenit a tudíž splnit. Více o jednotlivých kompetencích uvádím v kapitole 1.2.3.

Můj názor na vznik RVP je pozitivní, ale domnívám se, že bude trvat nejspíš několik let, než se u nás nové prvky vzdělávání začnou naplno využívat. Tím ovšem nechci snižovat práci zkušených učitelů, kteří jdou s dobou a jejich výuka neztrácí na atraktivnosti a aktuálnosti. Dále si myslím, že samotný vývoj společnosti si již sám žádal velkou změnu, a tak bylo důležité správně formulovat a pojmenovat tyto změny. Např. z hlediska technologií jsou učitelé nuceni být flexibilní a neustále se vzdělávat, aby dokázali co nejlépe a nejzajímavěji předávat své odborné znalosti s využitím různých vymožeností dnešní doby (televize, video, kamera, počítače, internet, interaktivní tabule apod.).

Tato reforma často naráží u starších učitelů, kteří již nechtějí měnit své metody, a tak brzdí nový způsob vzdělávání. Ovšem i učitelé, kteří jsou pro reformu, se mnohdy staví k otázce RVP pesimisticky. Mají sice volnou ruku v tom, jak učit, ale když oni sami se vzdělávali, tak o této reformě ještě nikdo nemluvil, a tudíž ani nemají vhodné proškolení v alternativních přístupech.

V současné době je situace taková, že učitelé jsou často vysíláni na hromadná školení, kdy si při svých povinnostech ve vyučovacím procesu doplňují vzdělání a učí se nové možnosti pro svou výuku. Přesto musí ve škole jako učitelé fungovat na 100% a plnit

-
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
 - pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 4–5.

⁷ „Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů, apod.

Průřezová témata: *osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova.*“
Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 81.

⁸ „Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Klíčové kompetence: *kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní.*“

Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 6.

osnovy. Myslím, že se jedná o dobrou myšlenku, ale řekla bych, že není ideálně moderovaná. Domnívám se, že se mělo začít nejdříve se vzděláváním pedagogů a poté, co by se tito pedagogové nové generace dostali do škol, se mělo teprve začít s vytvářením školního vzdělávacího programu. Ovšem vlak je již rozjetý, a proto nezbývá než nastoupit v plném tempu. V této práci tedy předkládám možný přístup ke konkrétnímu tématu a nevěnuji se příliš obecným teoriím, které už jsou a priori dané.

V minulosti měla občanská výchova různé funkce i různé názvy, převážně se jednalo o naplňování ideologických myšlenek. Postupem času se tento předmět stal spojovatelem různých společenských disciplín, především ekonomie, historie, politologie, filozofie, sociologie atp. I když témata jsou úzce spjata se životem, tak se výuka realizovala pouze na teoretickém základě. Přitom si myslím, že právě občanská výchova nám dává možnosti pro praktické vzdělávání. Je to prostor pro vytváření různých postojů, názorů, chování ve společnosti, rozvíjení komunikačních dovedností a tvořivého myšlení u žáků. Toto naplnění je hubdou teprve jen několika posledních let.

V kontextu RVP ZV by měla nyní občanská výchova nabýt na důležitosti, jelikož bude více propojena s ostatními předměty. Tento předmět by měl být přehlednější, atraktivnější a celé učivo by mělo splňovat jisté kompetence a konkrétní vzdělávací cíle. Propojenost je zaručena tím, že témata občanské výchovy zasahují do několika oblastí, ve kterých jsou i jiné předměty. Ty by měly být naplňovány společně ve stejném období, aby zde fungovaly mezipředmětové vztahy. Ovšem už tu není řeč o občanské výchově, pokud mluvíme v terminologii RVP ZV, jelikož se již nezmiňuje o občanské výchově jako o předmětu. Já tento název předmětu používám, protože je to zažitý termín, pod kterým si každý z nás něco představí. Dnes občanská výchova svým obsahem zasahuje podle RVP ZV⁹ do 3 oblastí; *Člověk a společnost*, *Člověk a zdraví* a *Člověk a svět práce*.¹⁰

⁹ Dokument RVP ZV nám předkládá 9 oblastí: „Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce.“

Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 10.

¹⁰ 3 oblasti, které naplňují občanskou výchovu podle RVP ZV:

- **Člověk a společnost** – vzdělávací obory: *Dějepis a Výchova k občanství*.
„Vzdělávací oblast Člověk a společnost v základním vzdělávání vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti.“
- **Člověk a zdraví** – vzdělávací obory: *Výchova ke zdraví a Tělesná výchova*.
„Zdraví člověka je chápáno jako vyvážený stav tělesné, duševní a sociální pohody. Je utvářeno a ovlivňováno mnoha aspekty, jako je styl života, zdravotně preventivní chování, kvalita mezilidských vztahů, kvalita životního prostředí, bezpečí člověka atd.“
- **Člověk a svět práce** – tématické okruhy: *Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Svět práce*.

V současné době může být občanská výchova a její obsah rozptýlen do několika předmětů. Jedním z často užívaných názvů pro nový předmět je *Lidé v dějinách*. S tím moc nesouhlasím, jelikož věřím, že při správné realizaci je občanská výchova nepostradatelnou složkou vzdělávání. Kde jinde např. žáci mají prostor a čas na vyjádření svých názorů nebo získání praktických znalostí? Určitě tomu tak asi nebude v dějepise, se kterým je dnes občanská výchova často spojována. Myslím si, že by právě občanská výchova měla být důležitý pojítkem mezi různými předměty, a ne aby se její obsah rozmělnil do neznáma. Pokud se celá koncepce osnov bude řídit tak, aby se vytvořily pevné mezipředmětové vztahy, pak občanská výchova splní svůj účel a bude funkčním, a nejen „odpočinkovým“ předmětem, jak jej někdy nazývají žáci.

Již jsem hovořila o tom, že občanská výchova je v novém provedení naplňována především ve 3 oblastech. Mým hlavním tématem je ovšem metodika k tématu volba povolání, a proto se zaměřím na vzdělávací oblast *Člověk a svět práce*. Tato oblast je naplňována již od začátku základního vzdělávání. Je to komplex různých pracovních činností a postupů během celé základní školy.¹¹

Na 2. stupni ZŠ je podle RVP ZV v této oblasti 6 tematických okruhů: „*Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Svět práce.*“ Z této nabídky je povinný okruh *Svět práce* a k němu je povinné si vybrat ještě minimálně jeden okruh, který je realizován v plném rozsahu. Výběr závisí na uvážení školy. Toto usnesení je platné od 1. července 2007.¹²

„Vzdělávací obsah je realizován v průběhu celého základního vzdělávání a je určen všem žákům (tedy chlapcům i dívkám bez rozdílu). Žáci se učí pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní dovednosti a návyky. Učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu. Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci. V závislosti na věku žáků se postupně buduje systém, který žákům poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá jim při odpovědném rozhodování o dalším profesním zaměření. Proto je

„Vzdělávací oblast *Člověk a svět práce* se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti.“

Kolektiv autorů. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2004, s. 35, 64, 73.

¹¹ Na 1. stupni je tato oblast také naplňována a obsahuje 4 tematické okruhy (*Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů*), které jsou povinné v plném rozsahu.

¹² Kuchtová, D. *Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT ČR, 2007.

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-meni-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-2> [16. 3. 2009].

vhodné zařazovat do vzdělávání žáků co největší počet tematických okruhů.“¹³ S tímto přístupem naprosto souhlasím, vždyť základní škola vzdělává žáky nejen proto, aby nabyli vědomostí, ale především aby se dokázali uplatnit v budoucnu a našli svůj smysl života. Je tedy správné klást důraz na tuto oblast již na základní škole. Pokud by někdo chtěl namítat, že se tomu lze naučit až na střední škole, tak je to pravda jen z části. Vždyť podle čeho by si žák měl vybrat tu svou střední školu, která už má většinou konkrétní zaměření. Je tedy potřeba se nejdříve seznámit s různými obory a na základě toho se rozhodnout. Podle mého názoru není úkolem základní školy naučit a zobrazit kompletní trh práce, ale to, aby se žák dostatečně orientoval alespoň v základních přehledech a dokázal samostatně získat informace, které potřebuje. Např. na základní škole se žák dozví, jaká jsou různá odvětví profesí. Žáka může něco zaujmout, a tak se vydá na danou střední školu, ovšem až na střední škole bude zjišťovat více do hloubky, jak se v daném odvětví může uplatnit a co přesně ho čeká. Zároveň si myslím, že škola v tuto chvíli získala silný nástroj na pomoc žákům při rozhodování, a tím na ně přenesla i notnou dávku odpovědnosti.

„Oblast *Člověk a svět práce* postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.“¹⁴ Cílem této oblasti je seznámení žáků s různou pracovní činností, sami si ji zkusili, a zároveň aby byli správně motivováni pro své celoživotní vzdělávání a svou životní a profesní dráhu. Moje práce by měla být pouhým zlomkem toho, co lze vše naučit v této oblasti. Hlavní náplní je volba povolání, která spadá právě do tématu Svět práce.

V praktické části předkládám metodiku k *předmětu Volba povolání*. Je to pracovní název pro oblast, kterou jsem zpracovala. Nechci kopírovat název *Svět práce*, jelikož příznačnějším označením pro předmět, který navrhuji je právě *Volba povolání*.

Pokud už hovoříme přímo o předmětech, je důležité seznámit se s hodinovou dotací. 1. července 2007 vstoupilo v platnost Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy,¹⁵ kde je upravený rámcový učební plán k RVP ZV. Změna, která se týká přímo oblasti *Člověk a svět práce*, je snížení hodinové dotace z dřívějších 4 hodin na 3 hodiny. Toto opatření má za následek, že se navýšila disponibilní časová dotace, kterou je nutné v plné vyšší uplatnit na různé volitelné předměty, které by měly být podpořeny

¹³ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 73.

¹⁴ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 73.

¹⁵ Kuchtová, D. Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT ČR, 2007.

samotnou motivaci jednotlivých žáků. Mimo jiné tematický okruh *Svět práce* je určen pro nejvyšší ročníky základního vzdělávání.

Co se týká předmětu Volba povolání, který navrhuji, doporučuji jako nejvhodnější dobu pro splnění 2. pololetí 8. ročníku a navazující 1. pololetí 9. ročníku. Více se tímto zabývám v praktické části.

Každé téma, které je v dokumentu RVP ZV, má svůj popis, v němž najdeme výpis očekávaných výstupů¹⁶ a zároveň i obsah učiva.¹⁷ Očekávané výstupy jsou velice důležité na splnění. V tomto případě totiž nestačí jen část, jinak by celý tematický okruh *Svět práce* ztrácel svůj význam. A proto je i mým cílem do metodiky zařadit takové aktivity, které budou naplňovat všechny očekávané výstupy. Učivo nám určuje, co by mělo být náplní daného tématu. Moje metodika by se měla více či méně dotknout všech témat.

V dnešním světě postupuje vše trochu rychleji než dříve a informace plynou také rychleji. Proto je potřeba, aby děti byly na dnešní svět dobře připraveny. Základní škola musí naplnit jistá kritéria, aby z jejich žáků vyrostly osobnosti. A aby z žáků mohly být osobnosti, musí nejdříve vědět, co chtějí, co je jejich cílem v budoucnosti, čím by chtěli být. V podstatě je to nejdůležitější úkol všech vzdělávacích institucí.

Pokud bychom však učili bez vysvětlení k čemu je to dobré, do jakého oboru by se daná disciplína hodila, ztrácí tím žáci motivaci. Je očividné, že o práci by se dalo mluvit naprosto v každém předmětu. Mimo jiné jsou na základní škole i další předměty, např. pěstitelské práce či technické práce, ve kterých žáci získávají bezprostřední zkušenost z praxe několika profesí. Ovšem jen jeden předmět teď umožní žákům vysvětlit a utřídit informace, které jsou jako střípky ze zkušeností, které do té doby prožili.

¹⁶ Očekávané výstupy pro téma Svět práce: „Orientace žáka v pracovních činnostech vybraných profesí, posouzení svých možností při rozhodování ve volbě vhodného vzdělávání, zda-li žák prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce.“

Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 77.

¹⁷ Učivo pro téma Svět práce:

- **trh práce** – povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních prostředků, pracovních objektů, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní; rovnost příležitostí na trhu práce
 - **volba profesní orientace** – základní principy; sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace; informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb
 - **možnosti vzdělávání** – náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby
 - **zaměstnání** – pracovní příležitosti v obci (regionu), způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce; práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů
 - **podnikání** – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání
- Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 77.

Každý, kdo se dokáže dobře orientovat na trhu práce, je mnohem sebevědomější a tím spíše si získá místo odpovídající jeho úrovni. Nejde jen o to získat odborné znalosti a dovednosti, ale také si osvojit různé kompetence.

Každý by měl být např. při pohovoru schopen správně gramaticky, informačně a s jistou dávkou sebevědomí formulovat svá stanoviska. Umění promlouvat se v tomto předmětu dá dobře prohlubovat, určitě lépe než-li v matematice. Je důležité, aby se děti nestyděly vyjadřovat před zbytkem třídy, ale také aby dokázaly dobře spolupracovat. Tudiž je potřeba správné socializace a komunikace, jak mezi vrstevníky, tak i mezi dospělými. Další bodem je teoretická znalost svých práv a povinností, jak svých, tak i zaměstnavatelů. Dále získají hlavní představy o podnikání a s tím spojené různé instituce.

Z toho vyplývá, že předmět Volba povolání, je dle mého názoru nezbytnou součástí vzdělávání jedince už na základní škole. A díky RVP ZV mají učitelé nyní v ruce mocný nástroj na prosazování tohoto předmětu a mohou mu přiřknout své podstatné místo ve výuce.

1.1 Práce v zahraničí

Na první pohled by se mohlo zdát, že téma práce v zahraničí nezapadá do celého kontextu mé diplomové práce, opak je však pravdou. V dnešní době práce v zahraničí je už neoddelitelnou součástí fungování pracovního trhu přinejmenším v Evropské unii. Nejenže je dnes v životopisech oceňována znalost cizího jazyka, ale i vysoce ceněna jakákoliv zkušenost ze zahraničí. Je otázka několik let, kdy bude ve vybraných oborech takováto praxe povinná nebo alespoň doporučovaná. Je proto nutné, aby učitelé znali množství vycestování či studia v zahraničí, a dokázali tyto informace předat dál nebo na ně připravit žáky.

Práce v cizině a především práce v Evropské unii je jistě aktuálním tématem. Díky Evropské unii je trh práce volnější a my máme mnohem větší možnosti a šance při hledání práce v zahraničí. A netýká se to jenom práce, ale i stáží, různých studentských pobytů a brigád. Právě otázkou „Jak získat práci v zahraničí?“ se budu na následujících řádcích zabývat. V úvodu představuji způsoby, jak začít při hledání práce v zahraničí. Dále pak na co je nutné myslet ještě před samotným rozhodnutím pracovat v zahraničí a v závěru uvádím konkrétní situaci pobytu v zahraničí.

Informace týkající se tohoto tématu jsem čerpala především na Úřadu práce (dále jen ÚP) v Českých Budějovicích, kde mi poskytl cenné informace Ing. Libor Šimánek, EURES poradce.

1.1.1 První kroky při hledání práce v zahraničí

Je několik možností, jak postupovat při hledání práce v zahraničí. V první řadě jsou cenné informace od někoho, kdo již v zahraničí pracuje nebo pracoval. Jednak nás může navést na správnou cestu, kde hledat, a pomůže i s různými překážkami během vyřizování. Pokud nikoho takového neznáme, jsou i jiné možnosti, jak najít práci v zahraničí.

V dnešní době má silný vliv internet. Je zde několik nesporných výhod; informace jsou denně aktualizovány, na jednom místě najdeme většinu potřebných informací a komunikace je opravdu rychlá.

Můžeme se podívat na portál EURES,¹⁸ který je největším vyhledávačem práce v Evropě, mimo jiné zde najdeme důležité a praktické informace. Na internetu jsou také stránky různých agentur, které shromažďují informace o volných místech, ať už brigádách nebo jiných pracovních příležitostech.

Pokud ovšem nevíme, kde začít hledat, je namístě zajít na úřad práce. Odtud nás pak mohou odkázat na poradce, kterých má dnes Česká republika 14. V podstatě každé krajské město má svého poradce. Tito poradci nám pomáhají najít práci především v Evropské unii a pracují pod projektem EURES (viz níže).

Jinou možností, jak hledat práci v zahraničí, je prolistovat si noviny daného státu (např. ve větších knihovnách jsou dostupné různé deníky, někdy i na novinových stáncích). Mimo jiné se můžeme obrátit i na veřejnou službu zaměstnanosti země, kde chceme pracovat.

Pro studenty v České republice je dokonce pořádán Veletrh pracovních příležitostí, vystupují zde různé firmy, které nabízejí volná místa.

I když možností je mnoho, přesto bychom měli zůstat obezřetní ve výběru agentury, do které se svěřujeme. Je možné, že na nás bude chtít předem zálohu, kterou už nikdy nevidíme stejně tak jako práci.

Pokud jsme naprosto odhodlaní najít si práci v dané zemi a máme možnost se tam přestěhovat, naskýtají se nám nejlepší podmínky. Jsme v podstatě nejbliže ke zdroji informací a my sami se můžeme iniciovat v samotném hledání. K tomu přispívá i fakt, že je

¹⁸ Webové stránky portálu EURES <http://ec.europa.eu/eures/> [16. 3. 2009].

možnost převést si svou sociální podporu na dobu 3 měsíců. Na převod těchto dávek se ovšem vztahují přísná pravidla a podmínky, ale je to možné.

Jeden z nejspolehlivějších zdrojů, kde si můžeme najít práci v zahraničí je EURES, znamená EUROpean Employment Services nebo-li Evropské služby zaměstnanosti. Je to síť, která usnadňuje mobilitu pracovních sil po celé Evropě. Sice je tato síť zřizovaná Evropskou Unií (dále jen EU), ale nabídky jsou i z jiných států Evropy. Tudíž nabídka práce je ze všech 25 členských států EU, dále z Norska, Islandu a Lichtenštejnska, které jsou součástí Evropského hospodářského prostoru (dále jen EHP) a Švýcarska, které má také dohodu o účasti. Tudíž výběr je opravdu velký.

Tato služba funguje v České republice již od 1. 5. 2004 a je zřizovaná Evropskou komisí. Úkolem EURES je nejen pomoci sehnat práci v zahraničí občanům, ale i napomáhat zaměstnavatelům při hledání nových pracovních sil. Dále zřizuje databázi s volnými pracovními místy a s životopisy. Mezi další náplň patří: pracovní nábor, burzy práce a tvorba webových stránek k EURES.

Pokud si nejsme jisti, kde přesně začít hledat, je nejlepší volbou nechat si poradit na krajských ÚP, kde bychom měli najít poradce EURES. Po celé České republice jich tedy najdeme 14, celkem v Evropě jich je více než 700. Denně nakládají asi s 1 000 000 volných pracovních míst ve celé Evropě. Jejich poradenství je založeno na prezentaci webových stránek určených právě k hledání práce v zahraničí.

Hlavní portály, které jsou doporučovány, jsem sama prošla, a na následujících řádcích shrnuji základní informace o všem, co mne zaujalo. Nejprve jsem se seznámila s Integrovaným portálem Ministerstva práce a sociálních věcí.¹⁹ Integrovaným proto, že se zde propojuje několik organizací jako je ÚP, EURES a Ministerstvo práce a sociálních věcí, které zároveň tyto stránky zřizuje. Dozvíme se zde tedy aktuální a obecné informace v oblasti zaměstnanosti, v oblasti sociální a téma práce v zahraničí, nebo-li EURES. Nejvíce mě zaujala v odkazu *Zaměstnanost kapitola Statistiky*. Jsou zde aktualizované informace, např. jak si stojí absolventi škol a mladiství. Statistika, která je úzce spjata právě s tématem práce v zahraničí, je statistika o uchazečích z Evropské unie a Evropského hospodářského společenství.

Pokud na těchto stránkách pokračujeme přes odkaz na EURES, dostaneme se do české databáze volných pracovních míst v Evropě. Tyto stránky nám neslouží jen k hledání práce, ale poskytují veškeré informace okolo tohoto projektu. Stránky jsou určeny jak pro ty, co si hledají práci, tak i pro samotné zaměstnavatele.

¹⁹ <http://portal.mpsv.cz/> [16. 3. 2009].

Pro zájemce o práci je zde možnost rychlé volby podle destinace. Nabídka je z většiny evropských států, ale ne všech. Tyto nabídky jsou určeny pro konkrétní země. Tzn., že zahraniční firma, která má zájem o pracovníka z České republiky (nebo i z jiných států), prostřednictvím příslušného poradce tohoto státu pošle nabídku přímo poradci v České republice. Ten už jen nabídku zveřejní na portálu. Proto zde není úplná nabídka všech volných míst v Evropě. Dalším zajímavým odkazem je „život a práce v EU/EHP“, kde najdeme užitečné rady a informace. Posledním zajímavým odkazem „Hledáte práci v ČR?“, jsou informace pro občany jiných zemí, i těch co nejsou občany členských států EU/EHP. Nalezneme zde informace o životních a pracovních podmínkách v České republice v několika různých jazycích, jako je angličtina, němčina, polština, bulharština a rumunština, dále pak informační příručku pro cizince v češtině, ruštině, ukrajinštině a vietnamštině a jiné.

Dalším oddílem tohoto portálu je sekce pro zaměstnavatele, kteří mohou vkládat svá volná místa na tento portál nebo si vyhledávat své budoucí zaměstnance podle životopisů, které jsou zde vloženy. Další nabídkou pro zaměstnavatele jsou tzv. burzy práce. Konají se na různých místech Evropy a čeští zaměstnavatelé se jich mohou také zúčastnit v případě, že nabízejí volná pracovní místa. Na těchto burzách se pak mohou osobně setkat s potenciálním zaměstnancem. Přímý kontakt je nespornou výhodou, zájemci o práci se mohou dozvědět více informací o firmě, tak jako firma o zájemci. Je tím usnadněna volba a ušetřen čas pohovorů. Nutnou podmínkou je být zaregistrovaný jak na tomto portálu, tak i na ÚP.

Portál je doplněn o jiné zajímavé oddíly, jako jsou vzory životopisů, sezónní práce nebo další související odkazy.

Dalším důležitým portálem je Evropský portál pracovní mobility.²⁰ Tyto stránky jsou oficiálními stránkami sítě EURES. Evropský portál stojí na stejném principu jako portál Ministerstva práce a sociálních věcí s tím rozdílem, že je zde mnohem více informací i nabídek. Jsou to naprosto všechny nabídky, které existují pro všechny státy. Tento portál je stejně strukturovaný i se stejným vzhledem pro všechny státy, které jsou do sítě EURES zahrnuty. Proto si na úvodní stránce můžeme vybrat z 25 jazyků. Stránky jsou určeny opět pro zájemce o práci i pro zaměstnavatele. Informace jsou zaměřeny na život a práci v jednotlivých zemích a vzdělávání v zahraničí.

Nejllepší je začít s vytvořením účtu „Můj EURES“, který je poskytován zdarma. Lze tak jednoduše vytvořit a upravovat náš životopis, který se podle navigace dá snadno

²⁰ <http://ec.europa.eu/eures/> [16. 3. 2009].

sestavít. Je to forma strukturovaného životopisu, který lze mimo jiné i vytisknout a použít pro další zaměstnavatele. Můžeme si vytvořit profil vyhledávání a pak ho dále upravovat. Na zadaný e-mail si můžeme nechat zasílat dokonce každý den nabídky na pracovní místa, a to nejen odpovídající našemu profilu.

Samozřejmě veškeré informace by měly být chráněny a zabezpečeny proti zneužití. Pouze poradci EURES, registrovaní a schválení zaměstnavatelé mohou prohlížet zadané životopisy. Mimoto životopisy, které jsou uloženy v systému, se uchovávají jen po určitou dobu. Pokud uživatel nenavštíví svůj účet do 12 týdnů, zaměstnavatelům nebude možný přístup. Pokud uchazeč nenavštíví svůj profil do jednoho roku, je životopis ze systému odstraněn. Do dvou let je pak odstraněn i samotný účet „Můj EURES“, údaje nejsou nikde archivovány.

Ještě před tím, než se rozhodneme pracovat v zahraničí, je potřeba zvážit několik aspektů, které nás buď přesvědčí, nebo nám naše rozhodnutí o práci v zahraničí vymluví. Práce v zahraničí s sebou nese i život v zahraničí, a tak je potřeba se o všem náležitě informovat. Jedná se o několik překážek.

- **Jazyková vybavenost** – Jedno z nejdůležitějších kritérií je jistě umět jazyk, kam se právě chystáme, pokud se nejedná v našem případě o Slovensku či jiných příbuzných státech, kde základní informace dokážeme sdělit. Ovšem v jiných státech, které nejsou zrovna jazykově příbuzné, je nezbytné zvážit, zda-li se dokážeme domluvit. Záleží často i na práci, někdy stačí umět základní fráze daného jazyka, jindy je tento jazyk v práci komunikační, a proto znalosti musí být na vysoké úrovni. Mnohdy stačí anglický jazyk, ale ne všude je dostačující. Pokud v práci není daný jazyk nejdůležitější složkou, je přesto nutné znát základy, např. při ubytování, na úřadech apod.
- **Kvalifikace** – Tak jako u nás, tak i jinde je nezbytná kvalifikace v oboru, ve kterém chci pracovat. Nejlepší je vše dokládat diplomy či osvědčeními s ověřeným překladem aj. Nejdříve se však musí daná kvalifikace správně ohodnotit, zda-li se jedná o kvalifikaci pro regulované povolání či nikoliv. Existují totiž povolání, jejichž kvalifikace je rovnocenná a tudíž uznávaná stejně jako v cizí zemi. Jedná se např. o právníky, účetní, učitele, inženýry, zdravotníky, lékaře, veterináře, lékárníky, či architekty. Pro tato povolání byly sestaveny seznamy uznávaných kvalifikací. Jiné kvalifikace jsou posuzovány individuálně, záleží zde na typu kvalifikace. Může se přihlídnout i na délku získávání kvalifikace.

- **Dostatek finančních prostředků** – Půlnejmenším do začátku je potřeba větší finanční obnos. Něco stojí doprava, pojištění, záloha na bydlení atd. Je nutné si dávat pozor na různou hodnotu peněz. Ve státech západní Evropy často nestačí v přepočtu stejná částka, jakoby stačila u nás.
- **Pracovní povolení** – Je nutné se informovat, zda-li stát, kde chceme pracovat, nevyžaduje pracovní povolení. Co se týká států Evropské unie přijatých k 1. 5. 2004, je pohyb pracovních sil bez omezení, kromě Malty. Ze staré „patnáctky“ Evropské unie je České republice otevřený pracovní trh v Irsku, Velké Británii, Švédsku, Finsku, Portugalsku, Řecku, Španělsku, Itálii a Nizozemí. Jsou však státy, kde pro vybrané nedostatkové profese na národních trzích je omezený přístup, jde o Francii a Belgii. Pracovní povolení je tedy nutné v Německu, Rakousku, Lucembursku, Dánsku, v zemích EHP a ve Švýcarsku. Přičemž v Německu a Rakousku je snazší získat pracovní povolení pro lidi, kteří bydlí v blízkosti hranic a jsou ochotni se vracet každý den do své vlasti. Říká se jim pendleři, nebo-li přeshraniční pracovníci.
- **Osobnost člověka** – Neméně důležitou roli hraje člověk sám. Pokud uvažuje o nové práci v zahraničí, musí být opravdu přesvědčen, že chce pracovat v cizí zemi, daleko od své vlasti, mnohdy i bez rodiny v naprosto cizím prostředí. Tudíž zde určitou roli sehrává i odhodlanost. Dále pak do jaké míry je člověk přizpůsobivý. Je nelehké se přizpůsobit nové kultuře, s tím související jiná mentalita lidí a jejich odlišné zvyky. Je potřeba si zvyknout na užívání cizího jazyka v zaměstnání a také se seznámit s většinou odlišným daňovým systémem či systémem sociálního zabezpečení.
- **Dokumenty** – Aby hledání probíhalo hladce a neustále nenaráželo na nové překážky, je dobré mít připravenou veškerou dokumentaci. U dokumentů, které to vyžadují, je nutný ověřený překlad. Jedná se o diplomy, fotokopie maturitního vysvědčení, pas nebo platný občanský průkaz, kopie rodného listu, životopis s motivačním dopisem, několik pasových fotografií a příslušný formulář typu E, který je dokladem o zdravotním pojištění.

Pokud člověk v sobě našel tu správnou odhodlanost, je na dobré cestě. Nejlepší je vyhledat si co nejvíce informací o dané zemi. Seběmenší maličkost pak může pomoci, jak při orientaci na trhu práce, tak i v samotné kultuře státu, kterou je také důležité znát.

V neposlední řadě je dobré informovat se i na míru nezaměstnanosti v dané zemi. Je známý fakt, že země Evropské unie bojují s vysokou mírou nezaměstnanosti, a proto často nepřijímají cizince. Ovšem některá odvětví mají volná místa, nejčastěji je to v turistickém ruchu, ve finančních službách, v poradenství, v oblasti řízení, ve stavebnictví, v informační technologii a ve zdravotnictví. Nejsou to však směrodatné údaje. Evropský hospodářský trh se rychle mění, tím i pracovní příležitosti.

1.1.2 Paralela práce v zahraničí se studiem v zahraničí

Práce v zahraničí má mnoho společného se studiem v zahraničí. V podstatě všechny body, které jsem uvedla, je nutné také splnit při studiu v zahraničí, snad kromě pracovního povolení.

Mluvím zde z vlastní zkušenosti. Na vysoké škole jsme ve 2. ročníku dostali možnost vycestovat v rámci programu Erasmus/Socrates. Bohužel jsem v tu dobu ještě neměla odvalu. Jednak jsem si nevěřila v samotném jazyce a ani sama sobě. Ovšem o rok později jsem se vypravila studovat do Francie. Mojí motivací především bylo, abych se zdokonalila v jazyce a uspěla u státních závěrečných zkoušek. A také vím, že s jazykem je potřeba poznat i kulturu. Strach jsem měla veliký, ale na druhou stranu, zvládli to jiní, zvládnou to i já. Předem jsem věděla, že příprava zahrnuje mnoho vyřizování, spoustu dokumentů, hledání si bydlení, vybírání předmětů atp. Naštěstí jsem měla dostatek času, asi půl roku, a tak jsem si v klidu vše zajistila. Velikou výhodou bylo, že jsme do stejné destinace vyjízděly dvě studentky, a tak každá měla za úkol zjistit či zajistit něco jiného.

Francie je sice v Evropě, ale mentalita obecně je dosti odlišná od té naší. Často jsme narážely na nepochopení. Jsou to věci, se kterými člověk nepočítá, a tak jsme svým následovníkům, studentům, kteří jeli po nás, náležitě vysvětlovaly, čeho je potřeba se vyvarovat. Byly to sice maličkosti, ale i ty vám život změní. Např. si Francouzi potrpí na různá pojištění, takže ačkoliv jsme byly pojištěné již z Čech, museli jsme se dopojistit, jak ve škole, tak i na studentských kolejích. A nebyly to malé částky, po prvním týdnu jsme každá vydala nejméně 500 eur. Naštěstí jsme jedna druhou podporovaly, věřily si, že to dokážeme a nakonec celý pobyt byl pro nás vítanou zkušeností, ze které si odnášíme nejen nabyté jazykové znalosti, ale i větší sebevědomí a krásnou vzpomínku.

Touto zkušeností bych chtěla podtrhnout, že se dnes lidé už nemusí bát vycestovat, ať už za prací či studiem. Je to zkušenost, která jistě hodně dá a je ceněna. Po prvních překvapeních a nesnázích následuje většinou úspěch a radost, a to nejen z vydělaných

peněz. Mimoto je dnes komunikace at' už s rodinou či samotnou Českou republikou mnohem jednodušší. V tomto případě má internet opravdu nespornou výhodu.

Na závěr kapitoly o práci v zahraničí bych chtěla zdůraznit, že tento způsob se stává běžnou součástí pracovního života. A tak je důležité, aby učitelé vyučující volbu povolání, měli sami přehled o tom, jak to chodí na trhu práce minimálně v Evropě. Díky informacím, které učitel může svým žákům pak poskytnout ohledně pobytu v zahraničí, může snadněji žáky motivovat např. k učení se cizím jazykům, které jsou dnes už neodmyslitelnou součástí mnoha zaměstnání. Proto jsem zde obecně představila, kde získat informace o práci v zahraničí a zároveň jaké jsou požadavky a úskalí při práci v zahraničí.

Dle mého názoru by měli být učitelé seznámeni s touto problematikou a žákům ji předkládat. Nejenže je to aktuální téma, ale zároveň je to nedílná součást pracovního trhu. A pokud chceme žákům představit celý pracovní trh, tak práci v zahraničí nesmíme opomenout. Myslím, že je v pořádku žáky s tímto tématem seznámit už na ZŠ. Cíleně se mohou učit jazyk a především dříve mohou nalézt odvahu vycestovat, pokud ne hned za prací, tak alespoň studovat.

1.2 Teorie k metodice pro výuku předmětu Volba povolání

Tato část diplomové práce slouží jako teoretický základ pro vznik praktické části. Je to několik základních bodů, nad kterými jsem se musela zamyslet před tvorbou metodiky.

Ještě předtím, než učitel začne vytvářet výuku, měl by mít na paměti, kdo je jeho cílovou skupinou, kde bude čerpat informace a jakým způsobem naplní klíčové kompetence. V mém případě jsou cílovou skupinou žáci 2. stupně, což je období velmi chaotické, a proto je nutné znát alespoň základy duševního vývoje těchto žáků.

Dalším stavebním kamenem pro tvorbu jakéhokoliv předmětu je znalost čerpání informací; praktických i teoretických. Jedná se o zdroje, které nejsou důležité jen pro učitele, ale i pro žáky a jejich rodiče. Prostřednictvím učitele, který tyto zdroje vybírá, se k žákům rychleji a přehledněji dostanou potřebné informace.

A posledním bodem jsou klíčové kompetence z dokumentu RVP ZV. Vybrala jsem je z toho důvodu, že představují hlavní kostru, která představuje dnešní výuku a měla by se odrážet v každém předmětu.

1.2.1 Duševní vývoj dospívajících na 2. stupni

Vývojová psychologie má v tomto směru své opodstatněné místo. Nejedná se totiž pouze o žáky, kterým chci předat nějaké znalosti, ale o žáky, kterým chci pomoci při jejich rozhodování, kam po základní škole, na jakou profesí dráhu se vydat.

Metodika k volbě povolání je přednostně určena žákům 8. a 9. tříd, tudíž se jedná o věk mezi 13. až 15. rokem. Tito žáci jsou charakterističtí určitým chováním a odlišují se od žáků nižších i vyšších ročníků. Aby metodika byla správně nastavena pro tyto žáky, je nutné se zabývat i jejich duševním vývojem.

K žákům na 2. stupni základní školy je tedy nutné přistupovat s určitým chováním. Nejsou to již děti, ale ani ne dospělí, nýbrž dospívající. Dospívající, kteří se hledají. To je nutno brát na zřetel a pokusit se nabídnout pomoc při nalezení správné životní cesty. Je důležité, aby učitel znal právě psychologické aspekty adolescence. To mu pak pomůže, aby uměl se žáky správně pracovat.

Vybrala jsem stručnou, ale vystižnou charakteristiku puberty od R.J. Havighursta a L. Cola. Dospívání je ve věku od 12 do 18 let. Vyznačuje se intelektuálním zráním, volbou povolání, aktivním trávením volného času, dosažením citové zralosti, zájmem o opačné pohlaví, emancipací od rodiny, sociálním zráním a osobní životní filozofií.²¹

Druhá podrobnější charakteristika puberty je od H. Wallona a popisuje období puberty ve věku od 13 do 15 jako „tělesné dospívání a akceptování tělesných změn, dosažení úrovně formálních operací v myšlení, rozvoj emotivity, intenzivní sebeuvědomování, sebepoznávání a sebeformování, pocit kompetence, fluktuuje se zážitky nejistoty, přijetí sexuální role, zařazení do skupin vrstevníků, heterosexuální vztahy.“²²

Jak je poznat z těchto charakteristik, tak období puberty je opravdu bohaté na různé zvraty plné nerovnováhy, a proto je nutno přistupovat s jistými znalostmi o těchto změnách. Období puberty je především naplňováno různými úkoly, které musí dospívající přijmout. Tyto úkoly především směřují k vlastní identifikaci ve společnosti. Je zde převážně kladena otázka: „*Kam směřuji?*“ Cílem při získání identity je přijetí určité sexuální orientace a chování, profesionální zaměření a světový názor. Tato krize by měla být překonána mezi 20. a 25. rokem. Žák je v ZŠ na začátku svého osobnostního vývoje, a proto mu učitel musí pomoci zorientovat se v životě a v jeho nepřehledném množství možností.

²¹ Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000, s. 221.

²² Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000, s. 221.

Období dospívání je tedy charakteristické hledáním; hledáním sama sebe, kamarádů, zájmů atp. Proto se nemůžeme divit, že často mění své zájmy, včetně svých názorů. Pokud to aplikujeme na tematiku volba povolání, učitel by měl vytvořit prostor, kde je velký výběr povolání, ale zároveň i prostor pro sebepoznání. Pravdou je, že v tomto období se dospívající těžko rozhodují, nechme jim tedy prostor pro vyjádření všech jejich názorů na jejich budoucnost. Úkolem učitele je pak správně poradit. V neposlední řadě tu hrají důležitou roli i rodiče. Ovšem záleží na vztahu učitel-žák, rodič-učitel, rodič-žák.

K tomu se vážou i jiná úskalí, týkají se zájmů.²³ „Nedostatek zájmů může vést k fixaci vývoje, neurotizaci či potenciální orientaci osobnosti méně žádoucím směrem; kdežto přemíra a intenzita zájmových aktivit by mohla naopak odvádět od jiných povinností a při dlouhodobě úzké orientaci přivodit až jednostranný rozvoj osobnosti.“²⁴

Na otázku „*Čím chceš být?*“ dokážou odpovědět již žáci na prvním stupni, ovšem jsou to spíše sny a představy mnohdy nereálné. Napodobují své idoly či rodiče. Je tomu až do chvíle, než začnou uvažovat reálně, kdy mají vyšší úroveň sebepoznání spojenou se stabilními zájmy. Pravdou je, že na počátku dospívání právě odpověď na otázku „*Čím chceš být?*“ často vychází ze zájmů. Jenže asi ne vždy je úplně správná. V tomto případě je namístě, aby učitel kriticky zhodnotil, zda-li se jedná pouze o sen či opravdový zájem, za kterým daný žák jde. Právě zájmová činnost je velmi důležitou složkou při sebeurčení, jelikož ze začátku supluje potřebu reálné seberealizace. V pozdějším období je tato potřeba naplňována volbou povolání. Učitel by tedy měl umět určit vyspělost různých žáků. Při tom by neměl zapomínat, že je rozdíl i mezi dívkami a chlapci. Obecně se říká, že dívky rychleji dospívají, je tomu především po fyzické a biologické stránce. Jenže podle Čačky v oblasti volby povolání „Zralejší přístup v této oblasti vykazují chlapci, mnohé dívky dlouho poutají spíše jen na otázky vlastní popularity a navazování mezilidských vztahů.“²⁵

V dospívání dochází k formování osobnosti, a je to tudíž nejvýznamnější období člověka ve vývoji, je potřeba zvláštního přístupu učitele, který je determinován promyšlenými metodami s konkrétními cíly. Učitel by měl být schopen přizpůsobovat se individuálním potřebám žáků. Zároveň by měl přistupovat i citlivě. Dospívání je obdobím emocionální proměnlivosti, dospívající jsou citliví snad na každou kritiku, zklamání se

²³ Nakolik sny a zájmy souvisí s výběrem povolání, můžeme zjistit v 1. a 7. hodině v praktické části.

²⁴ Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000, s. 277.

²⁵ Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000, s. 282.

mění v „tragédii“, radost se mění v „nadšení“.²⁶ V neposlední řadě si musíme uvědomit, že učitel nemůže dokázat, aby žák na konci ZŠ byl plně rozhodnut, čím bude, čím se bude v životě zabývat. Ovšem může pozitivně přispět k jednoduššímu rozhodování a většímu uvědomování významu volby povolání.

1.2.2 Kde čerpat informace k tématu Volba povolání?

Zdrojů, materiálů a různých metodických příruček pro předmět Volba povolání zatím obecně moc není. Teprve v posledních letech toto téma vystupuje do popředí, a tak pomalu vznikají vhodné učebnice, které učitel může použít pro tento předmět. Ovšem dříve než vzniknou vhodné učebnice, je na učiteli, aby zpracoval informace z různých zdrojů, které jsou dnes nabízené. Několik z nich zde představím. Nebudu psát pouze o zdrojích pro učitele, ale obecně o zdrojích, které jsou vhodné a užitečné pro žáky a jejich rodiče. Je však na učiteli, aby rozhodl, kolik těchto informací předá, aby zbytečně své žáky nezahrnoval informacemi, které pro ně nejsou potřebné. Učitel tak vytříbí užitečné odkazy na internetu či zajímavou literaturu právě pro daného žáka. Zde se nanejvýš uplatňuje individuální přístup učitele k žákovi.

V první řadě by měl učitel předmětu Volba povolání spolupracovat s výchovným poradcem školy. Ten by měl mít přehled o školách a jejich nabídkách, měl by mít k dispozici různé testy, které mohou žákovi pomoci při rozhodování. Tyto materiály pak učitel podle potřeby připraví žákům a může je předkládat individuálně. Vypadá to sice jako omezení působnosti výchovného poradce a přenesení jisté zodpovědnosti na učitele, ale má to své opodstatnění. Stává se, že výchovný poradce ani nemusí přijít do kontaktu s žáky daných tříd, a i když předal podstatné informace, chybí zde individuální přístup. Vždyť těžko se radí žákovi, kterého moc neznáme a myslím si, že ze známek toho opravdu moc vyčíst nelze. Pokud bychom i nadále chtěli rozdělovat jejich funkce, tak učitel především představuje a přibližuje možnosti na trhu práce podle možností každého žáka a výchovný poradce pomáhá už jen s konkrétním výběrem střední školy.

Další důležité informace učitel může získat na příslušném úřadu práce. S třídou lze dokonce absolvovat exkurzi na tento úřad, kde se všichni dozví zajímavé informace, jako jsou různé statistiky (např. o úspěšnosti přijetí na střední školy), popisy jednotlivých

²⁶ Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000, s. 251.

zaměstnání, mohou si zkusit osobnostní testy přímo na úřadu atp. Návštěvu ÚP doporučuji i rodičům společně s dětmi.²⁷

Pokud je čas a chuť, mohou se organizovat exkurze na různé typy středních škol, a to nejen na den otevřených dveří, ale i mimo ně, záleží na dohodě mezi školami. Žákům je představena celá škola; její chod, výhody, vybavení, zaměření nebo uplatnění po vystudování. A především se mohou podrobněji seznámit s přijímacím řízením, jaká jsou kritéria, jakým způsobem získat body navíc, nebo zda-li stačí průměr vysvědčení. Také je nutné zeptat se na předměty, které se vyučují na škole a jaká je jejich náročnost. Důležitou vypovídací hodnotu mají jistě i stávající studenti. Žáci také mohou poznat své potencionální učitele a tím si usnadnit rozhodování, jelikož osobní dojem je také důležitý. V neposlední řadě je důležité zajímat se o úroveň výuky cizích jazyků, a zda škola pořádá výměnné pobyty či jiné typy stáží. Jednoduše je to jedinečná příležitost poznat atmosféru školy. Návštěva příslušné střední školy pak může i silně motivačně zapůsobit na žáka, aby se lépe připravil k přijímací zkoušce či pohovoru. Mnohdy jsou i samotné školy aktivní a vysílají své studenty na prezentaci do základních škol, jelikož v posledních letech je velký boj o žáky v souvislosti s populačním poklesem.

Samozřejmě nelze opomenout, že pro učitele vznikají nové a zajímavé učebnice, publikace a metodiky. Jednou z nejnovějších a nejpropracovanějších učebnic, které už zareagovaly na reformu školství, je řada učebnic od nakladatelství FRAUS. Pro předmět Volba povolání se zdá nejvhodnější učebnice pro 9. ročník.²⁸ Další publikací, ze které učitel základní školy může čerpat, je ucelená příručka *Úvod do světa práce*.²⁹ V neposlední řadě nakladatelství, které je nutno zmínit, je Hněvín, kde najdeme hned několik titulů vhodných pro výuku Volby povolání.³⁰

Při své praxi jsem narazila dokonce i na multimediální materiál, který je vhodný pro hodiny Volby povolání, a to *Multimediální průvodce volbou povolání*. Jednak je možné ho mít jako DVD a stejně tak ho přehrát na internetu.³¹ Průvodci touto filmovou ukázkou je děvče a chlapec, kteří se právě rozhodují, kam po základní škole. Procházejí jednotlivá

²⁷ Více informací viz 5. hodina v praktické části.

²⁸ Janošková, D., Ondráčková, M., Marková, H., Šebková, J., Čábalová, D. *Učebnice – Občanská výchova 9, Rodinná výchova 9*. Plzeň: Fraus, 2007.

²⁹ Mezihorák, F. a kol. *Úvod do světa práce*. Olomouc: Votobia Olomouc, 2006.

³⁰ Blažková, J. *Moje volba – pracovní učebnice pro žáky 8. – 9. tříd ZŠ*. Most: Hněvín 2006.

Blažková, J. *Volba povolání – pracovní sešit pro žáky 7., 8. a 9. tříd*. Most: Hněvín, 2006.

Horská, V., Zemánková, H. a kol. *Volba povolání: pracovní sešit*. Most: Hněvín, 1999.

Horská, V., Zemánková, H. a kol. *Volba povolání - příručka pro učitele*. Most: Hněvín, 2000.

Pucová, V. a kol. *Orientace ve světě – pracovní učebnice pro žáky*. Most: Hněvín 2003.

Šikulová, R., Mrázová, E. *Pomáháme žákům s výběrem vzdělávací a profesní dráhy*. Most: Hněvín, 2007.

³¹ <http://www.infoabsolvent.cz/> [16. 3. 2009].

odvětví a diskutují nad tím. Film je možno přehrát jako celek nebo je možno vybrat si filmovou ukázkou dle *pracovní činnosti* nebo dle *druhu pracoviště*. Tímto jednoduchým způsobem si žák vybere kapitolu, která ho zajímá. Na konci ukázky jsou položeny jednoduché otázky k zamyšlení vztahující se k daným oborům. Pokud žáka daný obor zaujme, může se více dozvědět pod odkazem *Možnosti vzdělávání*. Ovšem k tomu je nezbytné připojení k internetu. Tento multimediální průvodce nabízí jistě zajímavou a zároveň jednoduchou formou celkový přehled o různých povoláních a v mnohém tedy může učitelu usnadnit práci.

Další zajímavé informace může rodič i učitel získávat v novinách. Několikrát za rok vychází přílohy, ve kterých najdeme např. aktuální termíny podání přihlášek, rady, jak se správně připravit na střední školu nebo jak si vybrat správnou školu. Další publikací je např. *Atlas školství*,³² který představuje úplný přehled středních škol a oborů v jednotlivých krajích České republiky. Tento atlas je vydáván každý rok, a proto v něm jsou veškeré aktuální informace.

Pokud by se jednalo o něco specifitějšího, doporučuji:

Železný, D. *Advokát nebo zedník*. Praha: Albatros, 2006.³³

Mezera, A. *Pro jaké povolání se hodím?* Praha: Computer Press, 2002.

Ovšem největší studnicí informací zůstává internet, najdeme zde vše o středních školách,³⁴ kartotéku typových pozic,³⁵ vyhledávání různých publikací, servery určené pro učitele a žáky³⁶ apod. Je pravdou, že je nutno přistupovat k internetu s jistou obezřetností, ovšem nabídka portálů, kterou zde uvádím, patří mezi běžně užívané webové stránky.

Pokud učitel nemá k dispozici kvalitní učebnici, i tak může získat kvalitní informace. Jak úřad práce, tak i internet každý den přináší nové informace ze světa trhu práce i různých typů škol. Navíc jsou to informace, které se stále obnovují, z důvodu poptávky po určitém vzdělání či míry nezaměstnanosti. Tyto informace bohužel do učebnic nelze začlenit, a tak je z větší části jen na učitelu, jak se k takovému předmětu jako je Volba povolání postaví.

³² Informace na www.atlasskolstvi.cz [16. 3. 2009].

³³ Předmluva této knihy: „V této knížce jsem se pokusil přiblížit vám čtyřicet vybraných profesí. Příběhy o nich jsou sice smyšlené, ale určitě se někde na světě podobné stát mohly, nebo se dokonce staly. V České republice existuje na 1500 středních a odborných škol a nabízejí vám přes 700 studijních oborů. [...] Těch čtyřicet, vybraných do této knížky, představuje pouze zlomek možností. Jsou vybrány tak, aby ukázaly různorodost a odlišnost jednotlivých povolání. Každé vyžaduje trochu jiné schopnosti. Někdo vyniká v matematice, jinému bylo dáno hudební nadání a další je zručný manuálně. [...] Nejsťastnější jsou lidé, kterým se stane z práce záliba, koníček. [...] Nejsou totiž ani malé, ani velké profese, nejsou důležitější a méně důležité. Jediný rozdíl mezi nimi spočívá v tom, kdo a jak je vykonává.“ Železný, D. *Advokát nebo zedník*. Praha: Albatros, 2006.

³⁴ www.stredniskoly.cz [16. 3. 2009].

³⁵ <http://ktp.istp.cz> [16. 3. 2009].

³⁶ <http://www.scio.cz/>, www.ucitelskenoviny.cz, www.ceskaskola.cz, www.rvp.cz [16. 3. 2009].

V každém případě učitel musí sledovat trh práce, různé vyhlášky ministerstva školství i nabídky středních škol. Právě kvůli nedostatku metodického materiálu jsem se rozhodla vytvořit plán 10 vyučovacích hodin, na kterých lze postavit celý předmět Volby povolání.

1.2.3 Naplnění klíčových kompetencí

Vím, že pro žáky jsou nutné jisté znalosti ze základního vzdělávání, ale stejně tak je důležité si odnést jisté hodnoty, které utváří charakter člověka. Proto klíčové kompetence nám neudávají přesné znění znalostí a dovedností, které žák musí umět, ale pouze popisuje kompetence, ke kterým by žák měl dojít. Dnes je vzdělání postaveno na aktivním přístupu žáků k učení. Tím bych chtěla říci, že pokud chceme žákům předat hodnoty, zkušenosti, znalosti, nestačí jen slova, ale je k tomu potřeba práce. V našem případě práce žáků. Věřím, že pokud žáci budou aktivně zapojováni do hodin, tak snadněji pochopí naše cíle, a především je tímto způsobem můžeme vychovávat. Nabízím malou ukázkou – všichni ví, že se krást nemá, ale důležité je vědět proč – měl by na to přijít sám. Učitel by neměl jen poučovat, ale aktivizovat žáky k samostatným závěrům.

Dala jsem si za cíl vytvořit 10 vyučovacích hodin, které jsou založeny na interakci mezi učitelem a žákem i mezi samotnými žáky. Jsou to aktivity, které by měly nejen zpříjemnit atmosféru školního klimatu, ale zároveň posunout vzdělávání o kus dál. Nejde jen o zábavu, ale především přes zábavu docházet ke klíčovým kompetencím, které jsou tak důležité pro osobnosti, kterým říkáme děti.

Snažila jsem se využít co nejvíce různých aktivit a jejich variant pro vytvoření této metodiky. Jedná se tak o bohaté hodiny s různou náplní, které spolu souvisí a na sebe dobře navazují.

Především jsem kladla důraz na splnění klíčových kompetencí, byl to jakýsi odrazový můstek při tvorbě metodiky. Dokument RVP ZV nám předkládá 6 klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní. Jsou základním stavebním kamenem, ve kterém se odráží cíle základního vzdělávání.

Postupně se budu zabývat jednotlivými kompetencemi, které jsem se snažila naplnit v mých hodinách. Tento teoretický popis by měl pomoci pochopit, proč je tak důležité na tyto kompetence myslet, aby učitelé bezmyšlenkovitě neplánovali rozličné aktivity. Dříve učitelé hráli s dětmi hry či prováděli jiné aktivity, buď za odměnu, nebo pro ozvláštnění hodiny. Snahu za vymyšlení hry bych ocenila, pokud by vědomě naplňovala konkrétní cíl. Tím naznačuji, že je nutné mít promyšlený nejen průběh, ale i cíl ve vztahu k učivu,

hodnocení a naplnění klíčových kompetencí. Tímto výkladem o klíčových kompetencích bych chtěla popsat, co všechno mohou různé aktivity skrývat. Může se stát, že při hodině je tolik věcí, na které je nutné se zaměřit, že si nakonec učitel nemusí všimnout, čeho všeho danou aktivitou dosáhl nebo co všechno se dozvěděl o žácích. Proto si myslím, že je správné zařadit do mé práce i komentář, jak k aktivitám, tak ke klíčovým kompetencím.

Využila jsem přesnou definici klíčových kompetencí podle dokumentu k RVP ZV, z čehož jsem vycházela. Definice uvádějí komentář ke každé klíčové kompetenci zvlášť, proto mají odlišný font písma. Snažila jsem se popsat aktivity, které jsem zahrнула do své metodiky a i jiná možná vysvětlení klíčových kompetencí.

„Kompetence k učení³⁷“

Na konci základního vzdělávání žák:

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich“

Snažila jsem se, aby zde učitel měl sílu pro naplnění této kompetence především v efektivnosti daných metod.³⁸ Kompetence by měla být naplněna díky učiteli, který je schopen správně předkládat informace, a především vést k samostatnosti všechny žáky, jelikož je to nejefektivnější způsob zapamatování informací. Nejde jen o to, co se učíme, ale jakým způsobem ke znalostem dojdeme a kolik si z toho zapamatujeme.³⁹ V podstatě

³⁷ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 6.

³⁸ „Jak se mají zprostředkovávat obsahy učení?

- vícekanálové zprostředkování informací
- vyvolávat asociace
- obstarávat emocionální podněty
- mířit do míst ukotvení, to znamená: zaměřovat se na potřeby účastníků, znát chování účastníků, umožnit prožitky úspěchu
- musí být možnost propojovat nové se známým

Čím rozmanitější je nabídka, tím lépe se zapamatují, protože se ukládají na různých místech mozku!“

Belz, H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, s. 338.

³⁹ „Zapamatujeme si

- při pasivním poslouchání 20 %
- při pasivním dívání 30 %

aktivním vyhledáváním si žáci hledají svůj vlastní způsob učení a seznamování se s danou látkou. Mimoto jsem se v jednotlivých hodinách pokusila, aby bylo navazováno i na látku, která již byla probírána, tudíž si žáci tuto kompetenci naplňují i ze stránky myšlení v souvislostech a systémového uspořádání.

Kompetence k učení je naplňována ve většině hodin, které jsem připravila. Pouze záleží na tom, jak jsou různé informace zprostředkovávány. Někdy je to přes pouhý výklad teorie, jindy zas přes různé aktivity. Nejčastěji jsem při výkladu teorie využívala pokládání otázek na dané téma. Učitel musí být ovšem velmi dobře připraven. Myslím, že je vhodné vypsát si veškeré otázky, na které je potřeba v hodině odpovědět. Nezáleží na tom, že žáci neznají odpověď na všechny otázky, ale důležité je, aby se k daným odpovědím společně došlo. Pokud by učitel látku pouze vykládal, žáci by nebyli příliš soustředěni a výuka by ztratila smysl. Vhodnější je, aby učitel byl v roli vedoucího skupiny, který analyzuje, sumarizuje a koriguje odpovědi žáků. I když žáci odpovídají špatně nebo ne zcela správně, nevadí to. Už jen skutečnost, že se podíleli na společné práci, jsou zaktivizováni, a jejich pozornost se obrací ke správné odpovědi. V případě, že by učitel pouze vyprávěl, žáci by si nebyli jisti, zda-li jejich odpovědi jsou správné či nikoliv. Může to pak být velmi matoucí, pokud není nahlas řečeno, zda-li má pravdu či ne.

Další způsob, který umožňuje kompetenci k učení je práce ve skupině. V takovém případě se žáci seznamují s různými přístupy k učení či řešení problémů u svých spolužáků. Pak záleží na samotné domluvě, jakou metodu pro práci zvolí.

Jinou aktivitou je brainstorming, což je metoda, kde záleží především na žácích, co se nového dozví. Tuto metodu jsem popsala ve 4. hodině. Je založena na principu, že každý ví, či přemýšlí o něčem jiném. Vše je pak zaznamenáno a poté utříděno do souvislostí. I v tomto případě záleží na připravenosti učitele, aby brainstorming byl naplněn i jistou odborností, jelikož žáci překládají nápady a učitel je dále rozvíjí.

Myslím si, že je důležité, aby se žáci základních škol naučili samostatné práci, tudíž sami se učit a vyhledávat informace na správných místech. Ve škole nejsou často podmínky pro samostatnou práci. Ve třídách je mnoho dětí, a tak se těžko eliminuje opisování či diskutování. Jedním z takových řešení je práce na počítači. V tomto ohledu mohu zmínit 8. hodinu. V této hodině žáci pracují s internetem, vyhledávají potřebné informace a pak je

○ při pasivním poslouchání a dívání 50%
○ při zaujatém a aktivním převádění do praxe 90 %“
Belz, H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, s. 337.

sami zpracovávají. Učitel žáky pouze vede. Proto se domnívám, že kompetence k učení je v této hodině naplňována maximálně.

Další způsob samostatné práce jsou domácí úkoly. Myslím si, že mají nezastupitelnou úlohu v procesu učení. Žáci si doma zopakují to, co se naučili ve škole a jsou povinni si to dát do souvislostí. Ovšem záleží na typu domácího úkolu. Správnou volbou je, pokud si mají vyhledávat či doplňovat informace, např. jako je tomu v 6. hodině. Učitel v tomto případě poskytne nápady, kde hledat informace, a je pak na samém žákovi, jak daný úkol zpracuje.

Co se týká celoživotního a dalšího vzdělávání, žáci by měli být motivováni během každé hodiny. Jelikož se téměř v každé hodině prezentuje atraktivnost různých profesí. Konkrétněji na toto téma můžeme narazit v 9. hodině, která představuje systém vzdělávání, motivaci k dalšímu vzdělávání či rekvalifikaci.

„Kompetence k řešení problémů“⁴⁰

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí“

Kompetence k řešení problémů je jedna z nejpožadovanějších kompetencí v inzerátech o přijetí do zaměstnání. Často v inzerátech můžeme číst „Požadujeme kreativitu, samostatnost při řešení problémů, systematickosti, schopnost samostatné analýzy problému, schopnost učit se nové věci, ...“ A proto je kompetence k řešení problémů nedílnou součástí metodiky k volbě povolání.

S tímto tématem úzce souvisí již zmíněná kreativita. „Tvořivost neboli kreativita (z lat. *creo* = tvořím) je zvláštní soubor schopností, které umožňují tvůrčí činnost, jejímž výsledkem je něco nového, originálního, popř. tvůrčí řešení problémů.“⁴¹

⁴⁰ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 7.

⁴¹ Zdroj Wikipedia otevřená encyklopedie <http://cs.wikipedia.org> [16. 3. 2009].

Kreativita a schopnost řešit problémy⁴² nejsou důležité pouze pro budoucnost, ale i v samotné výuce. Např. žáci jsou lépe motivováni, když jim předložíme úkol, kde se sami uplatní a uspokojí potřebu, že něco vytvořili.

Kompetenci k řešení problémů jsem automaticky zařadila do několika hodin. Hned v 1. úvodní hodině jsem zvolila aktivitu „Hledání souvislostí“. Žáci vytvoří souvislosti mezi různými profesemi. Je v podstatě jen na jejich fantazii, kolik toho vymyslí. Je to hra, která není omezená, a tudíž žáci mohou nechat plynout svoji představivost. Pokud dokážou správně obhájit své nápady, tím více jsou úspěšnější.

Další hodina, která obsahově splňuje kompetence k řešení problémů, je 3. hodina. Zde se uplatňuje práce ve skupině, a v další části diskuze nad tématem práce a osoby zdravotně postižené. V případě, že jsou ve skupině rozděleny role, žáci pracují kooperativně, před každý žákem stojí úkol a ten si žádá řešení. Při diskuzi, která je vedena metodou kartiček, se v podstatě realizuje každý z žáků. Uplatňuje své představy a své nápady k řešení daného problému.

Při diskuzích nejde jen o bezvýhradné přijetí názoru žáka, ale je potřeba se nad ním zamyslet. Žák by měl být schopen svoji volbu obhájit a snažit se správně formulovat myšlenky. Je ovšem důležité podporovat jakýkoliv nápad. Mějme na paměti, že i “špatný nápad“ lze obhájit a my žákovi musíme dát prostor k vyjádření. Pokud bychom mu ho nedali, může se stát, že příště už neřekne žádný názor, a to není cílem. Právě při diskuzích je dobré žáky navést, nejen aby se zamysleli nad danou otázkou, ale zda by dokázali předložit nějaké řešení. Právě aby se kriticky zamysleli nad tématy, o kterých je diskuze. Dalším kritériem úspěchu je způsob řízení diskuze. Podle mého názoru by se každý měl nejdříve zamyslet sám, aby správně utřídil své argumenty. Postačí k tomu minuta a pak už je možné otevřít plnou diskuzi. V té mohou přemýšlet dál a rozvíjet tak díky interakci či kooperaci s ostatními své myšlenky. Můžeme pak předejít předsudkům a stereotypům, které ve vztahu ke spolužákům vznikají.

⁴² „Zásady kreativity a schopnost řešit problémy

- Nic není nemožné.
- Nejsou-li otázky, nejsou ani odpovědi.
- S cílem před očima se dá zvládnout i ta nejtěžší cesta.
- Řešení problémů a kreativita se nedá vynutit.
- Do Říma vede vždycky více cest.
- Nemáme k něčemu odvahu nikoliv proto, že je to obtížné, ale protože k tomu nemáme odvahu, je to obtížné.
- Kam bychom došli, kdyby všichni říkali: „Kam bychom došli?“ a nikdo by se nešel podívat, kam bychom došli, kdybychom šli.“

Belz, H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, s. 233.

Vše by nemělo smysl, pokud by ve třídě nevládlo správné klima a zároveň vyrovnané emoce žáků. Je totiž dokázané, že naše emocionální rozpoložení má vliv na naši kreativitu. Úplně jednoduchým příkladem nám může posloužit panika. Pokud je někdo v takové úzkosti jako je právě panika, tím hůře se mu bude řešit nastolený problém. Pokud by ovšem zachoval „klidnou hlavu“, určitě dokáže lépe zhodnotit a vyřešit danou krizi. Je to podobné i s afektem. Lidé v afektu jsou schopni takových věcí, které by za normálních okolností neudělali.

Další metoda, která podporuje kompetenci k řešení problému je tzv. brainstorming, který se objevuje ve 4. hodině. „Pomocí brainstormingu je možno získat v krátkém čase mnoho nápadů. Aktivita jednotlivců a společná práce ve skupině podporují fantazii a bohatost nápadů. Brainstorming využívá zejména principů asociace a odloženého hodnocení. Ve smyslu spojení vzorců myšlení, kterých používají jednotliví členové skupiny, bude v uvolněné, ba dokonce radostné atmosféře s velkým elánem co nejvíce z těchto vzorců myšlení uvedeno do vědomého myšlení a asociováno k danému problému. Tím mohou vzniknout nepředvídané asociční řetězce.“⁴³ Určitě je tato aktivita velmi tvořivá, ovšem nesmíme od žáků čekat zázraky. Tak jako jinde, tak i ke kvalitnímu brainstormingu se musí dojít postupně. Pokud bych se žáky brainstorming zkoušela poprvé, nechala bych je volně říkat jejich nápady, ovšem pokud už jsou pokročilejší, měl by se vyjádřit k tématu každý.

6. hodina je naplněna hrami týkajícími se verbální a neverbální komunikace. V tomto ohledu se žáci potýkají s problémem něco předvést či vysvětlit. Je pouze na nich, jak se k úkolu postaví, a zda-li dokážou svým originálním přístupem získat body a vyhrát.

Další názornou ukázkou, kde jsem využila kompetenci k řešení problémů, je 9. hodina. Žáci tvoří za pomoci učitele systém vzdělávání, tudíž jsou postaveni před úkol tvoření pavouka. Záleží na žácích, co vše zahrnou. Učitel má funkci kontrolní.

Kompetence k řešení problémů je opravdu důležitou složkou výuky. Učí žáky věci promýšlet a přistupovat k nim se zodpovědností. Nestačí jen najít výsledek, ale potřeba porozumět danému postupu, který si žák zvolí. Nejlépe je, když žák si najde vlastní způsob řešení a nekopíruje jen.

⁴³ Belz H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, s. 241.

„Kompetence komunikativní“⁴⁴

Na konci základního vzdělávání žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi“

Kompetence komunikativní patří mezi další schopnost, která je často požadována na trhu práce. V podstatě je jen hrstka zaměstnání, kde nepřijdete do styku s lidmi. Ve většině případů musí člověk být schopen umět komunikovat, aby předcházel problémům či nedorozuměním. Stejně tomu tak je i v běžném životě, v životě ve společnosti.

Hned na počátku bych chtěla podtrhnout, že právě ve výuce občanské výchovy je velký prostor pro rozvíjení kompetence komunikativní, a proto by toho učitel měl maximálně využít. Na rozdíl od jiných předmětů můžeme díky prostoru pro komunikaci žáky lépe poznat, a zároveň žáci se poznávají i mezi sebou. Pokud si učitel dokáže získat důvěru, mnohdy se může dozvědět dost zajímavé informace. Získá tak přehled o třídě, o jejím klimatu, i o jednotlivcích.

V hodinách k volbě povolání kompetence komunikativní nesmí chybět. V letech, kdy jsem chodila na základní školu, nebylo bohužel trendem otevírat jakékoliv diskuze či vyjadřovat svůj vlastní názor, nebyl pro tento styl učení žádný prostor. A pravdou je, že vyjadřování jako takové mi na gymnáziu dělalo velké problémy. Jsem si proto vědoma, že je nutné v hodinách komunikovat. To se odrazilo na sestavování všech hodin, kde je různými způsoby rozvíjena komunikační dovednost.

Kompetence komunikativní je v mých hodinách rozvíjena hned ve dvou rovinách, jednak přímo, a jednak nepřímo. Pokud mluvím o nepřímém rozvíjení komunikativní dovednosti, jedná se v podstatě o všechny hodiny, kde je nastolena různá komunikace, ať už mezi učitelem a žákem, mezi žáky samotnými nebo žáky a jinými zprostředkovateli (učebnice, média). Nepřímo tuto kompetenci rozvíjíme tehdy, když necháme žáky vyjádřit se, kdy se snaží srozumitelnou formou předat informace, ke kterým došli nebo zjistili. Např.

⁴⁴ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 7.

v 1. hodině žáci prezentují, a zároveň argumentují svůj vypracovaný úkol „Hledání souvislostí“. V 2. hodině je možnost rozvíjení komunikativní kompetence např. při diskuzi na téma rozdíly mezi mužem a ženou na trhu práce. Pokud si správně vytvoří argumenty, lépe pak mohou vystupovat. To samé je i v jiných diskuzích např. i ve 3., 4., 5. hodině. O nepřímé rozvíjení této kompetence je postaráno i ve chvílích, kdy se žáci k čemukoliv vyjadřují při hodnocení, sebehodnocení či dotazování. Tím naznačují, že komunikace mezi různými subjekty je nutná, a zároveň nedílná součást výuky.

Přímo cíleně jsem se snažila kompetenci komunikativní naplnit ve 3., 6., 7. a 10. hodině. Ve 3. hodině se jedná o rozvoj ústního i písemného projevu. Úvaha jako taková je silným pomocníkem právě při třídění vlastních myšlenek. Žák pak může lépe argumentovat, a tudíž se i lépe vyjádřit k danému tématu, jelikož má tzv. tahák na papíře. V tomto případě se ani tak nejedná o slohovou práci, nýbrž o poznámky, které pomohou představit jejich názor.

6. hodina je také přímo zaměřena na kompetenci komunikativní. V této hodině se ovšem dostáváme dál, a to i na rovinu neverbální komunikace. Je to další důležitý prvek, který je nezbytné poznat. Často slyšíme mluvit o řeči těla, tak proč se ji nenaučit. Jde o to, že i beze slov se můžeme vyjádřit, a tak díky zkušenosti si mohou žáci zahrát různé profese pantomimou. Určitě každé povolání je typické nějakými gesty, postoji atp. Další zajímavou aktivitou je „Hádej, kdo jsem!“. V této hře je kladen důraz na tvoření otázek. Jsou to otázky zjišťovací, tudíž musí být dobře formulované, aby žáci získali co možná nejvíce možných odpovědí.

V 7. hodině pro tuto kompetenci dominuje diskuze, která se nedotýká jen obecného tématu, o kterém uvažují, ale jedná se o žáky samotné. Ve třídě musí být dobré klima na takovýto druh komunikace. Jednak se svěřují s tím, čím by oni chtěli být, ale zároveň mluví i o svých spolužácích a hodnotí jejich volbu. Tento věk je velmi kritický právě pro takový typ aktivity, ale pokud je to už vyústění předchozích diskuzí, může i tato diskuze nakonec být úspěšná. Proto bych chtěla upozornit, že tato hodina by neměla být vytržena z kontextu, ale být jen logickým následkem předchozích diskuzí.

V 10. hodině se jedná především o interakci mezi učitelem a žákem. Umět komunikovat s autoritou, s někým starším, umět rozumně hodnotit či kritizovat učitele. Zároveň učitel dává příklad, že je uměním přijmout něčí názor, a snaží se dokázat, že komunikace s někým z jiné generace nemusí být nemožná. V tomto případě hodně záleží i na osobnosti učitele. Pokud zde panuje důvěra mezi žáky a učitelem, žáci jednodušeji

vyjadřují hodnocení, jsou otevřenější. Nemělo by zde panovat napětí a strach z autority učitele.

Komunikace je opravdu neoddelitelnou součástí fungování společnosti, a je proto důležité ji rozvíjet po celý život. I když jsou na světě lidé málomluvní, uzavření apod., přesto by se měli umět vyjádřit a správně formulovat své myšlenky. Kompetence komunikativní by měla být naplňována v každém předmětu. Dáme-li žákovi prostor pro vyjádření se, bude motivován pro příště. Bude věřit, že o jeho názor někdo stojí, a tak později začne přemýšlet i kriticky a tím se dostává dál.

„Kompetence sociální a personální“⁴⁵

Na konci základního vzdělávání žák:

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty“

Z dalších velmi důležitých kompetencí je kompetence sociální a personální. Je důležitá z toho důvodu, že člověk žije ve společnosti, se kterou se musí sžít, musí umět komunikovat s okolím, řešit různé problémy, ale umět se i prosadit. Kompetence sociální a personální je v pravém smyslu naplňována skrze správnou kooperaci. Ve škole k tomu máme snadný prostředek, je to práce ve skupině. Takovou skupinou může být třída, ale i menší uměle vytvořené skupiny.

Práce ve skupině má hned několik nesporných výhod. Podle Fishera mezi výhody patří, že jsou rozvíjeny: „*sociální dovednosti* (interpersonální inteligence), které se uplatňují ve společné práci a ve vzájemné komunikaci; *rozumové dovednosti* v důsledku nutnosti vysvětlovat jeden druhému, domlouvat se o významech a řešit vzájemné problémy; *emoční podpory* prostřednictvím motivačních účinků nadšení celé skupiny nebo jejích vůdčích členů.“⁴⁶

⁴⁵ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 8.

⁴⁶ Fischer, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 1997, s. 112.

Díky práci ve skupině, díky správné kooperaci mohou vznikat jednak velmi důležité sociální dovednosti, ale především se zde rozvíjí rozumové rozpětí všech aktivně zapojených žáků. Ovšem mnohdy to nemusí být tak snadné. Často náhodně vytvořené skupiny skrývají různé překážky, a proto je nutné se je naučit řešit. Pokud je naplněna rovina dovedností⁴⁷ je pak nasnadě schopnost správné kooperace.⁴⁸

Pokud je práce ve skupině pro některé velmi náročný úkol sám o sobě, znamená to, že nejsou ve třídě nejspíš dobré sociální vazby a není zde podporován duch spolupráce. V takovém případě bych začala od dvojic po větší skupiny. V neposlední řadě bych spolu s žáky vytvořila přehled pravidel, který by byl vyvěšen ve třídě. Návodem mohou být 4 body (viz pozn. pod čarou 48), které vedou k efektivní spolupráci, nebo se můžeme nechat inspirovat u Fischera.⁴⁹ Pokud bude některé z pravidel porušeno, učitel nebo žák na to upozorní, a toto pravidlo se přesune na 1. místo, aby se zdůraznila jeho důležitost.

Domnívám se, že v samotné metodice většiny mých hodin dochází k interakci, nebo-li k sociálnímu tvoření osobnosti žáka. Více či méně jsou žáci neustále konfrontováni s ostatními; naslouchají svým spolužákům, sami přispívají svým názorem či výpovědí, sami sebe hodnotí a vytváří si tak pohled na sebe ve vztahu ke společnosti atp. Co se týká práce ve skupině, většinou se jedná o řešení nějakého problému, který může mít více možných řešení a záleží pouze na rozumových dovednostech žáků.

V 1. hodině je ukázka práce ve skupině. Jedná se o aktivitu „Hledání souvislostí“. Jde především o to, aby se zapojili všichni, vymýšleli různé profese a především došli ke společnému výsledku. V podstatě by měla celá skupina souhlasit s tím, co následně prezentují. Mimo jiné je v této aktivitě podpořeno sociální myšlení ve smyslu toho, že každý se svou profesí zapadá do procesu fungující společnosti.

⁴⁷ „Rovina dovedností: sledovat cíle, přinášet představy, přejímat odpovědnost, respektovat mínění, umět urovnat konflikty, respektovat ostatní.“

Belz, H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, s. 212.

⁴⁸ Předpoklady efektivní skupinové práce

- vzájemné akceptování účastníků: „Beru tě takového, jaký jsi...“
- otevřenost komunikace o obsahu a vztazích: „Klidně řekni, co si myslíš, co tě rozčiluje nebo z čeho máš radost...“
- všichni se podílejí na hledání cíle a cesty: „Co si o tom myslí ostatní...?“
- kolegiální rozdělení práce: „Co mohu udělat já, čeho se ujmeš ty?“

Belz, H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, s. 215.

⁴⁹ *Pravidla diskuze, na kterých se shodla skupina desetiletých dětí:*

1. Dej každému příležitost promluvit.
2. Když někdo mluví, neskákej mu do řeči.
3. Pomáhej druhým a podporuj jejich snahu přispět do diskuze.
4. Neříkej nic hloupého, sprostého nebo někomu nepříjemného.
5. Když někdo něco nechce říci, tak nemusí.
6. Neposmívej se něčemu, co řekl někdo druhý.
7. Než se na něco zeptáš, rozmysli si to.

Fischer, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 1997, s. 117.

Práce ve skupině se objevuje dále ve 3. hodině v aktivitě „Jaké jsou požadavky?“ Práce ve skupině má občas nevýhodu v tom, že ve skupině pracují třeba jen 2 žáci a zbytek jen přihlíží a nezapojí se. Zde se dají ukázkově rozdělit role. Buď jsou to sami žáci nebo učitel. Ve chvíli, kdy jsou role přiděleny, nastává identifikace s konkrétní rolí, tedy pro každého přesně definovaný úkol, co má dělat. Po splnění úkolu nastává konzultace ve skupině tak, aby všichni souhlasili s tím, co pak bude prezentováno za celou skupinu. Pokud rozděluje role učitel, musí rozdělovat velmi citlivě, stejně tak jako tvořit skupiny. Leckterí mají problém s vystoupením před třídou, musí se tomu učit postupně, a nabývat tak většího sebevědomí. Proto takovému žákovi nedáváme roli mluvčího. Na druhou stranu můžeme i takovému žákovi pomoci. Jedná se o to, že to, co přednáší, nejsou jeho vlastní myšlenky, ale společná práce, kterou vytvořila celá jeho skupina. Popřípadě ho necháme mluvit v lavici, aby nebyl stresovaný tím, že ho celá třída pozoruje. Postupně bychom mohli dojít u tohoto žáka k větší sebedůvěře, pokud bude chválen i za sebemenší výstup, ovšem chce to citlivost učitele. Další důležitou funkcí při rozdělování rolí je jistá dávka zodpovědnosti a seberealizace. V tu chvíli žák může pocítit svoji důležitost, tudíž je zde jistá identifikace. Pokud bychom role nerozdali, hrozí, že žáci, kteří bývají méně aktivní, nebudou vůbec spolupracovat, spíše se spoléhat na své spolužáky, kteří za ně vše udělají.⁵⁰

Další způsob, kterým můžeme naplnit kompetenci sociální a personální, je předveden ve 2. hodině. Snažím se zde ukázat, jak se žáci mohou sebepoznávat, a zároveň, jak vnímají své okolí. V první aktivitě je cílem, aby si žáci utříbili svůj názor na sebe, aby se dokázali správně ohodnotit, sebehodnotit. Druhým cílem je pochopení, že každý člověk je jiný, jelikož má různé osobnostní vlastnosti, a zároveň každá práce vyžaduje různé povahové vlastnosti. Z toho vyplývá, že každá osoba je ve společnosti velmi důležitá. Je důležité taky vysvětlit, že není v tomto případě žádná odpověď špatná, člověk by neměl být ani 100% optimistou, ani 100% pesimistou. Žák si vytváří pozitivní představu o sobě samém, je podporována jeho sebedůvěra a samostatný rozvoj. Zároveň to spadá do sebehodnocení.

6. hodina je celá postavena na soutěžení mezi družstvy. Jde o správnou kooperaci, komunikaci, ale i fantazii a zručnost. Zde se pozná, která skupina má v sobě ducha pro spolupráci. Pokud předchozí aktivity byly bez problémů, pak tato hodina může hravým způsobem upevňovat sociální vazby i sebedůvěru všech účinkujících.

Další variantou, kde se sociální vztahy vytvářejí, je diskuze v 7. hodině. Tuto diskuzi lze ovšem realizovat za podmínek, kdy panuje ve třídě jistá důvěra a není zde stud před ostatními. Měl by zde být prostor pro otevřené názory, to lze jen v dobrém klimatu třídy.

⁵⁰ Princip kooperace.

Předpokládám, že žák může čerpat z jednotlivých názorů, jelikož se jedná o názor na něj. Může to být velmi přínosné už jen z toho důvodu, že daný žák uslyší názory i těch, se kterými nemá příliš přátelské vztahy. Mnohdy to může být mnohem otevřenější názor, a také z jiného úhlu pohledu, než-li od přímých kamarádů.

„Kompetence občanské“⁵¹

Na konci základního vzdělávání žák:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu
- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a oceňuje naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit
- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti“

Kompetence občanská je další z důležitých složek ve vzdělávání žáků. Jde především o to, že každý člověk je členem určité společnosti, kde má jistá práva a povinnosti. Ať už se zabývá čímkoliv, stále s sebou nese jistou dávku zodpovědnosti. Je třeba vést k této zodpovědnosti, je důležité vysvětlovat a dojít k východisku, že by mělo všem záležet na dění okolo něho. Nestačí pracovat jen proto, abych měl peníze, ale také proto, že je to potřebné pro jiné. Např. pokud jsem krejčí, tak nevydělávám jen peníze, ale i oblékám lidi kolem sebe. Proto se i tato kompetence silně odráží v mém tématu Volba povolání, nemluvě o pracovním právu.

Opět zde předkládám aktivitu „Hledání souvislostí“ z 1. hodiny. Možná ne přímo, ale i tak je zde naplňována kompetence občanská. Výsledkem této činnosti je, aby žáci dokázali pochopit, že společnost je sestavena z mnoha různých profesí, které neuspokojují jen každodenní potřeby, ale uspokojují život jako takový. Jsou profese, které jsou sice méně obvyklé, ale přesto potřebné. Nebo profese, které nejsou třeba tak populární, ale jsou také důležité. Např. srovnání práce právníka, jakožto populární profese, versus práce uklízečky. Tato kompetence je právě skrytá v tom, že by žáci měli respektovat každou profesi. Zároveň nikoho nezesměšňovat či nesnižovat jeho kvality. V tom tkví uvědomění si dvou

⁵¹ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 8.

protipólů. Proto je dobré si uvědomit cíle, ke kterým má člověk předpoklady. Uvedla bych příklad; ve francouzské televizi běží reality show „C'est du propre!“.⁵² V tomto pořadu dvě sympatické uklízečky velmi dobře rozumí svému povolání, přesně ví, jaký prostředek se k čemu využívá apod., jsou prostě mistry svého oboru a já je jen obdivovala.

3. hodina je v podstatě volné pokračování a návaznost na 1. hodinu. Když už víme, že jsou důležité všechny profese, tak ještě důležitější je uvědomění si správné volby. Při psaní úvahy ve 3. hodině bych v žácích chtěla podpořit uvědomění, že pomalu přebírají zodpovědnost za to, čím budou. Nejen, že do jisté míry je to jejich povinnost, ale i to, že mají právo se rozhodnout podle svých představ, kam budou směřovat po základní škole.

V 9. hodině se ke kompetenci občanské dostaneme přes teorii o zaměstnání, nebo-li zákoník práce. Je důležité vědět, jaká jsou práva a povinnosti, jak zaměstnance, tak i zaměstnavatele.

„Kompetence pracovní“⁵³

Na konci základního vzdělávání žák:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení“

Většina bodů z kompetence pracovní byla mým cílem splnit. Je to další základní kámen celé stavby budoucnosti každého žáka. Všichni chodí do školy, aby měli základní znalosti pro budoucí život, pro budoucí profesi.

V podstatě žádná aktivita není přímo náplní této kompetence, jelikož tuto kompetenci beru jako komplex poddáváných informací, které jsou zprostředkovány skrze celou metodiku. Svým způsobem je to podklad pro různé aktivity, a zároveň spojnice s jinými předměty, jako je technická či výtvarná výchova, pěstitelské práce, příprava pokrmů, semináře k fyzice a chemii atp.

Dalším cílem v této kompetenci, která je odražena v metodice, je, že žák by měl být již schopen samostatně se rozhodovat na základě svého sebepoznání a sebehodnocení.

⁵² Volně přeloženo z francouzského jazyka „To je ale čistota!“.

⁵³ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 9.

K tomu neoddelitelně patří i orientace v možnostech vzdělání po základní škole, a dále pak i na trhu práce.

Cela podkapitola *Teorie k metodice pro výuku předmětu Volba povolání* v sobě zahrnuje několik aspektů, na které je nutno myslet při vytváření metodiky. Jsou to tři složky, které se navzájem ovlivňují. Když jsem se snažila naplnit všechny klíčové kompetence, které mi předkládá RVP ZV, nemohla jsem opomenout, že jsou určeny žákům 2. stupně ZŠ, kteří jsou velmi odlišní svým chováním a způsobem myšlením od jiných věkových skupin. Často upozorňuji na to, aby učitel přistupoval obezřetně k jednotlivým aktivitám. Ne všechny aktivity jsou totiž úplně vhodné pro všechny typy sociálních skupin. Je důležité, aby učitel svou třídu dobře znal a dokázal předcházet nepříjemným situacím. Ve třídě by měla panovat přátelská atmosféra, kterou si sami žáci za pomoci učitele vybudovali. Skrytě je to právě díky naplňování jednotlivých kompetencí, které z dítěte dělají vyspělého člověka, ve kterém se skrývá osobnost.

Nehledě na psychický vývoj pubescentů, je i důležité mít dostatek zdrojů pro vytváření metodiky. Bohužel zdrojů ještě moc není. Z těch, co jsem našla, jsem většinou vycházela. Ovšem jsou to neuspořádané informace, které jsem se snažila zařadit do hodin, aby na sebe navazovaly a dalo se s nimi jednodušeji pracovat.

Tato podkapitola v podstatě vysvětluje mou praktickou část diplomové práce. Objasňuje použití jednotlivých aktivit, které naplňují průběžně klíčové kompetence. Tím chci naznačit, že vznik metodiky nebyl bezmyšlenkovitě vytváření vyučovacích hodin, ale vyvážené sestavování aktivit.

2. Praktická část

Těžištěm mé práce je především praktická část diplomové práce. Dělí se na 3 části. Na začátku se věnuji možnostem hodnocení ve výuce. Toto hodnocení je ve vztahu k mé druhé části, ve které metodicky rozpracovávám 10 hodin k předmětu Volba povolání. Poslední částí je zhodnocení 3 příprav, které jsem absolvovala v praxi.

V části hodnocení se nezabývám příliš teoretickým základem hodnocení, spíše navrhuji svůj vlastní způsob hodnocení. Jedná se o portfolio, kterému dávám nejvyšší možnou váhu pro hodnocení v předmětu Volba povolání. V metodické části jsem zpracovala 10 návrhů na vyučovací hodiny, které by měly odpovídat tématem a obsahem oblasti *Člověk a svět práce*.⁵⁴ Především jsem kladla důraz na rovnoměrné naplnění klíčových kompetencí, které nám předkládá RVP ZV.⁵⁵ Dalším úkolem bylo i konkrétní obsahové naplnění, které odpovídá tématu volby povolání také podle RVP ZV. Poslední částí je zhodnocení mé praxe. Jedná se o 3 vybrané vyučovací hodiny, které jsem připravila podle vlastní metodiky představené v této práci.

Pokud mluvím o předmětu jako takovém, tak realizace těchto hodin je nejvhodnější od 2. pololetí 8. ročníku do 1. pololetí 9. ročníku. Víím, že je to poněkud zvláštní rozložení, když vezmeme v potaz, že obvykle jsou předměty naplňovány od září do června. Ovšem tento předmět by si zasloužil své místo v právě zmíněném období. Je to nejvhodnější doba, kdy se žáci rozhodují o svém budoucím profesním nebo studijním zaměření. Navrhuji proto včlenit tento předmět v rámci občanské výchovy právě v tomto období. Někteří mohou namítat, že je tento předmět zbytečný. Já si to v žádném případě nemyslím, jelikož zde nejde jen pouze o volbu povolání jako takovou, ale je propojen s teorií a objevují se zde prvky psychologie a sociologie.

Sestavila jsem tak metodiku se zaměřením na volbu profesní orientace, doplněnou o témata s tím související, o kterých jsem se již zmínila v teoretické části. Nejedná se vůbec o vyčerpání tohoto tématu, ale pouze o ukázkou, jak tvořit zajímavé vyučování.

2.1 Hodnocení

Hodnocení obecně má velký rozsah výkladu. Ve škole zahrnuje známkování, v životě zase srovnávání. Hlavně hodnocení je nedílnou součástí celého života v různých formách.

⁵⁴ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.

⁵⁵ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 6–11.

Praktickou část začínám hodnocením z jednoduchého důvodu. V mé práci jsem totiž vytvořila jednotlicí prvek celé výuky předmětu Volba povolání. Jedná se o tzv. portfolio, které je nosným bodem pro celkové hodnocení. Z tohoto důvodu jsem ho představila ještě před samotnou metodikou, kde se na portfolio několikrát odvolávám.

2.1.1 Nástin teorie hodnocení

Hodnocení nebo-li evaluace je důležitou součástí metodiky. Ať už se jedná o slovní hodnocení či známkování, je vždy nezbytnou součástí vyučování. Jedná se tak o zpětnou vazbu pro žáky, učitele i školu. Pokud to vezmeme do důsledků, tak hodnocení je i nedílnou součástí běžného života. Neustále jsme konfrontováni s hodnocením od druhých. I my sami se jistě s někým srovnáváme, čili hodnotíme. Hodnocení dává učitelům důležité informace o zpětné vazbě v průběhu vyučování a jeho efektivnosti, o pokroku či stagnaci jednotlivých žáků, o úspěšnosti či neúspěšnosti jeho metod atp. Naopak u žáků je funkce hodnocení především informativní – žáci získávají přehled o svých znalostech a do jaké míry jsou úspěšní.

Hodnocení je nutné brát z několika hledisek. Jednak je to hodnocení samotných žáků, pak sebehodnocení žáků a nakonec sebehodnocení učitelů. Hodnocení samotných žáků je na pomyslné stupnici na prvním místě důležitosti. Je to hodnocení, které nejvíce zajímá samotné žáky, učitele, školu a rodiče. Je mnoho způsobů, jak hodnotit, od známkování, přes slovní hodnocení, až ke krátkým poznámkám či gestikulacím učitele v hodině.

Pokud jsme na úrovni základního vzdělávání, vyvstává zde otázka, na jakém principu postavit hodnocení žáka. Reforma školství nám přináší nové možnosti v hodnocení a vychází vstříc i jiným alternativám hodnocení než je tradiční známkování. V posledních letech proti sobě stojí slovní hodnocení a známkování. Bohužel nemám zatím tak velké zkušenosti, abych dokázala říci, které hodnocení je správné či lepší. Ovšem myslím si, že každé hodnocení má své výhody i nevýhody. Co se týká známkování, je velmi čitelné a jednoduché. Co se týká slovního hodnocení, je více individuální. Bylo by dobré, aby se mezi těmito dvěma póly našla zlatá střední cesta, jelikož pouze jednostranné hodnocení nepodporuji.

Je jasné, že každé zkoušení ústní i písemné, či vypracovaná žákova práce, potřebuje jiný způsob hodnocení. Někdy je vhodnější známkování, jindy je zase jednodušší výkon okomentovat, tudíž slovně ohodnotit. Ovšem přikláním se k tradičnímu hodnocení jako k základu celého závěrečného hodnocení. Slovní hodnocení má jistě své místo v subjektivním hodnocení od konkrétního učitele pro konkrétního žáka, ale záleží na tom, co je hodnoceno.

V průběhu celé metodiky je hodnocení okomentované v jednotlivých hodinách k jednotlivým aktivitám, a proto se dále nebudu rozepisovat o způsobech hodnocení. Snažila jsem se využít všech různých forem hodnocení, někdy to může být známkou jindy slovním komentářem.

Během psaní diplomové práce jsem přemýšlela, že je nezbytné zařadit hodnocení, tudíž jak jednotlivé aktivity a práci žáků ohodnotit. Když jsem vytvářela hodnocení k jednotlivým hodinám, napadlo mě, že žáci nikde nemají zaznamenané své poznatky, které během hodin získali. Do sešitu, který je dnes běžnou součástí každé hodiny totiž nelze zaznamenat vše, s čím žák v hodinách pracoval. Proto jsem přišla s myšlenkou osobního portfolia, která je souhrnem hodnocení učitele, sebehodnocení žáka i souhrnem jeho vlastní tvorby.

2.1.2 Portfolio

Základním kamenem hodnocení v mé metodice pro předmět volba povolání považuji tzv. portfolio. Jedná se o poklad pro sebehodnocení žáka. Dle mého názoru by jakákoliv metodika měla mít jistou provázanost s cílem a konkrétním výstupem. O provázanost jsem se snažila jen v některých hodinách, jelikož nejde o metodiku hodinu po hodině, nýbrž o pouhé návrhy a nápady, jak doplnit výuku k předmětu Volba povolání. Cílem metodiky je, aby žáci získali přehled o trhu práce a především, aby dokázali převzít zodpovědnost za rozhodování o své budoucnosti. Konkrétním výstupem je zde tzv. portfolio, které je osobní vizitkou žáka v předmětu Volba povolání.

V mém podání je portfolio složka záznamů, kterou si vedou sami žáci pod vedením učitele. V podstatě by portfolio mohlo zastupovat sešit, který běžně žáci užívají na poznámky. Nejdříve si každý žák zavede pevné desky formátu A4 nebo-li pořadač kroužkový. V nich bude mít papír vhodný pro daný pořadač a průhledné desky, tzv. závěsné obaly, které známe pod pojmem „košilky“. Pro větší přehlednost se mohou použít barevné záložky, tzv. rozlišovače.

Portfolio k předmětu Volba povolání bude začínat v úvodních hodinách úvahou na téma „Vím, čím bych chtěl být?“. Je to otázka, na kterou si každý žák odpoví, a tím v podstatě začíná jeho přemýšlení o budoucnosti. Tuto úvahu mohou doprovázet dodatečné otázky, např. „Co očekáváš od předmětu Volba povolání?“. Především jde o to, aby si žáci ujasnili, co už ví, či neví, a co by se ještě chtěli dozvědět. Tento způsob může napomoci učitelé zvolit vhodné metody výuky a na jaká témata se více zaměřit. Žáci si tak stanoví cíle, kterých by chtěli dosáhnout během výuky tohoto předmětu. Ta samá otázka by měla

portfolio i uzavírat, to znamená, že by měli v závěrečné hodině umět odpovědět na to, čím by chtěli být. Pokud se jim to bez problémů povede, výuka byla úspěšná.

Další část portfolioa by vyplňovaly jednotlivé zápisy z hodin. Každý zápis z hodiny by měl být na novém listě pro případ, že by si ho žák chtěl doplnit o další informace, poznámky či reflexe. Tvořivosti, kreativitě a fantazii se zde meze nekladou, a tak případné obrázky, používání barev, fotokopii apod. je namístě. Jde o to, že tato složka je pro žáky a měla by se jim líbit. Je to něco, co se bezprostředně týká pouze jich samých, a proto by se neměli k vypracovávání portfolioa stavět s nechutí jako k některým domácím úkolům, které jsou nutným zlem. Zde se projeví osobnost učitele, jakým způsobem žáky získá.

Portfolio je tedy především výtvar samotného žáka, a proto i zápis by někdy mohl být originálem napsaný žákem. Na konci hodiny učitel vymezí určitou dobu na vypracování vlastního zápisu. Úkolem žáka je napsat si vše, co ho zaujalo, co si pamatuje, i své dotazy k probírané látce. Na tyto dotazy může získat odpovědi dvěma způsoby. Buď bude sám aktivní a bez cizí pomoci si najde odpověď nebo aplikuje tzv. „pravidlo 3“. Pokud žák má nějaký dotaz, nejdříve zkusí zkontrolovat se svým spolužákem. Pokud mu spolužák nedokáže pomoci, obrací se žák na svého rodiče. Pokud ani rodič nezvládne odpovědět, jde žák se svým dotazem k učiteli. Toto „pravidlo 3“ je vhodné především pro rozvoj komunikace a spolupráce s vrstevníky, rodiči i učitelem. Mimoto usnadňuje práci učiteli, jelikož žák nejde hned napoprvé s každým problémem za učitelem, ale pokusí ho vyřešit s pomocí druhých. Aby zápis byl úplnější, učitel se může zeptat, zda-li si všichni zapsali důležité body probírané látky, které následně vyjmenuje. Myslím si, že tímto způsobem jsou žáci aktivněji zapojováni a je větší pravděpodobnost, že si poznatky lépe zapamatují a upevní.

Mezi další vkládané dokumenty patří pracovní listy. Jedná se o předem zpracované dotazníky, tabulky, grafy, obrázky či doplňková cvičení, která jsou připravena pro každého žáka. V mé metodice se vyskytuje několik takovýchto pracovních listů.⁵⁶ Pracovní listy si každý podle své úvahy doplňuje a přehledně vkládá do závěsných obalů.

Pokud žáci mají domácí úkoly, zpracovávají je právě na tyto listy, které pak vkládají do složky. Portfolio tak v sobě skrývá ucelené informace tvořené žákem.

V dnešní době na pole působnosti vstupuje neodmyslitelně počítač, a s tím spojený internet. Internet je studnicí různých informací, jistě i k tématu volba povolání. Buď jsou žáci sami aktivní a naleznou potřebné informace a zajímavosti sami, nebo se postupně v jednotlivých hodinách dovídají různé webové stránky, které jsou k danému tématu. Pro

⁵⁶ Např. přílohy 1 – 6.

větší přehlednost žáci dostanou nakopírovanou tabulku,⁵⁷ kam si budou postupně vpisovat jednotlivé užitečné adresy, své vlastní i ty, co jim učitel doporučil.

Podobně tomu tak může být i pro literaturu.⁵⁸ Tím bychom mohli žáky naučit orientovat se jak ve světě internetu, tak i v literatuře.⁵⁹ Řekla bych, že je to dobrý základ pro ty, co budou pokračovat na střední školy, kde budou muset pracovat s různými typy knih. Tyto přehledy jistě umožní rychlé a přehledné vyhledávání.

Portfolio by tedy mělo být celek různých dokumentů, které se týkají jakýmkoliv způsobem Volby povolání. S tím souvisí i různé tematické články či speciální přílohy, které vychází v novinách, či různé letáčky středních škol atp. Pokud je učitel schopen sledovat deníky, popřípadě časopisy, může tyto články kopírovat a aktuálně využívat v hodinách či nabízet žákům. Vše je samozřejmě uloženo do portfolia. Tímto způsobem podporujeme v žácích samostudium, jelikož záleží pouze na nich, co do portfolia přidají.

Do úplnosti portfolia zbývá už je málo. V RVP je kladen důraz mimo jiné na mezipředmětové vztahy. Myslím si, že je vhodné, když si žák do tohoto portfolia uloží i jiné dokumenty, o kterých si myslí, že souvisí s volbou povolání. Např. v hodině českého nebo cizího jazyka by si mohli žáci psát životopis, který je jistě důležitou součástí, i když možná až pro pozdější dobu. Mimo jiné i záleží na komunikaci mezi samotnými učiteli. Pokud učitel předmětu Volba povolání seznámí ostatní učitele, jaký je jeho záměr, mohou tak učitelé jiných předmětů dávat aktivní podněty k doplnění tohoto portfolia.

Jak jsem se již zmínila, celé portfolio by mělo být výsledkem dlouhodobé práce žáka. Myslím, že je důležité tuto práci zároveň ohodnotit. Učitel tuto složku může hodnotit jednak průběžně, a potom celkově na konci výuky předmětu. Hodnocení průběžné je stejně důležité jako to konečné, jelikož slouží jako motivace, a zároveň i jako důležitá informace pro žáka. Učitel však na začátku musí stanovit kritéria, podle kterých bude práce hodnotit. Může se tak jednat o celkovou úpravu, o obsahy jednotlivých zápisů, o informace, které si žák aktivně dodal či dopsal sám atp. Učitel by tak pravidelně, např. jednou za měsíce, kontroloval a hodnotil tuto složku. Hodnocení by probíhalo ve dvou úrovních. Za každou zajímavou přidanou informaci bych přidělovala malá plus („+“). Pokud by žák nasbíral 3 plus, dostal by jedničku, která je plnohodnotná v klasifikaci. Pokud by ovšem žák neplnil různé úkoly, které jsou nezbytnou součástí portfolia, tak bych naopak přidělovala mínusy („-“). 3 takovéto mínusy by v závěru dávaly nedostatečnou do kvalifikace. Pokud někdo má

⁵⁷ Viz příloha 5.

⁵⁸ Viz příloha 6.

⁵⁹ Příklad doporučené literatury: Železný, D. *Advokát nebo zedník*. Praha: Albatros, 2006. Barrett, J. *Motivační a osobnostní testy pro výběr povolání*. Brno: Computer press, 2004.

3 mínusy a zároveň i 3 plusy, tak v závěrečné klasifikaci by ani jedna známka neměla hodnotu. Muselo by se pak čerpat z jiných zdrojů získaných během výuky. Dalším způsobem hodnocení by bylo hodnocení slovní. Učitel by tak pravidelně nakonec složky vpisoval své poznámky ke zpracovaným dokumentům. Nejenže by tím učitel hodnotil práci žáka, ale zároveň i pomáhal. Jelikož může odpovědět na ještě nezodpovězené otázky, které žák napsal ke svým poznámkám. Slovní hodnocení má nespornou výhodu, že je směřováno ke konkrétnímu žákovi a jeho práci. Jelikož učitel své žáky zná, může jim tak poradit, co je pro ně vhodné, na co se zaměřit a kde přesně hledat informace. Slovní hodnocení by tak nebylo ve vztahu k ostatním, ale ve vztahu k předchozí práci žáka. Tudíž by i slabší žák měl šanci na výborné ohodnocení, jelikož učitel nesrovnává s ostatními, ale hodnotí i snahu, kterou může v hodnocení zdůraznit. Tímto způsobem může být žák lépe motivován do další práce.

Dalším cílem portfolia je, že nabízí žákovi prostor pro sebehodnocení. Žák si na začátku výuky předmětu Volba povolání stanoví cíle. Jedním z hlavních cílů je, že si ujasní, čím by chtěl být, a zároveň si najde k tomu vhodné vzdělávání po základní škole. V závěrečné hodině žáci hodnotí, zda-li tohoto cíle dosáhli či ne. Základem sebehodnocení je, že žák zná dobře sám sebe. Jedině tak může vytvářet správné sebehodnocení. I v mé metodice je prostor pro sebepoznání.⁶⁰ Sebehodnocení žáků probíhá v podstatě během celé výuky, jelikož se jedná o ně, o jejich budoucnost a záleží pouze na nich, jak se rozhodnou.

Pro dostatečné sebehodnocení žáka jsou nezbytnou součástí portfolia ještě nezmíněné dokumenty, jako jsou prověřovací práce, testy atp. Jsou to dokumenty, které učitel hodnotí známkou. Díky těmto dokumentům mohou žáci lépe sledovat své pokroky i své neúspěchy. Mohou si tak jednoduše zmapovat své schopnosti od začátku až do konce semináře. Tímto způsobem se žáci naučí sebehodnocení. Sami si tak lépe uvědomí, kde a v jakých znalostech mají mezery a zároveň, kde zase vynikají. Pokud se naučí správně sebehodnotit, tzn. nepřeceňovat se a nepodceňovat se, mají tak dobrý základ do života, jak soukromého, tak i profesního. Je totiž nepostradatelné vědět, v čem člověk vyniká a naopak. Tato zkušenost se může např. hodit při hledání práce. Člověk nikdy přesně neví, co se může hodit, a proto je dobré napsat o všech svých kvalitách, které jsou také vyhodnocovány zaměstnavatelem.

K tomu, aby se žák naučil správně sebehodnotit, je podstatné, aby se naučil nejprve hodnotit. Žáci by měli umět zhodnotit, jak průběh hodin, tak i své spolužáky. Tuto schopnost učitel napomůže rozvíjet, že dá prostor pro hodnocení samotnými žáky. Po

⁶⁰ Viz 2. hodina v praktické části.

kterékoliv aktivitě by se učitel měl zeptat žáků, jak by ohodnotili výkony skupin či jednotlivců. Tím se jim dostává zodpovědnost za hodnocení, které může v závěru ovlivnit i hodnocení učitele. Nejenže tím přispíváme k podporování schopnosti hodnocení u žáků, ale můžeme tím napomoci i ke spravedlivému a objektivnějšímu hodnocení práce žáků. Dalším způsobem, který pomůže v naučení se hodnotit, je hodnocení portfolia samotnými žáky. Namísto, aby kontroloval portfolia jen učitel, mohou mu pomoci jednou za čas žáci. Každý žák by hodnotil portfolio svého spolužáka, kterého si vylosuje ze všech jmen ve třídě. Žáci by měli prostor hodnotit podle sebe. Učitel by jim dal pouze jakýsi návod, co je potřeba hodnotit a jak. V tomto případě si žáci vyzkouší nejen hodnocení, ale mohou i lépe poznat své spolužáky. Zároveň by se mohli nechat inspirovat portfoliem svého spolužáka a rozšířit tak i své portfolio. Možná tento způsob hodnocení skrývá i jisté nevýhody. Může se stát, že by se někteří žáci styděli za své poznámky či jiné přidané poznatky. Naštěstí tato složka má jednu velkou výhodu, že vše, co do ní bylo vloženo, lze i zpětně vyjmout. Pokud se někdo opravdu nechce s některou z částí podělit se svým spolužákem, může ji jednoduše vyndat. Já osobně bych to alespoň jednou za půl roku zkusila. Záleží na úspěchu této metody, lze ji provést i vícekrát. Možná tím i napomůžeme k lepší komunikaci a k vřelé atmosféře mezi žáky, která by se měla neustále podporovat, nejen v tomto předmětu.

Pro kompletní obrázek sebereflexe si žáci mohou zaznamenávat i výsledky různých aktivit a soutěží. Získají tak přehled o tom, kde a v jakých soutěžích se jim dařilo, kde byli naopak slabší, s kým se jim dobře hrálo atp. Tím, že se žáci naučí sebehodnotit, tak pochopí, že hodnocení není jen o tom, mít co nejlepší známku, ale především, že různé hodnocení nás informuje o našich kvalitách a nedostacích, které lze buďto dále rozvíjet nebo doplňovat, ale stejně tak i využívat v běžném životě.

Co přináší portfolio učiteli? Vytvoření portfolia je velmi důležitým diagnostickým prvkem pro učitele. Přes tuto složku je schopen poznat v podstatě všechny žáky. V hodině tomu tak vždy není. Učitel většinou vyvolává aktivnější žáky, a tak nezbyvá prostor pro poznání ostatních. Díky hodnocení portfolia dostává učitel do rukou velmi důležité informace. Má tak k dispozici vývoj každého žáka zvlášť, a především je to souhrn informací, které jsou přehledně uspořádané v jedné složce.

Z jiné stránky portfolio přináší jistý přehled o třídě jako celku, např. jakým směrem se tato třída ubírá ve vztahu k budoucnosti. Může se stát, že se ve třídě sejdou žáci, kde většina má za cíl studovat na střední odborné škole nebo naopak na středním odborném učilišti. Díky těmto údajům může učitel přizpůsobovat obsah jednotlivých hodin a jejich aktivit.

V neposlední řadě portfolio slouží jako základní dokument pro závěrečné hodnocení. Protože je to výsledek práce každého žáka, která mapuje celý průběh semináře jednoho předmětu, má učitel dostatek podkladů pro toto hodnocení.

Pokud mluvíme o autoevaluaci učitele, je nutno říci, že portfolio je i jistou vizitkou či výsledkem jeho vlastní odbornosti při vyučování. Je to důkaz pro učitele, nakolik byl úspěšný a zvládl celou výuku. Portfolio vypovídá o tom, zda-li jeho metody a aktivity jsou účinné či nikoliv. Zda-li učitel naplnil cíle a kompetence, které jsou stanoveny osnovami. Může dostat odpověď na to, zda-li správně žáky motivoval, jestli porozuměli jeho výkladu a úkolům, které zadával, nakolik funguje komunikace mezi učitelem a žáky atd.

Na závěr této kapitoly bych chtěla říci, že portfolio je velmi „živá“ složka, která může mít různé podoby. Záleží jednak na žácích a jejich tvořivosti, co do portfolia vloží. Stejně tak záleží i na učiteli, jaké možnosti předloží, aby tato složka byla bohatá na nápady, přehledná a především účelná. Nejenže portfolio aktivně zapojuje žáky do procesu výuky, ale je to zajímavá forma školního sešitu. I jen z tohoto hlediska by žáci mohli být velmi dobře motivováni pro tento předmět. Dalším kladem portfolia je skutečnost, že se ke složce mohou kdykoli později vrátit. Téma, které je v něm totiž obsažené, se netýká pouze období na konci základní školy, ale především je aktuální i v pozdějších letech po středním vzdělání. Žáci tak mohou pokračovat a vkládat si i nadále vše, co se týká jejich budoucnosti, např. si zde mohou ukládat různá osvědčení, diplomy či vysvědčení. Mimo jiné se mohou touto složkou nechat inspirovat a založit si ji i na jiné předměty či obory. V tomto smyslu portfolio plní svou funkci a nemusí zůstat jen jakýmsi splněným úkolem v nějakém předmětu.

2.2 Metodická příprava vyučovacích hodin

Na následujících řádcích je vypracováno 10 vyučovacích hodin k předmětu Volba povolání. Snažila jsem se, aby hodiny na sebe různými způsoby více či méně navazovaly. Ovšem není zde podmínka, že by hodiny nešly používat jako jednotlivé celky. Představuji zde bohatou škálu různých aktivit, které se mohou používat i samy o sobě, a zároveň jsou použitelné i do jiných hodin, nejen pro předmět Volba povolání.

V popisu každé hodiny je téma, cíl, úvod, náplň hodiny a závěr. V nadpisu každé hodiny je téma hodiny, které bylo vybráno s ohledem na učivo, které je předepsáno v RVP ZV. Úvod stručně seznamuje vyučujícího s obsahem hodiny. Hlavním bodem je náplň hodiny, kde podrobně popisují průběh s jednotlivými aktivitami, jak by měly jít za sebou.

Každý nový průběh hodiny či aktivita je naznačena odrážkou. Jediné, co náplň hodiny neobsahuje, je obsah k různým tématům, jelikož je na každém učiteli z čeho bude čerpat, a navíc by se jednalo o vypsání poznámek, které nejsou stěžejní pro tuto práci. V závěru hodnotím, které klíčové kompetence byly naplněny a zároveň i nabízím další možnosti pro jednotlivé aktivity, které jsem popsala v dané hodině. Některé aktivity vyžadují rozmnožený materiál, ten je možné zkopírovat z příloh, které jsou na konci diplomové práce. Pro přehlednost jsem každou novou hodinu napsala na novou stránku.

Vzhledem k mé nezkušenosti v praxi se neodvážuji tvrdit, že tyto hodiny jsou přesně vyměřené na našich známých 45 minut pro vyučovací hodinu. Některé hodiny jsou vhodnější i na dvouhodinovou práci, ovšem to je pouze na možnostech školy.

1. hodina – Úvod do tématu volby povolání

Cíl

Seznámení s problematikou volby povolání.

Úvod

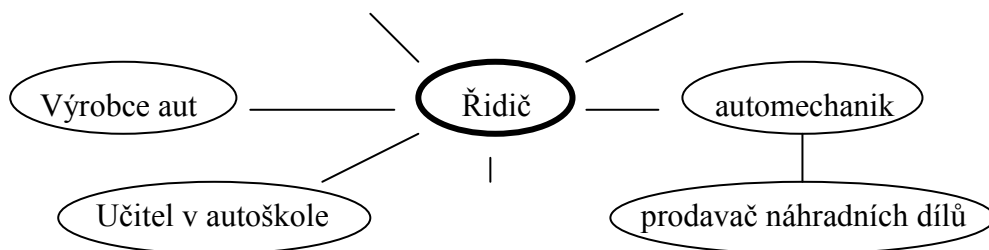
První vyučovací hodina je zároveň hodinou úvodní. Zde se žáci nejdříve krátce seznámí s tím, co je čeká v předmětu Volba povolání, v užším pohledu vše, co se týká volby a činnosti v různých profesích. Proto je nejlepší začít krátkou úvahou, jak je důležitá práce, že se člověk ani společnost bez pracujících lidí neobejde. Ve druhé části hodiny je cílem, aby si žáci utřídili a uvědomili, zda-li už mají představu o své budoucí profesní orientaci.

Náplň hodiny

❖ „Hledání souvislostí“⁶¹

Cílem této hry je, aby si žáci uvědomili, jak jsou jednotlivá povolání důležitá, a zároveň jaká je mezi nimi neoddelitelná souvislost, že samotné jedno povolání nemůže existovat bez jiných povolání.

Vyzveme žáky, aby jmenovali různé profese. Pak se jedna profese vybere a napíše se do kroužku na tabuli. Bude sloužit k rozvíjení o další povolání, která s ním souvisí. Např. „řidič ke svému povolání potřebuje někoho, kdo ho naučí řídit (učitel v autoškole) ... někoho, kdo mu jeho auto v případě potřeby opraví či se o něj bude starat (automechanik), ... auto, s kterým jezdí, někdo musel vyrobit... a tyto profese potřebují zase další profese“, a tak by to mohlo postupovat donekonečna.

Nyní budou žáci rozděleni ve skupinách. V každé skupině si vyberou jedno povolání, se kterým budou pracovat stejně jako s příkladem. Popřípadě si vylosují z předem

⁶¹ Inspirováno: Kulhánek, Z., Synková, J. *Volba povolání – 8. ročník ZŠ (metodika pro vyučující)*. Žďár nad Sázavou, 1999.

připravených povolání. Každá skupina si nakreslí přehledný systém na papír A4. Potom zástupce z každé skupiny představí svůj přehled, proč a jak spolu souvisí jednotlivá povolání.

Tuto aktivitu lze hodnotit body. Za správné povolání bude 1 bod. Musí ostatní spolužáky přesvědčit, že vymyšlené povolání opravdu souvisí s povoláním předchozím. Kdo získá více bodů, vyhrává.

❖ „*Inventář povolání*“⁶²

Druhou částí hodiny bude tvorba tzv. *inventáře povolání*. Děti mají k dispozici papír A4, může to být okopírovaná tabulka,⁶³ která má tři sloupky a asi okolo 20 řádků nebo si ji žáci v rychlosti připraví sami. Úkolem je vyplnit tento list následovně – v prvním sloupci „*Povolání, která znám*“, ve druhé sloupci „*Povolání, která se mi líbí*“ - taková povolání, která jsou atraktivní i ty, o nichž si myslí, že by je nikdy nemohli vykonávat nebo si myslí, že na jejich vykonávání nemají dostatečné schopnosti, ve třetím sloupci „*Povolání, která bych chtěl(a) vykonávat*“ – taková, ve kterých se žáci dokážou představit. Úkolem není co nejvíce vyplnit tento inventář, ale pouze uvědomění si, zda-li už dobře žáci znají svět profesí. Necháme žákům dostatek času na vyplnění. Pak vyzveme několik žáků, aby nám přečetli svůj inventář. Ostatní si vezmou barevnou tužku a doplňují svůj inventář dalšími profesemi. Pokud uslyší profesi, kterou neznají, napíšou ji na druhou stranu papíru. Jejich úkolem bude do příští hodiny zjistit, co znamenají tyto profese. Pokud se nevyskytnou neznámé profese, učitel má připravené některé méně známé,⁶⁴ např. advokát, burzovní makléř, dirigent, farář, kovář, písmomalíř, krejčí, restaurátor, sommelier, animátor, porybný apod.

Tuto práci zhodnotíme ústně. Ve zkratce mohou žáci zhodnotit svou práci, zda vyčerpali v prvním sloupci řádky nebo měli s vyplněním problémy. Hodnotíme počet vymyšlených povolání nebo různorodost výběru. Poslední sloupeček můžeme okomentovat, nakolik jsme překvapeni výběrem a co si o výběru myslí spolužáci atp. Nakonec si žáci svůj inventář uloží do portfolia. K tomuto inventáři se vrátíme v poslední hodině.⁶⁵

⁶² Inspirováno: Kulhánek, Z., Synková, J. *Volba povolání – 8. ročník ZŠ. Žďár nad Sázavou, 1999.*

⁶³ Viz příloha 1.

⁶⁴ Pomoc můžeme nalézt na webových stránkách <http://www.occupationsguide.cz/cz/abecedni/abecedni.aspx> [16. 3. 2009].

⁶⁵ V této metodice poslední hodina odpovídá 10. hodině.

❖ *Trh práce*

Poslední část hodiny je věnována proniknutí do trhu práce. Vysvětlení pojmu nabídka a poptávka po práci, kde se to všechno děje, a s tím související zaměstnanost a nezaměstnanost.

Domácím úkolem na příští hodinu je vyhledat míru nezaměstnanosti v České republice. Náповěda se skrývá na webových stránkách statistického úřadu.⁶⁶

Závěr k 1. hodině

Úvodní hodina nabízí především poznání žáků. Učitel se pak může lépe zorientovat ve své třídě a přizpůsobovat tématicky své hodiny.

Co se týká klíčových kompetencí, snažila jsem se podpořit kompetenci k řešení problémů. Hned v první aktivitě mají žáci za úkol logicky vysvětlit své výsledky, které vymysleli. Pracují ve skupinách, jedná se o kompetenci sociální. Očividně se tu projevuje i kompetence občanská, kdy by žáci měli dojít k závěru, že je potřeba respektovat a vážit si každého povolání a tudíž i každého člověka.

Z časového hlediska si myslím, že na tuto hodinu by byla nutná dvouhodina, tedy 2x 45 minut. Ovšem záleží na aktivitě žáků, jejich zájmech a také celkovém přehledu o profesích. Druhou možností je, aby „Inventář povolání“ žáci předem vypracovali doma. Tím ušetříme mnoho času a vznikne větší prostor pro komentování jednotlivých inventářů.

⁶⁶ www.czso.cz [16. 3. 2009].

2. hodina – Sebepoznání

Cíl

Utřídění a ujasnění vlastností žáka.

Úvod

Domnívám se, že k tomuto předmětu svým způsobem náleží i jistý druh sebepoznání. Ne každá povaha člověka se hodí pro každé povolání. Jestliže by člověk rád pracoval s lidmi, je potřeba notná dávka smyslu pro komunikaci s lidmi. Kdyby někdo chtěl být záchranářem, měl by mít odvalu. V podnikání je zase potřeba trpělivost a cílevědomost. Proto je důležité, aby si člověk sám uvědomil své povahové rysy.

Náplň hodiny

❖ „Charakteristika mého Já“

Dětem se rozdá nakopírovaná tabulka s vyplněnými vlastnostmi.⁶⁷ Hlavním cílem je poznání osobnosti v polaritě optimismus – pesimismus. V prvním sloupci jsou různé osobnostní charakteristiky. Žák zaškrťává druhý či třetí sloupec podle toho, zda-li souhlasí s tímto tvrzením či ne. Po vyplnění si žáci sečtou, kolik zaškrtili usmívajících se a kolik mračících se smajlíků. Převaha usmívajících se znamená, že žáci jsou spíše kladně laděni, více si věří, jsou tedy optimističtější. Pokud je více mračících se, znamená to opak – může jít o menší sebedůvěru, žáci vnímají svět kolem sebe spíše pesimističtěji.

Po vyhodnocení můžeme s žáky projít, kdo byl na hranici, kdo naopak je téměř vyhraněným optimistou či pesimistou. Nebo se může rozvinout diskuze o tom, proč se někteří z nás považují spíše za smolaře, jiní za nezdolné optimisty apod.

⁶⁷ Viz příloha 2, Přepřacováno z publikace: Kulhánek, Z., Synková, J. *Volba povolání – 8. ročník ZŠ (metodika pro vyučující)*. Žďár nad Sázavou 1999.

	Souhlasím	Nesouhlasím
Jsem svědomitý (á)	☺	☹
Jsem vznětlivý (á)	☹	☺
Jsem náladový (á)	☹	☺
Mám slabou vůli	☹	☺
Jsem lítostivý (á)	☹	☺
Jsem trpělivý (á)	☺	☹
Jsem snílek	☹	☺
Všechno mi vychází	☺	☹
Snažím se nikoho nepodrazit	☺	☹
Mám sklon přehánět své potíže	☹	☺
Neumím držet slovo	☹	☺
V učení (práci) jsem vytrvalý (á)	☺	☹
Jsem nešikovný (á)	☹	☺
Neumím prohrávat	☹	☺
Jsem rozumný (á)	☺	☹
Nic se mi nedaří	☹	☺
Mám svůj cíl	☺	☹
Cítím se šťastný (á)	☺	☹
Jsem spolehlivý (á)	☺	☹
Jsem uzavřený (á)	☹	☺
Jsem družný (á)	☺	☹
Jsem nerozvážný (á)	☹	☺
Jsem smolař (ka)	☹	☺
Věřím si	☺	☹
Snáším těžko jakékoliv nesnáze	☹	☺
Jsem optimista	☺	☹
Jsem spokojený (á)	☺	☹

❖ *Hodnocení spolužáků*

Ve druhé části žáci hodnotí své spolužáky, ne sami sebe. Tato aktivita slouží k větší objektivnosti, než když se sami charakterizujeme, jelikož se každý o každém na papír vyjádří, jak v negativním, tak i v pozitivním smyslu.

Žáci si připraví papír formátu A4 – do záhlaví napíšou své jméno, na výšku ho v půlce přeloží tak, aby vznikly dva sloupce. V prvním bude napsáno „*co se mi na něm (na ní) líbí*“ a ve druhém „*co se mi na něm (na ní) nelíbí*“. Žáci tak postupně zapíšou, co se jim vybaví ve spojitosti se jménem, které je v záhlaví. Svě stručné odpovědi zapisují postupně zezdola. Příklad: Žák si připraví svůj papír a nadepsaný ho předá sousedovi, ten na list úplně dolů napíše svůj názor a přehne list tak, aby skryl své hodnocení, a předá jinému spolužákovi. Tímto způsobem by měl každý popsat své spolužáky, až nakonec k tomu, jehož jméno je nadepsáno nahoře.

Tato aktivita tentokrát nemusí mít závěrečné hodnocení. Myslím tím, aby žáci prezentovali, co kdo o nich napsal. Cílem této práce bylo, aby si každý žák sám uvědomil a v klidu přečetl, co si o něm jiní myslí. Samozřejmě pokud je třída dost otevřená a panuje zde důvěra, mohou se dobrovolníci vyjádřit k tomu, co si právě přečetli. Zda-li jsou příjemně překvapeni nebo vůbec ne, a ví tak o svých přednostech, a zároveň i o svých nedostatcích. Zda-li jsou zklamáni. Záleží tedy na každém, jestli se vyjádří.

Učitel také může navrhnout osobní konzultaci, při které se může předejít možným nepřiměřeným reakcím žáků na případné zklamání. Vyučující tak může napomoci při utváření objektivní sebereflexe, která je nezbytná pro pochopení vlastních možností a limitujících faktorů v procesu orientace. Individuální rozhovor by měl mít pozitivní atmosféru ve smyslu, že člověk má otevřené možnosti ve vývoji.

❖ *Diskuze – rovnost mezi muži a ženami*

Na závěr hodiny zbývá opět prostor pro diskuzi, tentokrát na téma rovnost mezi muži a ženami na trhu práce. Je to navázání na předchozí hodinu, kde byl probírán trh práce.

Pokud zbývá na tuto část hodiny více času, je možné vytvořit třídní statistiku. Předem se vytvoří otázky typu: „Existuje na trhu práce nerovnost mezi muži a ženami?“, „Může za to názor, že žena má být doma a starat se o domácnost?“, „Je muž silnější osobností než žena?“, „Souhlasíte s otcovskou dovolenou?“... Na tabuli se zapisují výsledky, na které pak naváže diskuze k tomuto tématu.

Závěr k 2. hodině

Na jedné straně je to tato hodina jednoduchá na přípravu pro učitele, ale na druhé straně je náročná pro žáky. Jedná se totiž o ně. Někdy je těžké o sobě něco vypovídat a ještě náročnější o sobě něco poslouchat. Navíc při obou aktivitách budeme jen těžko hledat objektivnost. Ovšem je to nezbytnou součástí pro rozvoj hodnocení a sebehodnocení, kdy žák si o sobě vytváří mínění.

Při aktivitě „Hodnocení spolužáků“ by měl učitel zvážit, jestli je v jeho třídě vůbec možné tuto aktivitu realizovat. Může se totiž stát, že se sejde třída, ve které nefungují žádné přátelské vztahy a vyskytuje se šikana. V tomto případě bych aktivitu obměnila. Před třídu by si stoupl 1 dobrovolník. Jeho spolužáci by měli za úkol o něm říkat pouze hezké věci, vše, co na něm mají rádi. Tím bychom se vyhnuli zklamání a nepříjemným pocitům u některých žáků.

V této hodině jasně převažuje kompetence sociální a personální. Žák si vytváří jasnější představu o sobě samém, je podporována sebedůvěra a samostatný rozvoj osobnosti.

3. hodina – Správná volba povolání

Cíl

Rozlišení požadavků na určitá povolání.

Úvod

Tato hodina je složena z úvahy, práce ve skupině a diskuze na téma správná volba povolání. Je to důležitý bod ve volbě povolání, který je nutno si uvědomit.

Náplň hodiny

❖ *Úvaha na téma: „Jak je důležitý správný výběr povolání“.*

Na začátku hodiny žáci vypracují krátkou úvahu o tom, proč je důležitý správný výběr povolání. Je to spíše zamyšlení nad určitým tématem, a proto se nejedná o slohovou práci. Je nezbytné, aby si žáci uvědomili, že je to téma, které se nesmí brát na lehkou váhu a je potřeba o něm začít přemýšlet. Po několika minutách následuje komentář. Vybraní žáci přečtou, co napsali. Na tabuli se mohou shrnout hlavní body, které si žáci zapíší do svého portfolia. Každý může říci svůj názor, zda-li souhlasí s tím, co je na tabuli, či nikoliv. Především by mělo dojít k uvědomění si, jak je důležité přemýšlet o budoucnosti už nyní. Hodnocení může být známkou těch, kteří prezentovali svůj názor.

❖ *„Jaké jsou požadavky?“*

Práce ve skupině. Žáci jsou rozděleni po 4 – 5 do skupin. Každá skupina si vybere jednu obálku, v ní se budou skrývat tři profese (příklad viz tabulka). Úkolem je rozhodnout, jaké předpoklady – požadavky musí jednotlivé profese splňovat. Jedná se o požadavky: kvalifikační, zdravotní, osobnostní.

Dosažené vzdělání	UČŇOVSKÉ VZDĚLÁNÍ	STŘEDOŠKOLSKÉ VZDĚLÁNÍ	VYSOKOŠKOLSKÉ VZDĚLÁNÍ
1. obálka	Automechanik	Zdravotní sestra	Architekt
2. obálka	Kuchař	Učitelka mateřské školy	Soudce
3. obálka	Prodavač	Sekretářka	Učitel
4. obálka

Po vypracování úkolu se diskutuje nad vybranými profesemi. Pro přehlednost píšeme na tabuli. Učitel má funkci pouze kontrolní, jelikož z každé skupiny je vybrán jeden, který prezentuje své návrhy.

Podle času se tato situace může individuálně měnit. Mohou být představeny všechny profese nebo naopak jen ty, u kterých si skupina byla nejjistější atp. Při hodnocení této aktivity je základem kritérium přesnosti odpovědí.

❖ *Diskuze – Práce a osoby se zdravotním postižením*

Jestliže zbyde čas na konci hodiny, může vyvstat otázka nad tím, jaká zaměstnání by mohly vykonávat osoby se zdravotním postižením. Popřípadě se mohou nad touto problematikou zamyslet žáci doma. Je potřeba konkretizovat různá postižení: nevidomí, tělesně postižení, neslyšící, ... můžeme každé řadě přiřadit jedno postižení a každý se pokusí vymyslet nějaké zaměstnání.

Jinou variantou, jak probrat tuto problematiku, je pomocí „Metody kartiček“.⁶⁸ Každý žák napíše na kartičku jedno zaměstnání, o kterém si myslí, že by ho mohl zdravotně postižený vykonávat. Pak jsou všechny kartičky sebrány, zamíchány a znovu rozdány. Každý žák řekne nahlas, co má na lístečku a řekne, zda-li s tím souhlasí. Jestli ano, tak za jakých podmínek může zdravotně postižený tuto profesi vykonávat. Jestli nesouhlasí, tak z jakého důvodu.

Závěr k 3. hodině

Tato hodina je velmi aktivní. Od začátku do konce musejí žáci přemýšlet nad danými problémy. V aktivitě „Jaké jsou požadavky?“ je práce ve skupině, ale přesto by měl mít každý nějaký úkol, tak aby bylo dosaženo stoprocentní kooperace. Každý pracuje naplno a může se tak dosáhnout dobře vykonané práce. 1. žák vymýšlí požadavky kvalifikační, 2. žák – zdravotní a 3. žák osobnostní, 4. žák zapisuje a popřípadě 5. žák prezentuje. Je to výborná ukázka pro kompetenci sociální a personální. Nejdříve každý žák naplní svou roli, pak nastává konzultace ve skupině.

Tato hodina je především založena na práci žáků, kteří vyjadřují své názory a učitel zůstává pouhý řídicím, kontrolním a usměrňujícím článkem ve třídě. Hodina naplňuje klíčové kompetence komunikativní, k řešení problémů a sociální a personální.

⁶⁸ Inspirováno: Silberman, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha: Portál, 1997. s. 39.

V dnešním moderním školství se klade důraz na mezipředmětové vztahy, proto i tato hodina by mohla připravit půdu pro náplň jiného předmětu. Konkrétně mám na mysli výtvarnou výchovu. Žáci by ve skupinách během roku vytvořili plakáty, zabývající se problematikou volby povolání. Tyto plakáty by se vystavily ve třídě, a tak by hezký přehled měli všichni na očích.

Občas se ve třídách vyskytují výjimeční žáci, kterým je potřeba dávat i jiné úkoly, aby se plně využil jejich potenciál. K tématu této hodiny jsem narazila na jednu zajímavou knihu; *Jim Barrett: Motivační a osobnostní testy pro výběr povolání*.⁶⁹ Je to kniha, která předkládá mnoho testů, které napomohou v rozvoji a poznání osobnosti. Myslím si, že nadprůměrně nadaného žáka by kniha mohla zaujmout.

Tuto hodinu jsem sama realizovala. Pokud bych ji měla ve stručnosti zhodnotit, myslím, že se mi podařilo vytvořit velmi zajímavou hodinu, která žáky zaujala jako celek. Na druhé straně je potřeba více myslet na čas, kterého není nazbyt, a proto některé aktivity (např. „Jaké jsou požadavky?“) je nutné přizpůsobit, tedy zkrátit.

⁶⁹ Barrett, J. *Motivační a osobnostní testy pro výběr povolání*. Brno: Computer press, 2004.

4. hodina – Úřad práce, pracovní právo

Cíl

Seznámení s institucí ÚP formou „brainstorming“ a vysvětlení některých pojmů.

Úvod

V této hodině bych žáky seznámila s institucí ÚP, aby byli připraveni na besedu, která je navazující na tuto hodinu. Besedu, která se koná přímo na ÚP.

Náplň hodiny

❖ *Brainstorming – „Úřad práce“*

Hodina začíná bez úvodu k tématu tím, že učitel napíše doprostřed na tabuli „**ÚŘAD PRÁCE**“. Jedná se o tzv. *brainstorming*. Žáci postupně chodí k tabuli a připisují cokoliv, co se jim spojuje s tímto pojmem. Píše se úplně vše, i to, co možná nemusí mít zdánlivě žádnou spojitost s daným tématem. I když se na tabuli objeví slovo, které je chybné, necháme ho tam. Poté, co je tzv. *brainstorming* ukončen, nastane vyhodnocení, nebo-li analýza slov. Můžeme nechat žáky, aby se zamysleli nad tím, zda-li všechna slova jsou správně přiřazena. Pak učitel za pomoci návrhů žáků dává slovům formu a uvádí je do souvislostí. Můžeme si tak pomoci různými čarami, která spojují jednotlivá slova, jednotlivé nápady žáků.

Pokud je úvod dokončen, nemusí být zodpovězeny všechny otázky týkající se této instituce. Např. „Kde se ÚP nachází?“, „Co vše ÚP zajišťuje?“, „Jak pomáhá ÚP při hledání zaměstnání?“, „Jaké informace je ÚP schopen předložit?“ Na tyto otázky se postupně odpovídá a žáci si dělají poznámky do svého portfolia.

❖ *Diskuze – „zaměstnání, povolání, podnikání, pozitivní diskriminace“*

Další část hodiny vyplní debata a rozuzlení několika termínů. Jako je zaměstnání, povolání, podnikání, pracovní právo, plat nebo mzda...⁷⁰ Druhým tématem k diskuzi je téma pozitivní diskriminace.

Pokud je problém, aby vůbec diskuze začala, třída je málo aktivní. Je potřeba, abychom žáky aktivně zapojili. Jednou z možností je nechat třídu nejdříve pracovat samostatně nebo

⁷⁰ Ke zpracování tohoto tématu doporučuji vypracovat za pomoci: Valenta, M. *Občanská výchova pro 8. ročník*. Úvaly: SPL – PRÁCE, 1999.

Valenta, M. *Občanská výchova pro 9. ročník*. Úvaly: SPL – PRÁCE, 2000.

ve dvojicích. Pak některá z dvojic začne a už na ní může reagovat jiná. Samozřejmě ani ve dvojicích nemusí být názor stejný.

Závěr k 4. hodině

Tuto hodinu bych nepovažovala těžkou na přípravu, ale náročnou na organizaci v samotné hodině. Metoda „brainstorming“ je velmi tvořivá, aktivní a použitelná skoro na každé téma. V čem je tedy náročnost? Především jsou zde kladeny velké nároky na učitele. O daném tématu musí být velmi dobře informovaný, aby pojmy vytvořené žáky byly správně vyhodnoceny a uspořádány. Musí přehledně a jasně termíny vysvětlit. Je při tom nejvíce uplatněná kompetence k učení a řešení problémů, kdy učitel předvádí, jak správně třídit informace, propojit je a systematizovat.

Hodina zdánlivě vypadá, že by nevyplnila 45 minut, ale pokud se v diskuzi vymyslí správné otázky k danému tématu, je hodina naplněna.

5. hodina – Beseda na úřadu práce

Cíl

Praktické seznámení s prostředím úřadu práce.

Úvod

Tato hodina je věnovaná návštěvě Úřadu práce v Českých Budějovicích. Konkrétně na tomto úřadu vzniklo informační a poradenské středisko pro volbu povolání, tzv. IPS. Středisko se zaměřuje především na mládež, tzn. na žáky základních škol, pak je zde poskytnuta pomoc i při výběru vysokoškolského vzdělání. Cílem je umožnit klientům, zejména žákům ZŠ a SŠ, využívat samostatně maximum informací, které potřebují při rozhodování týkající se volby povolání či výběru školy.

Mimoto je na ÚP v Českých Budějovicích zajišťováno skupinové poradenství speciálně určené pro základní a střední školy, tzv. besedy. Účastní se jich většinou poslední ročníky ZŠ a SŠ. Je to doba, kdy se žáci rozhodují, kam dál. Beseda je zajišťována na samotném ÚP, což má několik nesporných výhod. Jednak se žáci dozvědí, kde se ÚP nachází, jak to tam chodí, a v neposlední řadě je to zajímavé zpestření samotné výuky. Beseda zabere několik hodin z odpoledne, záleží na tom, nakolik jsou žáci zvědaví. Jednu z takovýchto besed jsem sama absolvovala. Byla jsem přítomna besedy s 8. ročníkem ZŠ na konci školního roku, v době, kdy už žáci čím dál tím častěji přemýšlí, kam by chtěli pokračovat po ZŠ.

Náplň hodiny

❖ *Beseda*

Celou besedou provází zaměstnanec ÚP. V úvodu jsou žáci seznámeni se strukturou a fungováním ÚP. Dostanou několik letáků se zajímavými informacemi, které je možno vyvěsit ve třídě a také založit do vlastního portfolia. Pokud jsou žáci aktivní, mohou využít individuální poradenství s odborným poradcem pro volbu povolání buď s rodiči nebo sami. Jestliže i rodiče mají zájem přijít, je lepší se předem objednat, aby byl vyhrazený čas jen pro ně. Návštěvy jsou možné jen v odpoledních hodinách.

V IPS jsou k dispozici různé materiály. Nejvíce místa tu zabírají charakteristiky povolání. Mají svou strukturu, která je během besedy představena. V modrých deskách jsou např.

povolání bez kvalifikace. Je jich opravdu málo, a proto působí jako motivace pro učení. Dále červené desky jsou pro výuční list, žluté pro maturitu a zelené pro vysokoškoláky. Další nabízenou službou je možnost využití videoklipů o povoláních. 10 až 12 minutové filmy přímo z pracovního prostředí se slovním doprovodem, informující o požadavcích na výkon povolání. Je tu možnost i vypracování diagnostického testu. Jedná se o test s dotazníkem zaměřený na oblast zájmů a předpokladů, který může nasměrovat žáka na vhodnou oblast povolání pro něho samotného. Jeden z nejdůležitějších materiálů jsou nejspíš atlasy školství, které tu také najdeme. Poté, co si žák vybere jakoukoliv školu, může o ní ještě více informací získat na internetu, na který je zde přístup zdarma.

Další funkcí této besedy je předání několika užitečných rad. Žáci jsou vedeni k tomu, aby se společně zamysleli nad správností své volby. Jaká je vlastně cesta za povoláním? Je to hledání souladu mezi žákovými zájmy, schopnostmi, osobními vlastnostmi, zdravotním stavem a mezi požadavky povolání. Je důležité myslet i na to, jaké má žák výsledky ve škole. Prvořadá je v dnešní době potřeba cizího jazyka, další kritérium pro vyplnění dětského snu. Je také důležité vědět, že každá škola si svá kritéria pro přijetí studenta na SŠ určuje sama, a navíc se mohou každý rok měnit. Proto je potřeba se dostatečně informovat o jednotlivých školách; např. zda jsou přiděleny body za různé olympiády, či je přihlíženo k dyslexii atd. V neposlední řadě je kladen důraz na dialog mezi dítětem a rodiči. Musí se dojít především ke spokojenosti žáka, jelikož se jedná o jeho budoucnost. Proto i na toto téma se při besedě dojde.

Posledním důležitým bodem besedy je četnost vybíraných škol. ÚP má k dispozici konkrétní čísla, kolik dětí se kam přihlásilo, kolik jich kam bylo přijato, o jaké školy je největší zájem a kde jsou největší šance na přijetí. Pokud bylo přijímací řízení pro žáka neúspěšné, na krajském úřadě se dozví, kde jsou ještě volná místa.

Zajímavou informací, kterou ÚP je schopen podat, je i odhad, co bude tak kolem roku 2010 žádáno na trhu práce. Např. mezi střední školy, které dnes už žádané nejsou, nebo po jejich vystudování nemusí být snadné uplatnění, patří zemědělské, oděvní průmysl, profese ekonoma, asistentky či účetní. Oproti tomu je zájem o absolventy z techniky (programátoři, strojírenství), řemesla (frézař, zámečnick, svářeč, soustružník), stavebnictví, řidič, automechanik, prodavači, kuchař, číšník.

Na závěr je čas pro dotazy k danému tématu. Pokud je diskuze uzavřena a zbývá ještě několik minut, mohou si žáci projít vše, co jim bylo nabídnuto.

Závěr k 5. hodině

Myslím si, že návštěva ÚP splnila svoji úlohu. Je velkým přínosem pro všechny, kteří si potřebovali ujasnit a dostat odpovědi na své otázky. Už jen samotné poznání ÚP je přínosem, žáci se v budoucnu budou lépe orientovat a bude pro ně jistě snazší, když budou vědět, co mají dělat až budou hledat práci. Člověk se zde dozví spoustu užitečných informací a rad. ÚP v Českých Budějovicích má navíc pěkné zázemí, a je proto i příjemné se sem někdy vrátit.

Tato netradiční hodina, kdy žáci poznávají prakticky, je neodmyslitelnou součástí výuky. Je zapotřebí, aby výuka nebyla omezena pouze jen na prostory školy, ale aby žáci poznali praktičtěji něco ze života, co je čeká.

6. hodina – Různorodost profesí

Cíl

Rozšíření a upevnění znalostí o profesích formou soutěží.

Úvod

V úvodu hodiny by se měla krátce zhodnotit návštěva ÚP. Učitel by tak zjistil, nakolik беседа byla přínosem a jestli odpověděla žákům na jejich dotazy.

Dále si v této hodině žáci vyzkouší komunikaci, jak verbální tak i neverbální. Rozšíří a utříbí si znalosti nových profesí zábavnou formou. Žáci budou soutěžit ve dvou skupinách, které se vytvoří náhodným vylosováním. V podstatě je to způsob, kdy se žáci za pomoci již získaných vědomostí o různých povoláních pokusí získat co nejvíce bodů.

Náplň hodiny

❖ *Pantomima*

V každém družstvu si vyberou svého mluvčího. Mluvčí za pomoci svých kolegů si ze svých řád vybere několik zástupců (záleží na počtu žáků ve třídě – asi okolo 5 zástupců na 20 žáků ve třídě). Učitel již má připravené 2 obálky. 2 obálky jsou z důvodu, aby se vystřídaly různé profese odlišné náročnosti. Jedna z nich patří prvnímu družstvu, které začíná. První zástupce z jednoho družstva předstoupí před třídu a vytáhne si z obálky profesi. Žák předvádí pantomimou po dobu 1 minuty to, co si vytáhl. Jeho skupina hádá. Pokud uhodne před uplynutím 30 vteřin, může si vytáhnou další. Mluvčí druhé skupiny vše zapisuje na tabuli. Za každé uhádnutí je 1 bod. Až se vystřídají všichni zástupci z první skupiny, tak se role vymění a nastupuje druhé družstvo.

Tato hra má několik variant. Dá se různě měnit čas pro jednoho zástupce a stejně tak i jejich počet. Další možností je hrát bez rozdělení na družstva. Žáci si sednou do kruhu, představí si jakékoliv povolání. První žák předvede formou pantomimy své povolání, aniž by říkal, co to je. Druhý žák sedící po jeho pravici se snaží napodobit prvního žáka a přitom uhádnout, co předváděl. Pokud uspěje, pokračuje v předvádění svého povolání, pokud neuspěje, třída mu pomůže. Tak to pokračuje dál. U této druhé varianty je výhodou její jednoduchost, ale oproti první variantě mohou být žáci bez motivace hrát tuto hru. Přeci jenom motivace soutěže je silnější. Na druhou stranu v této jednodušší variantě jsou žáci nuceni si povolání

vymyslet sami. Musí myslet kreativně, aby se daná činnost dala jednoduše předvést, ale také aby nebyla příliš jednoduchá a zároveň se neopakovala.

❖ „ANO-NE“

Druhá aktivita je také zaměřena na hádání, ale za pomoci verbální komunikace. Opět proti sobě stojí dvě družstva. Nejdříve se v každém družstvu dohodnou na několika profesích, o kterých toho ví nejvíce a napíše je na papír pod sebe. Jedná se o to, že jedno družstvo hádá a druhé pouze odpovídá ano-ne (nevím). Otázky, které se pokládají, jsou tedy zjišťovací. Aby se předešlo překřikování, žáci pokládají otázky postupně. Pokud si někdo nemůže na žádnou vzpomenout, přeskočí se a pokračuje další. Jestli někdo zná odpověď, zvedne ruku a odpoví.

Jelikož je to soutěž, hraje se na čas. Začíná družstvo, které prohrálo minulou hru. Je to družstvo, které pouze odpovídá ano-ne. Poté, co druhé družstvo uhádne první profesi, hádá zase první družstvo. Po uhodnutí je odehraný první duel. Znamená to, že se srovnají první časy. Kdo dříve uhodnul – měl kratší čas, dostává 1 bod.

I v této hře si můžeme zahrát bez soutěže družstev. Žák si v duchu určí nějaké povolání nebo si vytáhne z obálky kartičku s jeho názvem. Zbytek třídy se ho vyptává, tak aby zjistili, co si vytáhl.

❖ *Domácí projekt*

Na další hodinu žáci dostanou úkol. Cílem úkolu je podpořit samostatnost žáků. Jistě už každý má nějaké představy o tom, jak pokračovat po základní škole nebo čím by chtěl být. Úkolem je navštívit ÚP, kde mají možnost získat informace o svém budoucím zaměření. Připraví si krátké a stručné představení toho, co si vybrali nebo co jim je nejbližší. Dodají k tomu svůj názor, proč právě tím by se chtěli stát. Informace mohou získat jak z letáků, které zdarma dostanou, tak i z videokazet, které jsou na ÚP k dispozici.

Závěr k 6. hodině

Vyučovací hodina tohoto typu musí být pečlivě připravená po stránce organizační, aby hodina proběhla v rámci možností v klidu. Je potřeba přesně vědět, co v danou chvíli má každý dělat. Je třeba předem rozmyslet uspořádání lavic pro tuto soutěživou formu. Po soutěžích by měla následovat odměna. Na konci bychom neměli zapomenout na správné

vyhodnocení a ocenění zúčastněných. Ovšem může nastat problém s časem. Vyučující by měl správně propočítat, kolik zástupců se hodí pro jednotlivé hry.

Tyto aktivity cílí ke splnění hned několika kompetencí; k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální.

7. hodina – „Čím chci být?“

Cíl

Umět nalézt odpověď na otázku „Čím chci být?“ nebo „Čím bych mohl být?“.

Úvod

Hodinu začínáme motivační hrou. V podstatě je to pokračování z minulé hodiny, jen se nyní více zaměříme na samotné volby žáků.

Náplň hodiny

❖ „*Hádej, čím bych chtěl být?*“

Hra spočívá v tom, že žáci budou hádat jednotlivá povolání, která by chtěli vykonávat jejich spolužáci. Každý na lísteček napíše, čím bych chtěl být. Poté je učitel sebere, zamíchá a postupně losuje jednotlivá povolání. Každé z tažených povolání napíše na tabuli pro přehlednost a třída může začít hádat. Všichni mají opsané profese i do sešitu a přidělují ke každému jméno. Po tom, co třída bude hotová, následuje vyhodnocení. Postupně ke každé profesi připíšeme to jméno, které se vyskytovalo nejčastěji. Na konci se zkontroluje, zda-li vše odpovídá, jestli nějaké jméno nechybí a jiné se neopakuje.

❖ *Prezentace domácího projektu*

Oddychovou částí jsou prezentace několika prací žáků. Úkol byl zadán minulou hodinu. Můžeme vyvolat např. ty žáky, u kterých se těžko odhadovala profese v minulé hře. Jeho spolužáci pak mohou lépe pochopit, proč si právě zvolil tuto profesi.

❖ *Diskuze s mikrofonem*

Hodinu by uzavírala diskuze. Diskuze má svá přesná pravidla. Sedí se v kruhu, tak aby všichni na sebe dobře viděli. Nikdo se nesmí přerušovat, brát někomu slovo, musí se dát prostor, aby se vyjádřilo co možná nejvíc žáků. Když se položí otázka, mohou na ni postupně odpovědět všichni. Nejdůležitější však je, že může mluvit pouze jeden, ten kdo v ruce drží malý míček, kamínek nebo tužku, cokoliv co třída zvolí místo mikrofonu. Míček se předává a tím se předává i slovo. Tuto metodu je vhodné využívat, pokud žáci nejsou zvyklí vést diskuzi v klidu, když každý sedí v lavici.

Jinou variantou, jak vést diskuzi, je metoda tzv. „Vyzvání dalšího řečníka“.⁷¹ Začne dobrovolník, který se chce k dané otázce vyjádřit, když skončí, sám určí dalšího řečníka. Tím dochází k interakci mezi žáky a učitel nemusí náhodně vyvolávat.

A co je tématem diskuze? Žáci mají možnost se vyjádřit k hodině, k první hře. Jaké povolání se jim líbí, která profese je u svých spolužáků překvapila, o které nevěděli, doporučili by ještě jiné profese, jak se k jejich volbě staví rodiče, ...?

Závěr k 7. hodině

V první části hodiny je důležité vyhodnocení nebo-li hádání, kdo co napsal, jelikož může dost vypovědět o samotné třídě. Proto je hra zajímavá i pro učitele z hlediska poznání třídy. Tato sociální analýza může napovědět o mnoha věcech, ale chce to bystré oko a pozorovací talent. Na první pohled zjistíme, nakolik se žáci mezi sebou znají, zda spolu mluví o svých plánech do budoucna. Na druhou stranu jméno, které se u jedné profese vyskytne vícekrát než jinde, svědčí o někom, kdo ve třídě vyniká svoji osobností... Tak by se dalo pokračovat dále, ale záleží na vyučujícím, nakolik toho využije.

V této hodině je nejvíce rozvíjena kompetence komunikativní, především ve třetí části hodiny, kdy žáci formulují své názory a debatují o nich.

Doporučuji vést diskuzi za pomoci pomyslného mikrofonu. Žáci se tak lépe soustředí na jednotlivé výpovědi svých spolužáků, nebudou se překřikovat a předejde se nepřehledné diskuzi. Učující by měl při jakékoliv diskuzi dávat pozor, aby se téma neměnilo. Nemělo by se stát, aby téma bylo příliš obširné, jinak ztratí svoji funkci a cíl.

Mimo jiné je tato diskuze důležitá i ze strany hodnocení. Žáci jsou v roli, kdy hodnotí rozhodnutí svých spolužáků.

Tato hodina je další realizovanou hodinou v mé praxi. Pokud bych ji chtěla krátce zhodnotit, hodnotím ji kladně. Jeden z důvodů je, že je to hodina s několika variantami, jak přistupovat k jednotlivým aktivitám, a myslím si, že jsem dokázala ve vhodný okamžik správně improvizovat a přizpůsobit se hodině. Co se týká diskuze, ta vždy záleží na třídě a i když mě žáci moc neznali a sami nejsou moc komunikativní, tak se diskuze v rámci možností povedla.

⁷¹ Inspirováno: Silberman, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha: Portál, 1997. s.37.

8. hodina – Internet ve světě práce

Cíl

Získání informací na internetu při výběru středního vzdělání.

Úvod

Práce s počítačem a především s internetem už pro dnešní společnost není nic neznámého, ale naopak něco velmi důležitého a potřebného. Proto si myslím, že zařazení práce s internetem do této výuky je nutné. Úkolem je poznat zajímavé odkazy a umět se v nich zorientovat, umět najít potřebné informace a aktivně využít svět internetu. Je zde především práce s internetem a dokumentem.⁷² Znalost pro práci s dokumentem je předpokladem pro úspěch v této hodině.

Náplň hodiny

❖ *Práce s internetem*

Úkolem hodiny bude sestavit plán pro výběr středoškolského vzdělání. V předchozích hodinách jsme již probírali různé představy, čím by kdo chtěl být, ale neprobírali jsme cestu, jak toho dosáhnout. Správně a jak vybrat školu, co obsahuje přijímací řízení atd.

Výsledek hodiny bude vypracován v dokumentu, který bude odeslán učiteli na e-mail. Žáci začnou výběrem školy, na které by chtěli studovat. Může jich být i několik, vytvoří si tak ucelené srovnání několika škol. Např. chce-li žák na gymnázium, vyhledá gymnázia a vypíše ta, která ho zaujala. Může jim přiřadit různá kritéria, zda je blízko jeho bydliště, nakolik je atraktivní, jaké je přijímací řízení atp. K jednotlivým vypsáním školám se přiřadí hypertextové odkazy (pokud daná škola má své webové stránky). Jestliže školy nemají své vlastní webové stránky, vypíše se aspoň jejich adresa a telefonní kontakt. Druhým úkolem je získat základní informace o tom, co škola požaduje při přijetí. Posledním úkolem je zhodnotit, která škola má jaké výhody či nevýhody, aby tak žák mohl zhodnotit svoji práci a došel k výsledku, který mu pomůže při volbě.

Tento dokument v podstatě slouží pro přehlednost a měl by pak usnadnit volbu. Žák si tento dokument nakonec vytiskne a uloží do svého portfolia.

Zde je hodnocení učitelem jednoznačné. Důležité je, jak žák zpracoval daný úkol, jestli vypracoval všechny úkoly a jakou formou.

⁷² Dokumentem je myšlen program na psaní např. Microsoft Office – Word nebo Open Office – Writer.

Na závěr by si žáci mohli projít některé doporučené webové stránky.⁷³ Popřípadě najít i jiné zajímavé odkazy, které si zapíšou do tabulky v portfolio.

Závěr k 8. hodině

Při práci s počítačem může nastat několik úskalí. Např. nedostatečná vybavenost školy počítači, tím je pak práce zdržena, pokud se pracuje ve dvojicích. Znalost práce s počítačem by snad neměla být problémem, jelikož je dnes výuka výpočetní techniky povinná už od 5. třídy.

Před každou podobnou hodinou by se měl učitel také připravit. Jde tu především o to, aby doporučené odkazy byly stále aktivní. Je to věc, která se mění každým dnem a musí se s tím dopředu počítat, aby žáci měli s čím pracovat.

Práce s internetem je jistě zajímavá, a proto bych se nebála např. nekázně žáků. Tato praktická část je spojení zábavy s výukou.

Naplňuje se zde kompetence k řešení problému.

Ve své praxi jsem uplatnila i tuto hodinu. Bohužel k mému velkému překvapení se opravdu moc nepovedla. Nejdříve několik malých technických problémů, dále pak nedostatečná znalost žáků práce s počítačem a příliš mnoho úkolů. A možná to pro žáky nebylo ani příliš zajímavé, jak jsem si původně myslela.

⁷³ <http://www.stredniskoly.cz/> [16. 3. 2009].

<http://www.atlasskolstvi.cz/> [16. 3. 2009].

<http://www.zkousky-nanecisto.cz/prijimacky/> [16. 3. 2009].

9. hodina – Systém školního vzdělávání

Cíl

Osvojení termínů struktury vzdělávání.

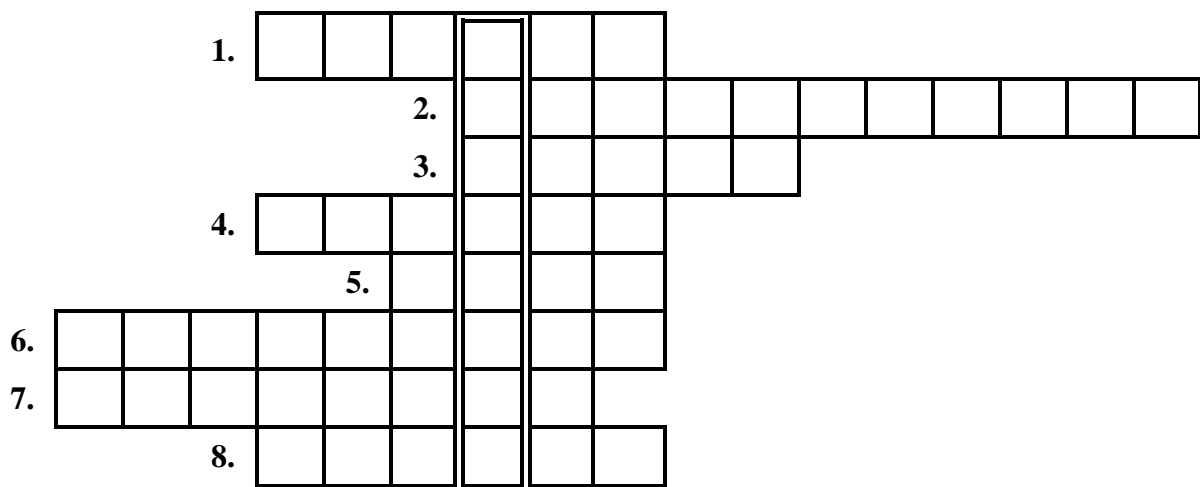
Úvod

Hodinu naplní rozbor struktury vzdělávání a vše co s tím souvisí. Tématicky může dojít i na samotné pohovory, psaní životopisů, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů, způsoby hledání práce...

Náplň hodiny

❖ *Křížovka*

Na úvod hodiny se vyplňuje křížovka,⁷⁴ která v sobě skrývá tajenku „vzdělání“. Z tohoto pojmu vychází hlavní náplň hodiny. Slova, která se doplňují, jsou z probrané látky a týkají se světa práce.

1. Přerušování práce zaměstnanci z důvodu nespokojenosti
2. Jinak pracovník
3. Období života, kdy už se nepracuje, spíše odpočívá
4. Za práci konanou na základě dohody, člověk dostane...
5. Podnikatel má mzdu, ale např. učitel dostává...
6. Činnost prováděná na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku
7. 4 týdny za rok ze zákona pro odpočinek
8. Platidlo

⁷⁴ Viz příloha 3.

1.	S	T	Á	V	K	A													
				2.	Z	A	M	Ě	S	T	N	A	N	E	C				
				3.	D	Ů	CH	O	D										
			4.	O	D	M	Ě	N	A										
			5.	P	L	A	T												
6.	P	O	D	N	I	K	Á	N	Í										
7.	D	O	V	O	L	E	N	Á											
			8.	P	E	N	Í	Z	E										

❖ „Pavouk“

V druhé části navazujeme na tajenku z křížovky, na vzdělání – J. A. Komenský. Jedná se o to, aby žáci měli přehled o tom, jak dosáhnout svého životního cíle a jestli k němu potřebují vzdělání a jaké.

Bude se pracovat na tabuli a celá třída bude spolupracovat na vytvoření „pavouka“. Tento pavouk bude znázorňovat vztahy a celý systém vzdělávání. Začne se od mateřské školy, postupuje se přes základní školu, až se dojde k vysokoškolskému vzdělání. U každého nového nápisu se zastaví a položí se několik otázek (např. u gymnázia – mohu už pracovat po dokončení tohoto studia, jak dlouho trvá studium na této škole, patří mezi náročné či naopak atp.). Tento pavouk vytvářejí pouze žáci svými návrhy. Pokud si myslí, že už vyčerpali své nápady, tak jim učitel rozdá předem vypracovanou strukturu školství⁷⁵ a uvidí se, nakolik jsou si podobné, a zda náhodou něco nechybí. Celou práci pak zhodnotíme společně se žáky. Výklad můžeme doplnit o možnosti rekvalifikace nebo o tzv. školách „třetího věku“.

Výklad by měl doplnit pojem celoživotní vzdělávání, které je v dnešní době velmi důležité kvůli rozvíjejícím se technologiím i dynamice celého světa.

❖ Dotazy

Hodinu uzavírá zamyšlení se. Je důležité, aby učitel měl zpětnou vazbu, proto vznesou otázku, zda-li hodiny, které proběhly v rámci předmětu Volba povolání, naplnily očekávání. Žáci tak na papír napíší, co jim hodiny přinesly, co jim naopak chybělo, co by se ještě rádi dozvěděli. Mohou napsat jakékoliv dotazy, vybrané pak budou poslední 10. hodinu zodpovězeny.

⁷⁵ Viz příloha 4.

Závěr k 9. hodině

Tato hodina není nijak náročná, kromě vytvoření křížovky a sestavení správného systému vzdělávání. Hodina je svým způsobem shrnující, jednak v křížovce si zopakují několik pojmů z předešlých hodin, jednak ze získaných informací logicky sestavují pavouka o vzdělávání. Naplňují se zde přitom kompetence k řešení problémů, občanské a k učení.

10. hodina – Opakování

Cíl

Shrnutí osvojených poznatků o volbě povolání.

Úvod

Poslední hodina je shrnující. Znovu vyplnění inventáře a odpovědi učitele na kladené dotazy.

Náplň hodiny

❖ *Oprava inventáře*

V první části hodiny se vrátíme k listům, které žáci vyplňovali v 1. hodině. Jedná se o inventář povolání. Žáci si ze svého portfolia vytáhnou vyplněný inventář a k němu dostanou úplně stejný list, ale prázdný. Pokusí se ho vyplnit znovu. Nejspíše by měli být schopni vyplnit zajímavěji a úplněji první sloupec. Druhý sloupec má také nárok na změnu. Žáci poznali jiná atraktivnější zaměstnání, a tak je vypíší. Ve třetím sloupci by už mohl být úzký výběr toho, kam už žák směřuje, může něco přidat nebo naopak odebrat.

❖ *Otázky a odpovědi*

V poslední části hodiny by měl zůstat čas na zodpovězení otázek, které žáci vypsali minulou hodinu, a na zhodnocení předchozích hodin. Poslední diskuzí, která bude sloužit především učitelům jako zpětnovazební, může být závěrečná hodina ukončena.

Závěr k 10. hodině

Tato hodina je variantou závěru k předmětu Volba povolání. Zároveň by měl učitel zhodnotit všechna portfolia, která žáci během celé výuky předmětu vytvořili. Může jít o upřímné otevření se žáků před učitelem, když se jedná o samotnou výuku. Zpětná vazba od žáků je neocenitelným hodnocením práce vyučujícího.

2.3 Praxe

Dalším úkolem mé diplomové práce bylo vybrat tři vyučovací hodiny z hodin, které jsem sama sestavila a následně je realizovat v praxi. Snažila jsem se vybrat především hodiny, kde je žák hlavním aktivním činitelem. Jsou to hodiny, kdy si žáci utváří sami obrázek o tom, čím by chtěli být a učí se vyhledávat konkrétní informace ke své volbě.

Pro praxi jsem si vybrala z mých deseti hodin následovně: 3., 7. a 8. hodinu. 3. hodinu jsem vybrala proto, abych zjistila, nakolik znají různá povolání a jestli ví, jak jich lze dosáhnout. Další hodina, nebo-li 7. hodina z metodiky, je už konkrétnější, přímo se týká žáků a jejich představ o své budoucnosti. Díky této hodině jsem mohla být lépe připravena na další hodinu. Poslední hodina, nebo-li 8. hodina z metodiky, se týká práce s internetem. Vybrala jsem si ji z toho důvodu, abych pochopila, nakolik je těžké nebo lehké ve třídách pracovat s internetem.

Tuto výuku jsem absolvovala v rámci své souvislé povinné praxe v ZŠ Na Chodovci.⁷⁶ Měla jsem ideální podmínky pro splnění těchto 3 hodin. Praxi jsem měla ve 2. pololetí, a proto jsem si vybrala 8. ročník, kde by žáci měli začít přemýšlet o své budoucnosti. Bohužel jsem neměla na výběr z více tříd, tudíž jsem pracovala se směsicí žáků, kteří jsou nechvalně proslaveni díky svým kázeňským přestupkům. Říkám to proto, že i takové chování má velký vliv na průběh celé hodiny. Z praxe vím, že nestačí mít jen výborný program hodiny, ale v mnohém záleží na žácích, jak k dané látce přistupují. Dalším úskalím je, že jsem nevěděla, jakých znalostí žáci dosahují. Neptala jsem se, kdo je z třídy velmi dobře prospívající a naopak. Chtěla jsem se vyvarovat různého škatulkování, jelikož jsem zjistila, že pokud žáci vidí, že je někdo na praxi, tak se snaží chovat jinak než obvykle. Je to pro ně, jakoby začínali „tabula rasa“. Abych žáky poznala, učila jsem je navíc 2 hodiny před touto praxí. Díky tomu jsem si udělala vlastní obrázek o celé třídě a zároveň je připravila na změnu tématu. V první hodině jsem se žáky dokončila probrané téma a díky tomu jsem získala i značný prostor pro začátek něčeho nového. Druhou hodinu jsem věnovala úvodu k tématu volba povolání. Nechala jsem se inspirovat svou metodikou z 1. hodiny, kdy jsem zjišťovala, jaký mají žáci přehled o trhu práce a jeho nabídkách. Tím jsem si připravila půdu pro své nadcházející hodiny.

⁷⁶ ZŠ Na Chodovci 54, Praha 4. Pod vedením Mgr. Heleny Čadkové.

Průběh všech hodin sledovala paní učitelka aprobovaná pro občanskou výchovu. Během hodin si psala poznámky, které mi byly nápomocny při samotném hodnocení všech tří hodin.

První hodinu mé praxe jsem pojala jako základní pochopení struktury školství, tak aby se žáci seznámili se svými možnostmi. Hodinu jsem začala krátkým představením tématu hodiny, že se jedná o volbu povolání a hlavním cílem je pochopení požadavků pro různá povolání.

Jako motivaci jsem zvolila samostatnou práci. Každý si měl napsat v bodech do sešitu odpověď na otázku: „Proč je důležitý správný výběr povolání?“. Bohužel hned na začátku vznikla nesrovnalost. Někteří přesně nepochopili zadání otázky. Pro příště bych tuto otázku napsala na tabuli, aby každý viděl přesné znění. Po několika minutách následovala prezentace některých názorů. Většina odpověděla, že správný výběr je důležitý z hlediska platu nebo pohodlí, aby člověk nebyl stresovaný. Nakonec jsem odpovědi zopakovala a přidala ty, které nezazněly. Tato aktivita skončila shodou, že správný výběr povolání je důležitý, a proto je důležité mít dostatek informací o tom, jaké jsou možnosti a na kterých školách studovat. Celkově si myslím, že to byl dobrý motivační úvod, jen to vypadalo, že žáci nejsou zvyklí se tímto způsobem projevovat. Tato část zabrala asi tak 10 minut.

V další části hodiny jsem rozdala přehled vzdělávacího systému v České republice,⁷⁷ který jsem pro celou třídu okopírovala. Nejdříve jsem se k tomuto přehledu nevyjádřila, jen jsem se zhruba zmínila, o čem informace jsou a že by mohly být pomocníkem pro následující práci. Jednalo se o aktivitu „Jaké jsou požadavky?“. Jde o práci ve skupinách, a tak bylo nutné žáky rozdělit. Žáků bylo 21, a proto jsem vytvořila 4 skupiny po 4 žácích a 1 skupinu po 5 žácích. V tuto chvíli jsem se nechtěla zdržovat nějakým speciálním rozdělováním, a tak jsem je rozdělila podle svého uvážení. Čerpala jsem z mých malých znalostí o žácích a promíchala jsem děvčata s chlapci. V tomto případě by určitě pomohlo, kdybych žáky lépe znala. Dle mého názoru jsem zde udělala menší chybu, a to v případě, že jsem žáky rozdělila ještě dříve, než jsem jim vysvětlila, o co půjde ve skupinové práci. Měla jsem vše nejdříve vysvětlit a pak teprve nechat žáky, aby se přesunuli. Je to sice maličkost, ale myslím, že jsem se tím zdržela, jelikož jsem musela žáky uklidnit a pak teprve něco vysvětlit.

Každá skupina si vytáhla jednu obálku, ve které byly různé profese a ty nesly především různé kvalifikační požadavky. Každá skupina tak měla povolání, která vyžadují

⁷⁷ Viz příloha 4.

pouze střední odborné učiliště, dále pak střední odborné vzdělání s maturitou a nakonec vysokoškolské vzdělání.

1. skupina: prodavač potravin, sekretářka, učitel na základní škole.
2. skupina: kuchař, učitelka v mateřské škole, architekt.
3. skupina: automechanik, zdravotní asistentka, archeolog.
4. skupina: krejčí, revizor v dopravě, tlumočnick.
5. skupina: kadeřnice, strojvedoucí, soudce.

Jejich úkolem bylo vypsát ke každé profesi, kterou dostali, požadavky kvalifikační, osobnostní a zdravotní. Ještě před zahájením jsme si společně uvedli příklad na jedné profesi.

Při práci jsem obcházela jednotlivé skupiny a snažila se rozdělit práci, jelikož ve většině případech to vypadalo, že dva z celé skupiny pracují a ostatní jen koukají. Tato aktivita zabrala asi 15 minut. Potom přišla na řadu prezentace a hodnocení.

Touto prací jsem sledovala konkrétní cíl, abych zjistila, jaký mají žáci přehled především o kvalifikačních požadavcích. U požadavků osobnostních a zdravotních záleželo především na představivosti žáků. Co se týká kvalifikačních požadavků, tak žáci jen v některých skupinách přesně uvedli, co je nutné vystudovat. Překvapilo mě, že nemají alespoň minimální přehled o povoláních, která vyžadují učňovské vzdělání jako je kuchař, kadeřnice či automechanik. Co se týká osobnostních požadavků, tak většinou odpovídali správně, ale velmi stručně. U zdravotních požadavků to bylo podobné. Při prezentacích jsem žáky hned přímo opravovala, a to i s pomocí ostatních, kteří aktivně doplňovali chybějící nebo chybné údaje.

Bohužel v případě této aktivity je mnoho připomínek. Shodli jsme se s paní učitelkou, že to byl dobrý nápad, který byl špatně realizovaný. V první řadě jde o čas. Hlavně tato práce zabrala příliš mnoho času, a tak na konec hodiny už zbylo jen málo času na další úkoly. Především to bylo způsobeno tím, že žáci měli asi příliš mnoho profesí.

Pro příště bych navrhla několik změn. Pokud bych chtěla zachovat u každé skupiny 3 profese, které s sebou nesou různé kvalifikační požadavky, tak bych žáky nechala pro prezentaci vybrat jen jednu profesi, o které si myslí, že ji mají nejlépe vypracovanou. Ke zbylým dvěma bychom se vyjádřili ve zkratce pouze po stránce kvalifikačních požadavků. Určitě by to čas zkrátilo, nebylo by to zbytečně zdlouhavé a možná až tak moc jednotvárné. Jistou pomůckou v tomto případě by bylo, kdybych řekla, že každá skupina dostala do rukou profese, které vyžadují rozdílné požadavky na kvalifikaci a vyjmenovala bych je.

V hodině, kterou jsem uskutečnila, jsem to řekla až při prezentaci. Chtěla jsem žáky nechat, aby na to přišli sami, bohužel tomu tak nebylo.

Druhou možností, jak ušetřit čas a i zvýšit pozornost, by bylo rozdělení jen jedné profese do každé skupiny. Zřejmě bych asi nedělala tak velké skupiny, ale stačily by dvojice. V této aktivitě učitel musí více kontrolovat čas a tím pádem improvizovat.

Po této práci mě napadla ještě další vylepšení. V dnešní době je většina žáků málo kreativních, a proto je asi někdy potřeba jim pomoci a podpořit jejich myšlení. V hodině, kterou jsem si zkusila, jsem žákům zadala úkol a pouze v jednom případě jsem jim poskytla pomoc pro požadavky kvalifikační v podobě přehledu o vzdělávání. Po hodině jsem si uvědomila, že je to nejspíš málo a napříště bych připravila pomoc i pro požadavky osobnostní. Udělala bych přehled různých vlastností, aby měli alespoň nějaký odrazový můstek k sestavení profilu dané profese. Ovšem fantazii se meze nekladou, a proto je dovoleno připsat i něco navíc. Co se týká požadavků zdravotních, zde bych žádné speciální pomůcky nepřidávala. Z jednoho prostého důvodu, jelikož konec hodiny by uzavírala diskuze nad tématem, jaké profese by mohli vykonávat zdravotně postižení. Tím bych došla k závěru, že je mnoho zaměstnání, která mohou vykonávat lidé zdravotně postižení, i když za určitých podmínek.

Tuto aktivitu jsem uzavřela závěrečným hodnocením, která skupina byla nejpřesnější v požadavcích na kvalifikaci a zároveň nejbohatší ve výčtu na požadavky osobnostní a zdravotní. Zároveň jsem žákům doporučila podívat se na webové stránky,⁷⁸ které prezentují snad všechna povolání, co existují. Na těchto webových stránkách si žáci mohou přečíst téměř o každém zaměstnání. Mohou zjistit, co je přesnou náplní, jednotlivé požadavky, statistika volných míst či popis pracovních podmínek.

V poslední části hodiny jsem se chtěla věnovat diskuzi o tom, která povolání by mohly vykonávat osoby se zdravotním postižením. Bohužel nezbyl čas, a tak jsem se v posledních pár minutách zmínila o systému vzdělávání v České republice a tím jsem uzavřela hodinu.

Celkově bych hodinu nehodnotila úplně špatně. Věřím, že jsem naplnila několik klíčových kompetencí, a zároveň splnila částečně cíl hodiny, tj. seznámení žáků se systémem vzdělávání. Mezi klíčové kompetence, které jsem naplnila, je jistě kompetence komunikativní, kompetence k řešení problému i kompetence sociální a personální, a to především ve skupinové práci, kterou žáci plnili. Věřím, že jsem se vydala správným

⁷⁸ <http://ktp.istp.cz> [16. 3. 2009].

směrem, ale domnívám se, že především budoucí praxe mi pomůže lépe pracovat s časem 45 minut.

Pro druhou hodinu mé praxe jsem vybrala 7. hodinu z metodiky. Jejím hlavním tématem je stále volba povolání, a zároveň je cílem uvědomění si, že je důležité začít přemýšlet nad tím, čím bych chtěl být. Je pravda, že by se tato hodina možná více hodila až do 9. ročníku. Ovšem vzhledem k podmínkám, které jsem měla pro tuto praxi, to nebylo možné. Především z důvodu, že jsem praxi vykonávala až ve 2. pololetí, tudíž v době, kdy žáci 9. třídy mají podané přihlášky na střední školy. Přesto si myslím, že tato hodina měla svůj význam.

Příprava na tuto hodinu nebyla příliš složitá. Stačilo jen několik málo úprav, aby hodina navazovala na předchozí hodinu. Mimo jiné jsem se z předchozích hodin praxe do jisté míry poučila, jednalo se především o časové rozpětí aktivit. Je opravdu těžké předem odhadnout, kolik jednotlivé aktivity zaberou času, a proto jsem měla připravených několik variant.

Hodinu jsem tentokrát začala svižněji, nechtěla jsem ztrácet čas, který je v tomto případě drahocenný. Jedná se o aktivitu „Hádej, čím jsem?“. Prvním úkolem žáků bylo napsat na kousek papíru, čím by chtěli být. Chtěla jsem, aby napsali pouze jednu profesi, kterou by chtěli vykonávat v budoucnu. Žáky jsem upozornila, že to není nijak konečné rozhodnutí, ať napíší první profesi, která je napadne. Poté jsem začala podepsané lístky sbírat. Většina žáků nějaké povolání napsalo. Ti co beznadějně nevěděli, co napsat, tak měli právo mi nic neodevzdat. Po tom, co jsem vyslovila tuto „magickou větu“, měla jsem na stole lístky od celé třídy. Samotnou mě to překvapilo. Žáci, kteří dlouho nevěděli, co napsat, nejspíš byli zvědaví, co se bude dít, nechtěli být vyřazeni ze hry, a tak přeci jenom něco na lístek napsali.

Pro vyhodnocení lístků jsem měla dvě varianty, a podle času, který ubíhal, jsem si jednu z nich zvolila. Původně jsem chtěla, aby si žáci zapisovali do sešitu všechny profese, které budu číst, k tomu rovnou jména spolužáků, o kterých si myslí, že tuto profesi napsali na lístek. Mým cílem při této variantě bylo především přesnější hodnocení, ale tušila jsem, že by to mohlo zabrat více času. Šlo totiž o to, že by žáci přesně věděli, kolik toho uhodli. Navíc by kontrolu prováděli vždy někomu jinému a ne sobě.

Nakonec jsem zvolila jinou variantu, kde jsem určitě ušetřila několik minut. Mimo jiné jsem si uvědomila, že tato aktivita není hlavní naplnění hodiny, a proto ji nemůžu věnovat více než 15 minut. Asi po 7 minutách jsme byli připraveni. Postupně jsem vyjmenovávala jednotlivé profese, které žáci napsali. Po každé se nejdříve zamysleli, kdo

by to mohl být a až pak jsem vyvolávala. V podstatě všichni měli možnost danou profesi uhodnout. Bylo na žácích, zda-li si spravedlivě budou počítat body, když uhodnou. Tudiž nedostávali body jen ti, co se hlásili, ale všichni, co si v duchu mysleli správné jméno. V tomto případě jsem musela žáků věřit, že nebudou podvádět, a proto jsem jim také za vysoký počet bodů nic neslíbila. Šlo jen pouze o to, nakolik se žáci znají mezi sebou. Také se z vyhodnocování dá vyčíst, nakolik svým představám žáci věří a jestli pro ně něco dělají. Většina žáků tak napsala svou zálibu, kterou by chtěli rozvíjet. Ti ovšem byli lehce odhaleni.

Abych tuto aktivitu oživila, tak jsem poslední čtvrtinu lístků vyhodnocovala odlišně. Nechala jsem dotyčné, kterých se to týkalo, stoupnout před třídu. Ti měli dvě možnosti, jak ostatním sdělit svou profesi, buďto pantomimou nebo slovně a ostatní hádali. Na jednu stranu to bylo oživení, ale na druhou stranu jsem zjistila, že tito žáci opravdu nejsou zvyklí se jakkoliv projevovat. Velice se stydí, a pokud se nejedná o stud, tak jejich ústní projev je velmi omezený. Jejich představivost jako by byla něčím blokována. Nejspíš nejsou zvyklí sdělovat své názory, a zároveň být kreativní ve škole. Možná pokud by častěji podstupovali takováto podobná cvičení, mohli by být aktivnější. Bohužel nemůžu hodnotit, zda-li tomu tak je či není, jelikož jsem tuto třídu měla velmi krátce.

Při vyhodnocení jsem se žáků zeptala, kolik měl kdo bodů. Více jak 10 bodů neměl nikdo. Ve třídě ten den bylo 22 žáků. To, že žáci byli málo úspěšní, může vypovídat o různých věcech. Např. třída není úplně ideálním kolektivem, kde by se všichni dobře znali a zároveň by se kamarádili. Sama jsem si všimla, že žáci komunikují jen v malých skupinkách, ve kterých se kamarádí a jako kolektiv mi moc nepřipadají. Druhou možností je, že žáci sice nepodváděli přidáváním bodů, ale nejspíš si je pořádně nepočítali. V případě této aktivity bych tomu asi nepřikládala důležitost. Jako malou poznámku bych chtěla dodat připomínku paní učitelky, která mi doporučila lépe položit otázku. Na místo „Kdo měl kolik bodů?“, by bylo lepší se zeptat: „Měl někdo více než... bodů?“.

Pokud bych měla ohodnotit tuto aktivitu celkově, myslím, že se vydařila. Žáci byli aktivní a bavilo je to, a tak byli motivováni pro další část hodiny.

Následovala chvíle stručné teorie. Z předchozí hodiny jsme dokončili systém vzdělávání. Snažila jsem se přiblížit, jakou návaznost na sebe mají jednotlivé stupně vzdělávání, kolik let trvá studium na jednotlivých školách a nastínila jsem, jaké existují obory. Myslím si, že to žáky zaujalo, jelikož se ptali i na některé detaily. Mimo jiné jsem vysvětlila, že tento přehled není úplný, co se týká oborů, a že možností je dnes mnoho.

Poslední částí hodiny byla velká diskuze, která měla za cíl mimo jiné uzavřít první aktivitu. Byla to diskuze mající přesná pravidla. Bylo potřeba, aby si v rychlosti žáci sedli do kruhu. K mému velkému překvapení jsme to vyřešili rychle a bez zbytečného přesunování židlí a stolů. Na začátku diskuze jsem vysvětlila důvod, proč sedíme v kruhu. Bylo důležité, aby všichni na sebe viděli. Jedině tak se všichni mohou vyjádřit a neschovávat se za někoho. I pro učitele je mnohem jednodušší tímto způsobem se žáky komunikovat, dávají i více pozor. Navíc tento kruh měl sloužit k větší otevřenosti, když žáci budou říkat své názory. Jako neobvyklý prvek při diskuzi jsem použila pěnový míček o velikosti tenisového míčku. Měl posloužit jako mikrofon. Právo mluvit měl jen ten, kdo v ruce držel mikrofon. K použití tohoto mikrofonu nahrával právě vytvořený kruh, jelikož postupně putoval po kruhu ke všem žákům.

Vybrala jsem dobrovolníka, kterému jsem předala mikrofon a ten měl za úkol podělit se s ostatními o svých budoucích plánech; čím by chtěl být a jestli to vidí reálně či ne. Pak jsem nechala kolovat mikrofon dokola. Každý tak měl možnost se vyjádřit k tomu, co spolužák řekl. Stejně tak mohl doporučit i něco jiného, v které jiné oblasti by se jeho spolužák mohl uplatnit. Po tom, co se měli všichni možnost vyjádřit, dostal se mikrofon opět k žákovi, o kterém byla řeč. Mohl tak ještě reagovat na to, co mu řekli ostatní. Navíc jsem mu položila několik doplňujících otázek, aby tento výstup byl pro něho ucelený. Otázky se týkaly jednak kvalifikace, která je potřebná pro jeho volbu a jaký názor mají rodiče.

Během 17 minut, které zbyly pro tuto diskuzi, se vystřídali 4 žáci. Pravdou je, že nezazněly názory od všech, ale ty, které zazněly, byly opravdu zajímavé. Myslím, že všichni se zájmem sledovali, co ostatní říkají. Ovšem hodnotím to z pohledu, že tato třída není příliš komunikativní a většina žáků se stydí cokoliv říkat před třídou. Přesto jsem spokojená s výsledkem.

Z této hodiny jsem se především dozvěděla, jaký mají žáci přehled a představy o své budoucnosti. Žáci 8. tříd mají jen zdánlivou představu o tom, čím chtějí být. Jejich představy se v tomto období zatím podobají dětským snům. Ještě nedokáží reálně ohodnotit své schopnosti k dané volbě. Při první aktivitě dva žáci napsali, že by chtěli být herci, ovšem divadlu se ještě nikdy nevěnovali. Asi dvakrát zazněla profese v psychologii, ovšem ani jedna žákyně si neuvědomovala, co to obnáší, nepatří zrovna mezi velmi dobře prosperující žákyně. Na druhé straně se tu vyskytovali i reálnější profese jako programátoři, automechanik, strážník, veterinář, hudebník aj. Realnost jednotlivých povolání hodnotím ve vztahu k jednotlivým žákům, proto mohu říci, že představy žáků jsou zatím sny.

Pokud bych měla zhodnotit hodinu jako celek, měla jsem z ní velmi dobrý pocit. Především časově jsem vše správně rozvrhla. Díky tomu, že hodina byla svižná, zajímavá a do jisté míry bohatá, podařilo se mi udržet jejich pozornost až dokonce hodiny. V nejvyšší míře jsem během této hodiny uplatnila kompetenci komunikativní. Díky tomu jsem zjistila, že tato kompetence by se měla procvičovat mnohem častěji, aby se žáci lépe vyjadřovali a dokázali formulovat své myšlenky. V případě této třídy je to běh na dlouho trať.

Poslední hodina, kterou jsem v rámci mé diplomové práce chtěla uskutečnit, je 8. hodina z metodiky, práce na internetu. Předem jsem měla k dispozici jen několik málo informací, především počet počítačů a žáků. Počítačů bylo méně než žáků, a proto jsem je rozmístila podle podobných zájmů a cílů. Věděla jsem díky minulé hodině, jak dvojice vytvořit.

Pro tuto hodinu byla příprava jednodušší. Předem jsem si pouze připravila několik webových adres pro snadnější hledání a seznam úkolů,⁷⁹ které žáci budou vypracovávat. Tento seznam jsem každému žákovi okopírovala. Jako poslední část mé přípravy bylo upřesnění, jaké střední školy jsou pro které profese a jaké jsou možnosti středních škol v Praze.

V úvodu hodiny jsem žáky obeznámila s cílem hodiny. Mezitím žáci zapnuli počítače, rozdaly se lístky s úkoly a otevřeli si dokumenty, které uložili pod svým jménem. Na tabuli jsem napsala webovou adresu <http://ktp.istp.cz>, kde žáci mohli nalézt informace k danému povolání a především kvalifikační požadavky. Jelikož většina žáků byla ve dvojicích, museli se jednoznačně domluvit, na čem budou pracovat, na kterém povolání a dále pak, které střední školy budou hledat. Pokud si toto ujasnili, mohli pokračovat na webové stránky www.stredniskoly.cz nebo na www.pppp.cz. Na prvních webových stránkách žáci mohli hledat střední školy podle různých hesel, které vymyslí nebo podle krajů. Druhé webové stránky jsou stránky Pražské pedagogicko-psychologické poradny, kde žáci mohou konzultovat úplný seznam středních škol v Praze, které jsou rozděleny na gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Na těchto stránkách si žáci mohli vybrat střední školy a jejich webové adresy, které měli zaznamenávat do připraveného dokumentu. V této

⁷⁹ **Práce na internetu – Volba střední školy**

- 1) Vytvořte dokument, který bude mít název jako vaše příjmení.
- 2) Do dokumentu udělejte seznam možných škol (2-3 školy), kde byste chtěli studovat.
- 3) Zkopírujte jejich webové adresy.
- 4) Vyberte jednu školu a zjistěte:
 - Datum dne otevřených dveří
 - Podmínky k přijetí - informace pro uchazeče
 - Nabízené obory
- 5) Po prostudování webových stránek, napište, co vás zaujalo na této škole? Zaznamenejte do dokumentu.

fázi začaly první komplikace. V první řadě problémy technické, protože jsem v této učebně neměla k dispozici dataprojektor, který by mi pomohl lépe vysvětlit, jakým způsobem mají žáci hledat na jednotlivých stránkách. A tak jsem celou hodinu obcházela postupně všechny žáky a navigovala je jednotlivě. Pomáhala jsem jim s výběrem škol k danému povolání a radila po technické stránce. Byla to velmi namáhavá a vyčerpávající práce.

Pokud nepočítám, že nás několikrát zradila technika, hodně jsem se poučila pro příště. Prvním problémem je nejspíš to, že žáci nemají dostatečné znalosti práce s internetem. I když jsem jim ukázala konkrétní webové stránky, stejně jsem každému zvlášť vysvětlovala, co, jak a kde mají hledat. I když s velkou námahou, přesto jsem od většiny nakonec obdržela napůl vyhotovené dokumenty e-mailem. Ukázky některých vypracovaných dokumentů předkládám v příloze 7. Nijak jsem práce neupravovala, a proto přesně ukazují, nakolik žáci umí pracovat na počítači v krátkém čase.

I když se tato hodina moc nepovedla, tak přesto doufám, že pro žáky byla alespoň částečně přínosná. Do této doby ani jeden z nich neviděl žádné webové stránky střední školy, a tak se s nimi alespoň seznámili. Mimo jiné věřím, že až budou doopravdy hledat školu, vzpomenou si na stránky, které jsem jim ukázala. Také jsem jim v podstatě poskytla návod, které informace je nutné hledat na webových stránkách jednotlivých škol, přes datum otevřených dveří až po informace k přijetí.

Pro tuto hodinu bych na příště navrhovala několik změn. Nejedná se vůbec o změny obsahu, nýbrž o změny organizační. Nejdůležitější složkou je tu opět čas, se kterým se musí pracovat trochu jinak. Nejspíš bych spojila domácí přípravu s prací ve škole. Většina žáků internet doma má, a ti, co nemají, mohou navštěvovat knihovny, kde je veřejný internet volně přístupný. Díky tomuto faktu je možné žákům zadat jednoduchý domácí úkol. Jednalo by se o přípravu právě k této hodině. Jejich úkolem by bylo shlédnout všechny stránky, které jsem měla v nabídce a zhodnotit tak, které školy jsou nejvhodnější, co se týká oboru. Nemyslím tím tedy konkrétní školy. Seznámili by se tak se stránkami dříve, než-li s nimi budou pracovat. Ve škole bych jim už jen předložila úkoly. Přesto si myslím, že je to příliš velký a složitý úkol, a tak by celková práce jistě vystačila na dvě celé vyučovací hodiny. Měli by tak opravdu čas se podívat a především srovnat vybrané školy. Byl by to celkově komplexnější úkol s konkrétním výstupem. V hodině, kterou jsem praktikovala, se jednalo pouze o rychlé vyhledání hlavních bodů. Pokud bych tuto výuku měla ve dvou hodinách, jistě bych požadovala i lepší úpravu v dokumentu. Pokud bych chtěla žákům ulehčit práci a zároveň chtěla, aby jejich práce byla přesnější, mohla bych připravit tabulku

s konkrétními otázkami a kolonkami. Ovšem tím bych zabránila některým šikovným žákům, aby vypracovali svůj dokument podle fantazie se svými úpravami.

V neposlední řadě bych chtěla podotknout, že takováto hodina je zajímavější spíše pro žáky 9. tříd. Pravdou je, že jen hrstka žáků měla tušení o svých budoucích plánech, a tak jsme někdy tvořili imaginární plány do budoucna. Z tohoto důvodu by to jistě bylo vhodnější pro starší žáky, jelikož už budou nuceni o tom více přemýšlet, a tak budou i více motivováni pro zpracování tohoto úkolu.

Kdybych měla hodinu zhodnotit celkově a brala v potaz veškeré okolnosti, tzn. stupeň znalosti žáků v práci s počítačem, že jde o 8. ročník a dané možnosti technické, tak hodina naplnila hlavní cíl. Věřím, že si žáci odnesli hlavní poznatky o získávání informací na internetu ohledně středního vzdělání. Ale na druhou stranu si nejsem jistá, zda je práce na internetu pro dnešní žáky ZŠ zajímavá a zábavná, jak jsem psala ve své metodice. Původně jsem si myslela, že samotný fakt, že budou pracovat na počítači a s internetem, bude zajímavý. Velmi mnoho záleží na kolektivu třídy, snaze každého jednotlivce, motivaci učitele a dalších faktorech. Možná je i na vině, že někteří žáci museli pracovat ve dvojici a ne samostatně. A další negativní okamžik je jistě v tom, že tato hodina byla trochu vytržena z kontextu a neopírala se o konkrétní získané znalosti žáků, ale pouze se jednalo o imaginární zodpovězení zadaných úkolů. Tím chci říct, že žáci zdaleka nebyli rozhodnuti jakou školu si vybrat, a proto možná dané úkoly pro ně nebyly až tak zajímavé a důležité. Aby tato hodina byla úspěšná s původní koncepcí, měla by být realizovaná až ke konci celého programu k předmětu Volba povolání.

Závěr

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo sestavit metodiku k předmětu Volba povolání a zároveň obhájit tomuto předmětu místo v učebním procesu. Práci jsem zpracovávala metodou komparativní, tzn. propojení odborných textů a vlastních zkušeností. Spojením těchto prvků vznikl dokument, který lze aplikovat v praxi. Na základě realizovaných vyučovacích hodin jsem došla k závěru, že mé zkušenosti nejsou ve všech směrech úplné. Po obsahové stránce se domnívám, že jsem dostatečně využila teoretický základ, nedostatek vidím v časovém omezení vyučovacích hodin – zatím neumím odhadnout čas, který je potřeba věnovat na jednotlivé aktivity.

V první řadě bylo podstatné se seznámit s reformou školství, především dokumentem RVP ZV, od kterého jsem se odrážela. Dalším důležitým krokem bylo proniknout na trh práce, a proto jsem několikrát navštívila ÚP, ptala se na několika základních školách, jak přistupují k tématu volba povolání, a zároveň se to prolínalo s mým vlastním hledáním práce. Díky tomu jsem si udělala jasnou představu o tom, co v mé diplomové práci nesmí chybět. Především jsem pochopila, že žáci na základních školách mají jen mlhavou představu o své budoucnosti, a proto je důležité jim to správným způsobem zprostředkovat. Hledala jsem takové aktivity, metody práce a způsob výuky, aby vyhovovaly jak vývojovému stupni žáka, tak aby byly aktuální, užitečné a vystihovaly hlavní úskalí při rozhodování o jejich budoucnosti.

Zároveň jsem se pokusila rozebrat problematiku klíčových kompetencí a myslím, že jsem dokázala, že nemusí být až tak složité jednotlivé kompetence plnit. Tyto kompetence jsem vůbec nepojala jako jakési nutné zlo, které musím zakomponovat do své práce, ale naopak jsem je brala jako své pomocníky, kteří mi ukazují cestu, jak vytvořit zajímavé hodiny. Ne jednou mě inspirovaly k vytvoření různých aktivit, od kterých jsem tvořila další varianty a dala jsem tak vzniknout zajímavé nabídce nápadů, které učitel dle svého uvážení může použít ve svých hodinách.

Na začátku psaní jsem měla velké obavy, abych splnila minimální daný počet stran. Nyní vím, že jsem zdaleka nevyčerpala celý obsah. Nahlížela jsem na toto téma především tak, abych se později k této práci mohla vracet a čerpat z ní. Tím jsem obohatila nejen sama sebe, ale doufám, že i svým kolegům, vyučující téma volby povolání, alespoň trochu pomohu a ušetřím jim čas s vytvářením zajímavých hodin. Nechci ovšem tvrdit, že jsem vytvořila naprosto bezchybné hodiny, to však ukáže jediné až praxe.

Jedním z hlavních důvodů, proč jsem zastáncem výuky předmětu Volba povolání, je ten, že žáci 8. – 9. ročníků jsou poprvé vystaveni před důležité rozhodování, které se týká jich samotných, a proto potřebují poznat sami sebe, svět práce, aby jejich rozhodování bylo o něco jednodušší a jasnější. Tak proč bychom jim s tím nemohli pomoci!?

Conclusion

The purpose of my thesis was to set up a methodology for the Vocational Selection subject and to justify the role of this subject in schools. The thesis is a comparative study and contains both literature and my own experience. The combination of these elements results in a material which can be used in practical teaching. The classes which I taught myself led me to the conclusion that my experience is by no means complete. When evaluating the contents of my work I trust that I have made sufficient use of the theoretical basis but I feel a limitation due to the time constraints of the individual classes – it is still rather difficult for me to make a good estimate of the time which needs to be spent on individual activities.

In the first place it was essential to learn about the educational reforms, in particular the Framework Educational Programme which constituted the very basis of my work. Another important step was getting acquainted with the labour market; accordingly I paid a number of visits to the Labour Office, made enquiries with several primary schools about their grasp of the Vocational Selection – all these activities being linked with my very own search for a job. All these steps helped me with making a clear picture as to what elements must not be missed in my thesis. Above all I understood that the ideas of primary school pupils about their professional future are very vague and it is therefore essential to guide them properly. I was looking for activities appropriate to the state of development of the pupil, and at the same time being topical, purposeful and dealing with the main hurdles related to the selection of the right career path.

At the same time I did my best to analyse the issue of key competencies and hope to have proven that it is not necessarily very difficult to meet such competencies. I did not see the key competencies as merely elements which must be mandatorily incorporated in my theses but rather I used them as facilitators showing how to put together interesting classes. At more than one occasion the competencies inspired me in developing activities and their variations so that the result contains alternate options of interest which the teachers may use in classes as they deem fit.

When starting to write my thesis I was concerned about the prescribed minimum number of pages. Now I see that I have not dealt with the topic in its entirety; my approach was to present a thesis to which I can come back and which can become a source of inspiration. This was not only a personally enriching experience but I also hope that the thesis will be of benefit to my colleagues dealing with the Vocational Selection subject who

may draw on it when preparing for classes. However, only the practice will show how useful the presented classes will really be.

One of the main reasons why I am advocating this subject is that in the 8th and the 9th grade the pupils are for the first time expected to make a decision which deals with their very own lives and in order to do so they must know themselves and the labour market so that there is some clarity and ease in their decision making. Why shouldn't we try to be of assistance?

Seznam použité literatury

Primární literatura

- Barrett, J. *Motivační a osobnostní testy pro výběr povolání*. Brno: Computer press, 2004
- Belz, H., Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001
- Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000
- Daniel, D. *Bude vaše dítě studovat?* Brno: Barrister a Principál, 2000
- Fischer, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 1997
- Kolář, Z., Šikulová, R. *Hodnocení žáků*. Grada Publishing, a.s., 2005
- Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004
- Mezera, A. *Pro jaké povolání se hodím?* Praha: Computer Press, 2002
- Mezihorák, F. a kol. *Úvod do světa práce*. Olomouc: Votobia Olomouc, 2006
- Petty, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 1996
- Silberman, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha: Portál, 1997
- Šikulová, R., Mrázová, E. *Pomáháme žákům s výběrem vzdělávací a profesní dráhy*. Most: Hněvín, 2007
- Valenta, J., Kasíková, H. *Reformu dělá učitel*. STD, Praha 1994
- Železný, D. *Advokát nebo zedník*. Praha: Albatros, 2006

Sekundární literatura – Učebnice

Blažková, J. *Moje volba – pracovní učebnice pro žáky 8. – 9. tříd ZŠ*. Most: Hněvín 2006

Blažková, J. *Volba povolání – pracovní sešit pro žáky 7., 8. a 9. tříd*. Most: Hněvín, 2006

Horská, V., Zemánková, H. a kol. *Volba povolání: pracovní sešit*. Most: Hněvín, 1999

Horská, V., Zemánková, H. a kol. *Volba povolání – příručka pro učitele*. Most: Hněvín, 2000

Janošková, D., Ondráčková, M., Marková, H., Šebková, J., Čábalová, D. *Učebnice – Občanská výchova 9, Rodinná výchova 9*. Plzeň: Fraus, 2006

Janošková, D., Ondráčková, M., Marková, H., Šebková, J., Čábalová, D. *Příručka pro učitele – Občanská výchova 9, Rodinná výchova 9*. Plzeň: Fraus, 2007

Kulhánek, Z., Synková, J. *Volba povolání – 8. ročník ZŠ (metodika pro vyučující)*. Žďár nad Sázavou, 1999

Pucová, V. a kol. *Orientace ve světě – pracovní učebnice pro žáky*. Most: Hněvín 2003

Valenta, M. *Občanská výchova pro 8. ročník*. Úvaly: SPL – PRÁCE, 1999

Valenta, M. *Občanská výchova pro 9. ročník*. Úvaly: SPL – PRÁCE, 2000

Internetové zdroje

Primární

Kuchtová, D. *Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT ČR, 2007.

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-meni-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-2> [16. 3. 2009]

Metodický portál pro Rámcový vzdělávací program

<http://www.rvp.cz/> [22. 3. 2009]

Portál EURES

<http://ec.europa.eu/eures/> [16. 3. 2009]

Portál Ministerstva práce a sociálních věcí

<http://portal.mpsv.cz/> [16. 3. 2009]

Voltaire. *Lettres philosophiques* [online].

http://fr.wikisource.org/wiki/Lettres_philosophiques [cit. 16. 3. 2009]

Vzdělávací systém v ČR

<http://www.czech.cz/cz/prace-studium/chci-studovat/vzdelavaci-system/vzdelavaci-system-v-cr/> [22. 3. 2009]

Wikipedia, otevřená encyklopedie [online]

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreativita> [cit. 16. 3. 2009]

Sekundární

Abecední seznam povolání

<http://www.occupationsguide.cz/cz/abecedni/abecedni.aspx> [16. 3. 2009]

Atlas školství

www.atlasskolstvi.cz [16. 3. 2009]

Česká škola

www.ceskaskola.cz [16. 3. 2009]

Český statistický úřad

<http://www.czso.cz/> [16. 3. 2009]

Informace o přijímacích zkouškách na střední školy

<http://www.zkousky-nanecisto.cz/prijimacky/> [16. 3. 2009]

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce

<http://www.infoabsolvent.cz/>

Kartotéka typových pozic

<http://ktp.istp.cz> [16. 3. 2009]

Pražská pedagogicko-psychologická poradna

<http://www.pppp.cz/> [16. 3. 2009]

Přehled středních škol

www.stredniskoly.cz [22. 3. 2009]

Scio

<http://www.scio.cz/> [22. 3. 2009]

Učitelské noviny

www.ucitelskenoviny.cz [16. 3. 2009]

Přílohy

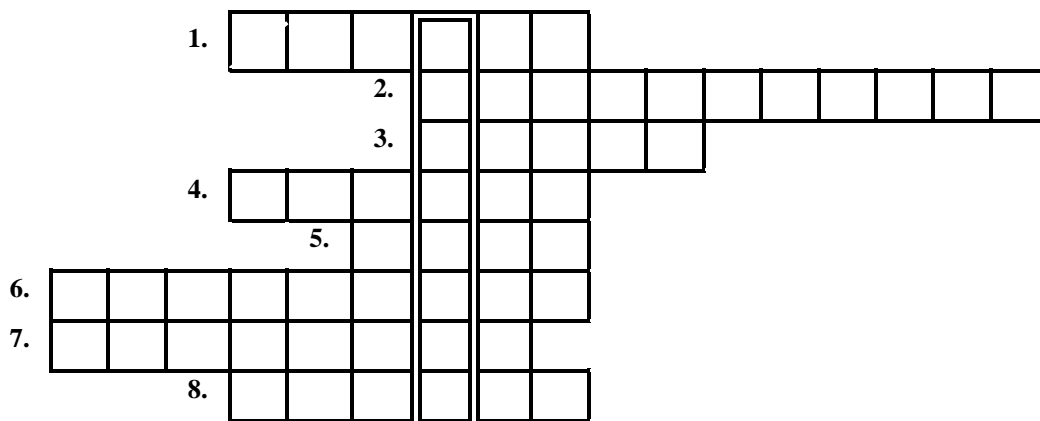
Příloha 1

	Povolání, která znám	Povolání, která se mi líbí	Povolání, která bych chtěl (a) vykonávat
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			

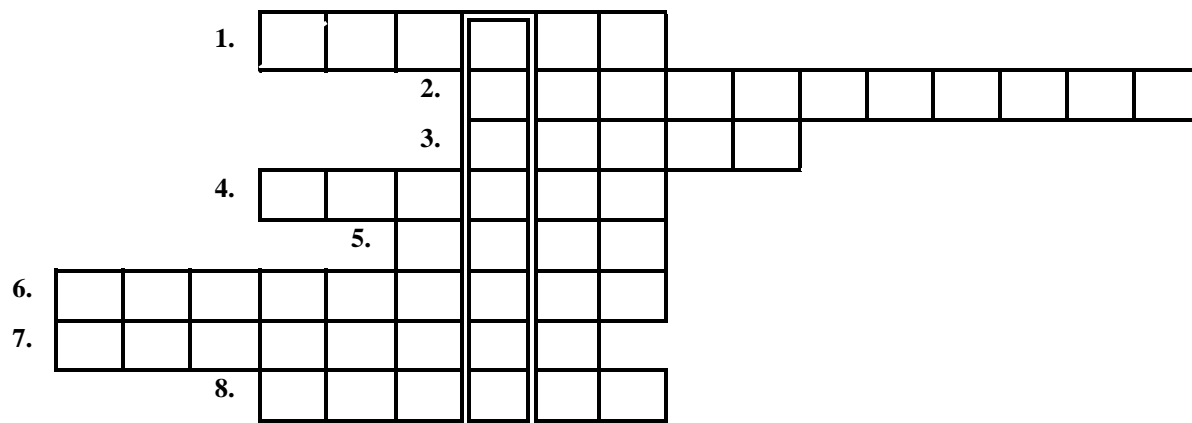
Příloha 2

	Souhlasím	Nesouhlasím
Jsem svědomitý (á)	☺	☹
Jsem vznětlivý (á)	☹	☺
Jsem náladový (á)	☹	☺
Mám slabou vůli	☹	☺
Jsem lítostivý (á)	☹	☺
Jsem trpělivý (á)	☺	☹
Jsem snílek	☹	☺
Všechno mi vychází	☺	☹
Snažím se nikoho nepodrazit	☺	☹
Mám sklon přehánět své potíže	☹	☺
Neumím držet slovo	☹	☺
V učení (práci) jsem vytrvalý (á)	☺	☹
Jsem nešikovný (á)	☹	☺
Neumím prohrávat	☹	☺
Jsem rozumný (á)	☺	☹
Nic se mi nedaří	☹	☺
Mám svůj cíl	☺	☹
Cítím se šťastný (á)	☺	☹
Jsem spolehlivý (á)	☺	☹
Jsem uzavřený (á)	☹	☺
Jsem družný (á)	☺	☹
Jsem nerozvážný (á)	☹	☺
Jsem smolař (ka)	☹	☺
Věřím si	☺	☹
Snáším těžko jakékoliv nesnáze	☹	☺
Jsem optimista	☺	☹
Jsem spokojený (á)	☺	☹

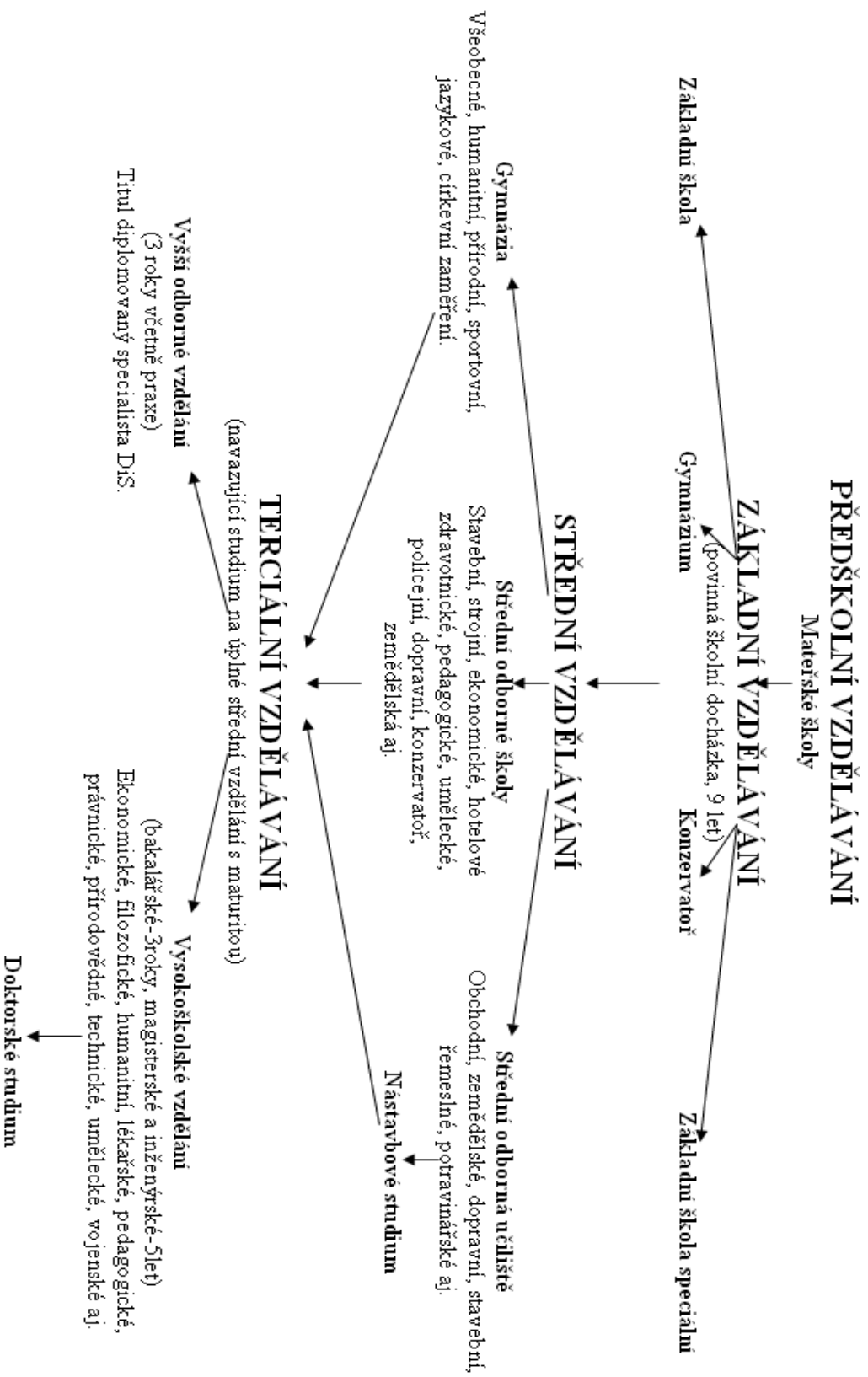
Příloha 3

1. Přerušění práce zaměstnanci z důvodu nespokojenosti
2. Jinak pracovník
3. Období života, kdy už se nepracuje, spíše odpočívá
4. Za práci konanou na základě dohody, člověk dostane...
5. Podnikatel má mzdu, ale např. učitel dostává...
6. Činnost prováděná na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku
7. 4 týdny za rok ze zákona pro odpočinek
8. Platidlo

1. Přerušění práce zaměstnanci z důvodu nespokojenosti
2. Jinak pracovník
3. Období života, kdy už se nepracuje, spíše odpočívá
4. Za práci konanou na základě dohody, člověk dostane...
5. Podnikatel má mzdu, ale např. učitel dostává...
6. Činnost prováděná na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku
7. 4 týdny za rok ze zákona pro odpočinek
8. Platidlo

Příloha 7

Vápenková

zemědělská škola v Brandýse nad Labem

<http://www.volny.cz/szesbranlab/>

pátek 23. 11. 2007 od 14,⁰⁰ - 17,⁰⁰ hodin

sobota 1. 12. 2007 od 9,⁰⁰ - 12,⁰⁰ hodin

sobota 19. 1. 2008 od 9,⁰⁰ - 12,⁰⁰ hodin

Uchazeč je přijímán na základě studijních výsledků v 1. pololetí devátého ročníku základní školy.

Žáci jsou přijímáni na základě studijních výsledků ze ZŠ (z pololetí 9. třídy) a *neskládají přijímací zkoušky*. Ve školním roce 2007/2008 budou otevřeny dvě třídy s celkovým počtem 60 žáků. (Plánuje se na každý obor jedna třída).

Lékařské potvrzení je nutné pro každý obor

AGROPODNIKÁNÍ

OCHRANA PŘÍRODY A PROSTŘEDÍ

Je v místě bydliště mé sestřenice je s pojetím práce s koňmi a je zajímavá.

Roschelová a Steiningerová

1) Obchodní akademie a liceum

2) <http://www.oasvat.cz/oskole.html>

4)

1. den otevřených dveří

Středa 12. 12. 2007

2. den otevřených dveří

Středa 16. 1. 2008

Na obor **Ekonomické lyceum** budou (bez přijímacích zkoušek) **přijati** žáci s **průměrem** za 1. a 2. pololetí 8. ročníku a 1. pololetí 9. ročníku **do 1,4**.

Na obor **Obchodní akademie** budou (bez přijímacích zkoušek) **přijati** žáci s **průměrem** za 1. a 2. pololetí 8. ročníku a 1. pololetí 9. ročníku **do 1,5**.

Žáci, kteří **dosáhnou** za rozhodné období **horšího průměru**, **budou přijati/nepřijati** v pořadí dle průměrného prospěchu v rozhodném období

5)

Ředitelka školy rozhodla dle zákona 561/2004 Sb. § 60 odst. 3,

že **UCHAZEČI** o studium **NEBUDOU KONAT PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY**.

Uchazeči o studium bude po 15. březnu dopisem doručeno rozhodnutí o nekonání přijímacích zkoušek

a přiděleno registrační číslo, pod kterým budou zveřejněny výsledky přijímacího řízení

na webových stránkách a ve vstupní hale školy.

Bartek

Gymnázium Postupická Praha 4

Přijímací zkoušky se konají podle pokynu MŠMT ČR, budou mít písemnou formu a budou zjišťovat úroveň znalostí z českého jazyka a literatury, matematiky a všeobecného přehledu. Uchazeče o studium oboru tělesná výchova čekají navíc písemný test z biologie a talentová zkouška.

Pro školní rok 2008/2009

2 třídy šestiletého studia (60 studentů)

1 třídu všeobecného čtyřletého studia (30 studentů)

1 třídu čtyřletého studia oboru TV (30 studentů)

Dny otevřených dveří se konají 12.12.2007 a 28.1.2008, vždy od 18,00.